Fiatı 20 Kuruştur

MUHİT

Sene 5 Resimli Aylık Aile ve Mektep Mecmuası *No.* 50

ZAMAN BİR RÜYADIR

YAŞAR NABİ

Sayısız seneleri örten kalın perdeler
Birden düşer önünde hayraı gözlerimizin.
Birden saatler kadar kısalır da seneler.
Ardından bizi alır ve sürükler bir izin.

Sonra bir an olur ki şeklini yıllar örter
Daha dün gördüğümüz bir sarışın benizin.
Saatler silip geçer, nasıl sakin geceler
Bütün çizgilerini götürürse denizin.

Bazan, dalgın gözlerle okuduğun bir satır
Sana eski, çok eski şeyleri hatırlatır,
Uzun yıllar ardına çeker muhayyileni.

Sorma neden bir asır gizliyor dün geceni,
Sorma neden bir ânı için bir yıl uzatır.
Hafızan her sevgilin gibi aldatır seni.

Çünkü zaman karışık ve güzel bir rüyadır.

Pasku

Konrat Berkovici'den *Tercüme eden: REFİK GALİP*

Tuna nehrinin sahillerinde yüz kadar ev ile boyalı kulübelerden müteşekkil İsman karadenizle nehir arasındaki bataklık sahada eski ve en büyük köylerden biridi. Buraya kırk mil uzaktaki köylüler her pazar günü atlarla, uzun boynuzlu öküzlerin çektiği kırmızı pencereli arabalarla İsmana dolarlardı. Kır sakallı papas, yazın bir ağaç altında, kışın da kilisede odundan yapılmış bir kürsüde vâz eder, dinî merasim bittikten sonra da buğday fiatını ve üç nesildir uzayıp gelen bataklıkta yol yapılma meselesini bir kere daha konuşmak, münakaşa etmek için daima handa köylüler ile buluşurdu.

— Eğer bu yol açılsa yok mu, alimallah buğdaylarımızı iki günde karadenizdeki vapura yükletiriz.

— Bu bizzat kral tarafından vâd edilmişti.

— Acaba unuttu mu?..

— Bir mektebimiz olacaktı, biz de diğer insanlara benzeyecektik.

— Neden diğer insanlar gibi olalım? Biz neysek oyuz.

Bu son sözü hakimane söyliyerek, her kesin lâfını ağzında bırakan çoban Keorgdu.

Keorg daima kendi bildiğini okurdu. İsmanın en ihtiyar adamı değil idise de, en fazla öküze sahip olan ve toprak hususunda en variyetli her halde o idi.

— Tanrı, bize diğer insanlardan daha şefkatli davranmıştır. Kralın yolu hem köye girmek, hem de köyden çıkmak için, iki türlü işimize yarayacak; acaba buraya daha başka yabancılar mı dolsun istiyoruz? Hal..

Yabancılar, İsmanda doğmayıp ta, orada yaşayan iki kişiden, yani hancı ile kızından başka kimseler değildi.

"Hancı Stanku iyi bir hiristiyandır", diye itiraz ederdi Papas, şarabın ölçüsünde hile yapmıyor, hak gözetiyor." derdi.

Diğerleri de: "Evet öyledir,, diye tasdik ederler ve:

— Bana bir surahi şarap getir.

— Bana da.

— Buraya da Stanku.

Ve Keorg da, Stankunun omuzuna vurarak, "Maksadım seni tahkir etmek için değildi, dışarıdaki kadınlara da içki götür" diye hancıya emir verirdi.

İşte Keorg, böyle önünü ardını düşünmeden, damdan düşercesine lâf söyleyen, ve sonra da söylediklerinden pişman olan bir adamdı.

Bununla beraber, "Yol yapılmasına hiç taraftar değilim." diyen de o idi.

Her ilk baharda Nano kabîlesi, geniş mavi nehri kütükten yapılan sallarla geçerler ve örslerile körüklerini kilise ile hanın arasında kurarak yaz mesaisi için atları nallarlar, arabaları, sapanları tamir ederlerdi.

Son at ta nallanınca çingene karıları, İsman halkının sıhhat ve afiyetine dans eder, şarkı söylerken erkekleri de çekiç ve örsle kazanmış oldukları paraları sayarlar ve köylere hasat için tali, yağmur ve iyi havalar temenni ederlerdi.

Atlar, yırtık tenteli arabalara koşulunca, çingeneler çuvalların altında kaybolur, ve bir daha, ta ilk baharda bırakmış oldukları çürümüş sallarla tekrar Tunayı geçmek için köyden durmaksızın geçtikleri son baharın sonlarına kadar görünmezlerdi.

İsman halkı da yüzen salda ki çingeneleri sayarlardı. Şu kadar erkek şu kadar kadın, şu kadar çocuk. Bir sene evvel ne kadar saymış olduklarını hatırlarlardı. Bu sene, bir ihtiyar erkek göçmüştü. İki tane yeni yavru, tostoparlak, çıplak ve kahve rengi vücutlarını analarının göğüslerinde kıvırıyorlardı.

Nano kabîlesi sür'atle çoğalıyordu. Mevcudu on sene zarfında on iki candan kırka yükselmtşti. Onlar çingeneleri pek genç evlendiriyorlar, ve çok çocuk yetiştiriyorlardı. Bebekler hiç hastalanmıyor, yalnız ihtiyar erkeklerle koca karılar ölüyorlardı. Nano da yolculuklarında rastladığı serserî çingeneleri toplu-yor, böylelikle kervanına katıyordu. İyi adamdı, bu Nano.. İşini yolunda ve ustalıkla yapıyor ve kabîlesini iyi ve mes'ut bir tarzda idare ediyordu. Oğlu Pasku da pek çabuk büyüyordu. Bir sene sonra o da evlenecekti.

İsman halkı, iki gün, bu çingeneleri konuşuyorlar, lâkin bu iki gün geçince onları unutuyorlardı.

Çoban korga babasından mîras kalan topraklar diğer köylülerinkinden çok olduğundan, çift sürerken,diğer köylülerin pazarlık elbiselerinden daha temiz elbiseler giyerdi.

Mağrur kıvırcık saçlı, mavi gözlü, geniş omuzlu, inatçı ve herkesten güzel bir mahlûkmuş gibi mağrur bir hali vardı. 12 çift öküz, altı at sahibi idi. Hasat zamanı kendisinden sonra gelen zengin adamdan iki kat daha fazla mahsul alıyordu. Evi köyün en büyük evi idi. Nano ile çingeneleri köye gelince, ilk önce kendisinin atları nallanır, arabaları tamir edilirdi. Çünkü şehrin kenarına kadar meyillenen zengin toprağı ilk önce kazan onun sapanı idi.

Keorgun karısı ölmüştü. Ve herkesin kızım diye iftiharla çağıracağı, mavi gözlü, yumuşak saçlı, beyaz tenli, endamlı güzel bir kızı vardı. Corciyeta babasının biricik kızıydı, o da babası gibi topraklarından ve hayvanlarından gurur duyuyordu. Handa yapılan mutat haftalık danslarda, sanki zengin bir köylü kızı değilmiş gibi davranırdı. Ağababalar gençleri gözle-

rinin kuyruklarile seyrederlerdi. Zenginlikte, Keorktan sonra gelen, Piterin yakışıklı oğlu Con bu kıza en münasip koca. Halbuki Conun babasile kızın babası bir hudut meselesinden dolayı mahkemelik olmuşlar, şimdi birbirlerile görüşmüyorlardı. Askerliğini yeni bitirmiş ve annesine bir yuva kurmuş olan, dul Koruların, gürbüz oğlu da fena değildi. Yalnız o da hancının kızile meşgul oluyordu. Diğer delikanlılar da kendilerine ayrı ayrı kızlar seçmislerdi. Eğer farzı muhal olarak,delikanlılardan biri Corciyetaya göz koymuş olsa bile, hemen bu fikrinden vazgeçerdi. Çünkü Corciyeta, muhakkak surette, delikanlının kedisini öküzlerine ve tarlalarına tama ederek istediğinden şüphelenirdi.

Peki, o halde bu bahtiyar delikanlı, Corciyetaya koca olacak delikanlı, kim olabilirdi? Corciyetanın bizzat kendisi bile delikanlılar arasından birisini beğenmemişti, hepsile birlikte dans etmis, gülmüş, şarkı söylemiş, tarlalarda koşuşmuşsa da, akşamları köyün ortasındaki kuyunun kenarında çevrelenip tahta kovalara su dolarken el ele tutuşup konuştukları zaman Corciyeta, kendi kapısında durur, onları seyr eder ve asla eğlencelerine karışmazdı. O, babasının 12 çift öküz, altı at ve münbit siyah toprak sahibi zengin bir adam olduğunu ve kendisinin biricik varisi bulunduğunu asla unutmuyormuş g.bi görünürdü.

O kış, nehir Noelden bir ay evvel donmuş, yumurta paskalyasından iki geçe evvelsine kadar bile hâlâ açılmamıştı. Köyde bir metre kalınlığında kar vardı. Saman kaplı damlar, buzların ağırlığı altında esniyor ve aç uluyan kurtlar geceleri köyden geçiyorlardı. Nanonun çingeneleri karşıki sahilde nehirden geçebilmek için buzların kırılmasını bekliyorlardı. İsman halkı, kapılarında durarak, ateşlerin etrafında çingenelerin oynayışlarını seyr ediyor; rüzgârın Tuna kıyısından aksettirdiği neşeli şarkılarının teganni parçalarını duyuyorlardı. Yumurta paskalyasından bir gece evvel, sıcak bir yağmur tarlaları çamur göllerine çevirdi. Sabahleyin, su fıskiyeleri gümüş külçeler gibi nehrin mavi buzlarından fışkırıyordu. Sonra, Tunanın üstünde çeliği andıran parlak mavi buz tabakası eridi, battı. Akseden gök gürlemesi gibi şiddetli bir çatırdı koptu. Ve buz parçaları iğrildi, büküldü, koptu, uzandı ve biraz ötedeki mer'a ya zıplaya zıplaya giden beyaz bir koyun sürüsü gibi bu buz parçaları ine, çıka, sallana sallana nehrin aşağısına doğru kaymaya başladı.

Kahve rengi bir kurt ailesi bu buzlardan kendilerini kurtarmak istediler, yukarıya doğru yüzerlerken şaşkın ve korkmuş bir halde uluyorlardı. Bütün köy halkı sahile dökülmüştü. Köylüler kurtları birer birer kurşunlayarak topladılar.

Kilisenin çanları çalındı. Köylüler diz üstü çöktüler. Herkes kışın artık bittiğine ve postu artık tersine çevirebileceğine dua etti. Adamlar sıçrayor, çılgınca dans ediyor, birbirlerine çamur atıyor ve:

"Bahar geldi, bahar geldi„ diye şarkı söylüyorlardı.

Karşı sahildeki çingeneler de mes'ut idiler. Şimdi, günlerdir ki örslerini ihmalci ihmalci çekiçlerken, karıları kendilerini nehrin öbür tarafına götürecek muazzam salların kütüklerini birbirine bağlayacak telleri ve kayışları hazırlamışlardı; yükselmiş suya atılmıya hazırlanırken şarkı söyliyor, dans ediyorlardı. İsman halkı Nanoların ayrıca tenteli arabalarını salın üzerine yerleştirdiklerini seyrettiler. Nano uzun yekeyi eline aldı. Oğlu Pasku da yassı küreğe geçti.

İşte şimdi hepsi, kaynaşan küçük renk kümeleri halinde salda idiler. Tuna yükselmişti. Buz kütleleri salı sarıyor ve tekneye hücum ediyorlardı. Çingeneler onları, çektikleri sür'atle geriye itiyorlardı. Sivri, küçük buzlar adeta salın her ucundan aşıyorlardı; çingeneler müvazeneyi bulmak için hemen aksi tarafa siğirtiyorlar, buna rağmen sal suyun içine batmakta gecikmiyordu. Nano, Pasku ve diğer bütün çingeneler, salın üzerinde diz çökmüşler. Çingene karıları çocuklarını başları üzerinde tutuyorlardı. ürken atlar kişneyor, köpekler havlayor, fakat baba ile oğul, bütün, bütün kuvvetlerini kürekle dümene vermiş, çekiyor, çekiyorlardı.

Bir kuvvetli kürek daha ve sal sahile vardı. Ve şiddetli bir bağrış: "Yarebbim sana binlerce şükür.. Ve İsman halkı çingenelere yardımlarını esirgemediler.

Bir saat sonra hanın yanında çadırlar yükselmiş ve çingene ve köylü erkekleri birbirinin sıhhat ve afiyetine içerlerken yeri çıplak esmer çingene çocukları, kıvrılan alevleri seyr ederek körüğü çekiyorlardı.

Çingene karıları demir çaydanlıklarını ateşe koymadan evvel, beyaz ateş halini almış demirlerin üzerine balyozlar taraka ile iniyordu. Küçük çingene yavruları, biraz ısıtılmak ve yaş elbiseleri kurutulmak kaygısile köylülerin evine alınmıştı.

Gecikmiş bir baharda idik. Çingeneler, ilk gece sabaha kadar çalıştılar. Köylüler, dans ederek, şarkı söyliyerek, çingeneler nalları eğer, arabaların tekerleklerini tamir ederken uyuyup kalmasınlar diyerek onları eğlendirdiler; üç gün üç gece durup dinlenmeden dans ve şarkı ve çekiçlerin takırdısı devam etti. Köylü kadınları çingenelere yemek pişirdiler, onlara su taşıdılar. Bütün çingene elleri örsten kalkmadı. Gecikmiş bir baharda bulunuyorduk.

Çeribaşı Nano ile oğlu Pasku çoban Keorga çalışıyorlardı. Esasen daima onun işini yaparlardı.

Pasku, Corciyetanın kaldırdığı atın ayağına nal çivilerini çakarken:

— Güzel bir at; çift için çok genç, ama binek için birebir.. dedi. Şimdiye kadar böyle birbirlerine yakın durmamışlardı. Parmakları birbirine değiyordu. Corciyeta, atın ayağını bırakıp doğrulduğu zaman

Niko, Pasku nun yakasından çekerek, ayaklarını yere vurdu:

"Çingene söyle bana, dedi, söyle de herkes işitsin ki, sen burada benim Mira'm için kalmadın!„

Pasku içini çekti, Corziyetaya baktı. Bir şey söyliyemedi; sevdiği kızdan herkesin şüphelenmesinden korkuyordu.

birbirlerinin gözü içine baktılar. Değirmi yüzü, omuzlarına doğru dalgalanan uzun siyah saçlarla çerçevelenmişti. Kocaman gözleri,adeta kız gözlerini andırıyordu. Dudakları dolgun ve hakim, çenesi de kuvvetli idi. Corciyeta üç gün evvel de çingeneler salla nehri geçerlerken, kürekte oturan Paskudan gözlerini ayırmamıştı.

Corciyeta daha o kış genç kızlık çağına girmişti. Pasku ise onu geçen son baharda görmüştü. Evvelki ilk baharda da onun handa dans edişini seyretmişti.

Tekrar oynak bir sesle: — Güzel bir at, dedi.

Corciyeta ne söyliyeceğini bilmiyerek:

— Sizin kuvvetli kolunuzla, güzel çekiç sallayışınız var.. diye cevap verdi. Ve nazlı nazlı eğere atlıyarak, son sür'atle uzaklaştı. Nano oğluna bağırdı:

— Demir olmuş, beyazlaşmış.,, Uyumasana.. Öbür köyde bekleyenlerimiz var.

Pasku demiri kıskaçla tutup çekerek örste çekiçleye çekiçleye:

— Sizin kuvvetli kolunuzla güzel çekiç sallayışınız var.. Diye şarkı söylüyordu.

Nano oğluna baktı ve sordu:—Bu şarkı da kimin?

Gözleri ihtiyarsız at üzerinde uzaklaşan genç kızı takip ettiğinden kızararak: "Söylerken duydum..,, diye cevap verdi.

Nano anlamıştı. Aralarında başka söze ihtiyaç yoktu. Hangi sihirbaz bu felâketi başına getirmiş. Kendisine bu oyunu etmişti? Keorgun kızımı?.. Bir çingenenin köylü kızlarından birine bakması bir cürüm iken böyle Keorgun kızına bakmak günahların en büyüğü, cürümlerin cürmü idi hani!..

— Kapa ağzını, bu şarkıyı kes.. diye haykırdı.

Bir saat sonra Corciyeta gene gelerek atın arka ayağındaki çivileri sökmesini Paskuya söyledi.

Pasku atın ayağına eğilirken: " Sizi tekrar buraya kadar yorduğuma müteessirim,, dedi

Corciyeta babası yanında olduğu için gayet hafif bir sesle: "Bilâkis geldiğime çok memnun oldum,, diye fısıldadı. Biraz sonra:

— Salda korktunuz mu?.. diye sordu.

Nano, Paskuyu: "Buraya gel bana yardım et!,, diye yanına çağırdı.

Genç çingene babasının emrine koşarken derince içini çekti.

Nano, herkes işitsin diye, mahsus yüksek sesle:

— Öbür köydeki ehali bizi bekliyor. Buradaki işimizi bitirip gitmeliyiz. Dedi.

Ertesi sabah, erkenden daha köy uyanmadan, çingeneler acele acele toplandılar ve çadırlar vagonlara yerleştirildi; bütün gece konuşmuşlar, bağrışmışlar ve kavga etmişlerdi. Pasku, bir atın boynuna dayanmış, gidip gitmemekte müterediddit, kararsızca duruyordu.

Çeribaşı hareket işaretini verince, Pasku babasının arabasına sıçradı. Fakat bir dakika sonra, bir kolunda, küçük çadırı; diğerinde örsü olduğu halde dışarı fırlıyarak yere atladı, ve örsü toprağa saplıyarak, çekiçle şiddetle üzerine indirmeğe başladı.

Çingene alayları birdenbire, bir an için durdular.

Nano, oğluna son bir bakış attıktan sonra kırbacını şaklatarak: "Haydi, yolumuza..,, diye haykırdı.

Altı arabalık dizi hareket etti. Yırtık bir çuval altından, hayal kırgınlığına uğramış olan genç bir çingene kızının acı feryadı yükseldi. Köydeki bir evin kapısı arkasından da tiz bir neş'e çığlığı buna cevap verdi. Son tekerlekler yolun dönemecinde kayboldukları vakit Pasku hâlâ, çekicini örste çınlatıyordu.

Bir saat sonra, herkes Paskunun köydeki kızlardan birini sevdiği için babasile birlikte gitmediğini öğrenmişti. Acaba bu kız kimdi?

Çingene delikanlısı çadırını tam hanın yanına kurdu. Köylüler tarlalarda çalışırken onun çekicinin gürültüsünü uzaktan, sanki ben buradayım dermiş gibi gelen gürültüsünü duyuyorlardı.

Erkekler, gurup vakti işlerinden evlerine dönünce Mesihin tahtadan yapılmış resmi altında, köşe başlarında konuşmak için dururlardı. Peki bu delikanlı niçin burada kalmıştı, kimin için babasını terketmişti? Ailesini bırakıp ta İsmanda kalınca, kapının arkasından neşe ile bağıran kimdi acaba? Kimse bilmiyormiydi bunu?.. Köylüler çingeneleri, hele onların ne derece çabukça heyecanlanan kimseler olduklarını biliyorlardı, Paskunun İsmada kalışı iyi mana değildi, hayra yorulamazdı. Güzel bir delikanlı idi. Hem kendileri de ona ısınmışlardı. Fakat İsmanın kızlarından hiç bir; asla köyünden dışarda evlenmemiş, ırkını lekelememişti.

Kadınlar kulübelerinin, her ilkbaharda yaptıkları gibi, duvarlarını badanalar, pencerelerinin mavi pervazlarını boyarken, bütün gün Pasku ile o neş'e çığlığından bahsetmişlerdi.

Acaba bu Nina, yoksa Tinka Mira, yahut Fedya mı idi? Bu kızlar üç gün üç gece Nanonun örslerinin bulunduğu kampta idiler. Çingene delikanlısının bunlardan birile görüştüğünü gören olmamışmıydı. Bununla beraber çingene oğlanı köyde kalınca bu neşeyi kim izhar etmişdi acaba? Kimin sesiydi, bu?..

Dumanlar, bacalardan kıvrılarak yükselir, ve erkekler ahırları temizlerken kadınlar pencereden pencereye, kapılardan dedikoduya devam ettiler. Biri isi hancının kızı Florayı öne sürdü. Herkesin şüphelendiği de o idi zaten... Çingene delikanlısı, çadırını hanın tam yanına kurmamış mı idi. Sesi de onun sesi idi. Artık mesele tamamile aydınlanmış, her şeyi öğrenmişlerdi.

Gece olmadan, yabancının kızından asla hoşlanmayan Stan dedikoduyu annesinden duydu. Annesi ona, "O sesin Floranın sesi olduğunu söylüyorlar,, demişti. Stan masadan kalkarak, doğru Floralara koştu. Elma yanaklı, tombul, çıplak kollu kız ona bir bardak şarap sundu, gülümsedi ve..

" Çift sürebiliyormusun, toprak kuru değil, ya?,, diye sordu.

(Bitmedi)

DİL İŞLERİ

Kelime ve Manası

Kelimelerin Çok Manaya Gelmesi

AHMET CEVAT

Kelimeyi "manası olan **lafız**„ diye tarif ederler. Şüphesiz lafz ile mana sıkı sıkıya biribirine bağlıdır. Biri öbüründen asla ayrılamaz. Lâfız manasız bir sesten ibaret olursa kelime sayılamaz, bir mana da bir lâfzın vasıtalığı olmadıkça anlatılamaz.

Bununla beraber manası olan her lâfız **müstakil** bir kelime, bir dil **vahidi** değildir; yani kelimenin ses (lâfız) tarafı zihinde her zaman aynı kalan bir manaya mutabık gelmez. Misal olarak "*baş*„ ismini alalım. Bunun manası her yerde, her söz içinde bir değildir; bu sebepten mutlak olarak manasının ne olduğu da söylenemez.

Bu isim ancak "*başım* **ağrıyor, dağ** *başında*, **çıban** *baş* verdi, bir *baş* **sovan**, herkesi **sofra** *başında* buldum, **köprünün** öbür *başında*, **yıl** *başı* eğlenceleri, **hastanın** *baş* **ucunda**, birkaç yere *baş* **vurdu**, *baş* **üstüne**, *başım* **işlemeyor** artık, **aşçı** *başıyı* çağır, **adam** *başına*, **Avrupayı** *baştan başa* **dolaşmak**, **işlerim** *başımdan* **aşkın**...„ gibi gruplar ve cümleler içinde **belli** bir mana kazanır.

Kelimenin ilk başta yalnız *bir* mana ile dile girmiş olması şüphesizdir, fakat yaşadığı kısa veya uzun tarih içinde türlü türlü münasebetlerle, türlü türlü benzeyişlerle kullanılmış, türlü türlü manalar kazanmıştır.

Lisanlar bilgisinde çok ehemmiyetli tutulan bu hadiseye polisemi (polysémie) derler. Dil işlerile uğraşanların en dikkatli bakışlarına âyıktır. Bu hadiseyi tetkik sayesinde anlarız ki "**baş**„ gibi bir ismin *mutlak* olarak **belli** bir manası yoktur; ancak her kullanıldığı zaman, yanına getirilen başka sözler arasında **belli** bir mana alır. Demek ki aynı *lâfız* misalden misale yeni bir kelime teşkil eder:

"*Başım* **ağrıyor**„ cümlesindeki *baş* vücudumun üst kısmını anlatan bir isimdir, "**aşçıbaşı**„ grupundaki *baş* ise bahs olunan aşçının ustalığını anlatan bir sözdür; manaca *usta*, *birinci usta* gibi bir mefhuma muadildir. Bunun gibi **sofra başında** ki *baş*, **dağ başında** ki *baş*, **çıbanbaşı**, **köprübaşı** *bir baş*... gruplarındaki *baş* ayrı ayrı kelimelerdir. Başka sözlerle, aynı *baş* lâfzı ayrı ayrı kelimelerin terkibine giren bir unsur olmuştur.

Polisemi hadiseleri her lisanda vardır. Fransızcanın da *tête* ismini alırsak, aynile, birçok gruplara girerek onların içinde türlü türlü manalar kazanmış olduğunu, bir çok kelimelerin meydana gelmesine hizmet ettiğini görürüz:

Şu kadar ki iki lisanda *tête* ve *baş* isimlerinin girdiği grupları karşılaştıracak olursak aralarında pek az uygunluk buluruz.

Meselâ Fransızca:

Il a la tête dure

cümlesini " *sert başı vardır* „ diye tercüme edersek büyük bir hataya düşmüş oluruz. "**Kafası kalın**„ veya "**kalın kafası var**„ diye tercüme etmeliyiz.

Türkçede, at hakkında, "**başı serl**„ tabiri vardır; fransızcada ise bu yerde *tête dure* kullanılmaz.

Cela m'est venu à la tête
cümlesi " *başıma* „ geldi demek değildir, *"aklıma geldi„* demektir.. *"Başıma geldi„* nin fransızcası *"İl m'est arrivé„ dir.*

Bir misal daha:

"Avrupayı baştan başa dolaşmak„ grupunu fransızcaya tercüme ederken *"de tête à tête„* gibi bir tabir kullanırsak yanlış olur; fransızca *"Traverser l'Furopse d'un bout à l'autre„* cümlesini de türkçeye çevirirken **bir uçtan öbür uca** tabirinden ziyade *"baştan başa„* tabirini kullanmak isteriz, ve böyle yaparsak tercümemiz türkçe olur, fransızcanın tesirine kapılmış olmayız.

Şüphesiz gerek türkçede gerek fransızcada *baş* ve *tête* isimlerinin girdiği bütün gruplarda görülen müşterek *lafz*'ın müşterek bir *ilk* manası vardır; her millet vücudun üst kısmına bir isim vermiştir ve bu mana ile bu isimler birbirlerine uygundur. Fakat bu isimler *benzetişle* kullanıldığı yeni yeni gruplarda başka başka manalar alırlar ki işte bu yerlerde lisanlar arasında karşılıklı bir uygunluk bulunmaz. Çünkü mefhumlar zihinlerde *fıtrî* olarak önceden *belli* **sınırlar ve** *biçimlerle* ayrılmış değildir. Herkesin benzetişte ayrı bir görüşü vardır ve o görüşü anlatan sözün manası ona göre dar veya geniş olur.

Bundan dolayı mihanikî tercümelere kapılmak asla caiz değildir. Mihanikî ve muttarit tercüme dil için çok tehlikelidir, dili bozan bir usuldür. *Dili bozmak* demek dile zümrelere mahsus işaretler getirmek demektir. Kelime herkesin anladığı mana ile kullanılmaz da fransızca veya başka bir dilde rastgelinen grupların telkini ile yeni manalarla kullanılacak olursa dil içinde işaretler ikileşir; bu işaretler çoğalacak olursa bir zümreye mahsus yeni bir dil yaratılmış olur.

***

İki dilde *kelime aileleri* arasında da karşılıklı bir uygunluk olmaz. Halbuki bazı kimselerde fransızca veya başka bir Garp lisanındaki kelime ailelerini türkçeye yine kelime ailesi halinde geçirmek arzusu vardır. Bu da dilimizle öbür medeni milletlerin dilleri arasında karşılıklı uyarlık temin etmek arzusundan ileri gelir. Şüphesiz Garbın büyük medeni dillerindeki mefhumları, bütün mana inceliklerini türkçe sözlerle anlatabilmeliyiz; ancak bunun için bir medenî dildeki kelime ailelerinin *mutlaka* bizim dilimizde de yine aile halinde olmasına lüzum yoktur, imkân da yoktur. Bir mefhumun karşılığı doğrudan doğruya dilin içinde aranmalı, en uygun olarak hangi kökten veya maddeden getirilecekse ondan getirilmeli; yoksa mefhumun naklolunduğu dildeki işaretinin köküne karşı gelen türkçe kökten çıkartmağa çalışmamalıdır.

Misal olarak fransızcanın *tir*, türkçenin *çek* kökünden gelen kelime ailelerine bakalım: Fransızcada bu kelime ailesi, uzun bir tarih içinde, gotik *tairan*, lâtince *arahere* den vücuda gelmiştir.

Tairan dan:
Tirer, attirer, tir, v. s.
Arahereden:
Traire, traction, trait;
Attrahere den:
Attraire, attaraitt, attraction gelmiştir.

Bizim «**çek**» kökünden gelen kelimeler de şunlardır:

1) *Çekmek, çekinmek, çektirmek, çekişmek, çekiştirmek, çekilmek...* gibi muntazam usullerle yaşanmış fiiller;

2) *Çekiş, çekiliş, çekme, çekilme, çekiştirme, çekinme, çekememezlik...* gibi muntazam usullerle yaşanmış isimler;

3) *Çekilir, çekilmez, çekinir, çekinmez, çekingen,.* gibi sıfatlar;

4) *Çekecek, çekmece, çeki, çektiri,* gibi semai isimler.

Şimdi bunların manalarına bakalım:

"Polisemi „hadisesi bu ailenin de başka başka kelimelerinde tesirini göstermiş, *çek* kökünün ilk manasından çok uzak manalar kazanan kelimeler yaratılmıştır. Meselâ **"birini** *çekiştirmek„* grupundaki *çekiştirmek* mastarının manası *"zem„* dir. *"Çekilmez* **belâ„** grupundaki *çekilmez* sıfatının manası *"tahammül olunmaz„*dır.

Şimdi türkçeden fransızcaya eser tercüme eden bir fransız bu kelimeleri kendi diline çevirmek için hiç bir zaman *çek* kökünün telkinine kapılmaz, onları *tir* den yapılmış sözlerle anlatmıya girişmez; onları kazanmış

oldukları manalara göre, *çekiştirmeyi* **medisance**, çekilmezi **insupportable** ile anlatır.

Biz de bundan başka türlü hareket edemeyiz; *traire* mastarını *çek*ten yapılmış bir lâfızla ifadeye nasıl teşebbüs edebiliriz? Dilde onun karşılığı *sağmak* tır, bundan başka bir söz aramıya ne ihtiyaç vardır?

Ancak meselâ *attraction* un mukabili olarak yazı dilinde kullanılan *cazibe* orta türkçenin malı sayılamaz, çünkü bu sözü halk anlamaz. Böyle bir kelimeye orta türkçeden bir karşılık aranırken kendimizi ille *çek* kökünden mâna çıkarmağa mecbur tutmalımıyız?Düşününce buna lüzum yoktur,hükmünü veririz. Hattâ uydurulacak karşılık yalnız lâfızdan ibaret ise, manasını aksettirmiyorsa şimdiki halde bundan da vazgeçmek eski tabiri kullanmak hayırlı olur.

Başka bir misal:

Fransızca:

İl a retiré sa parole

Cümlesini mihaniki olarak çekmek filile *"sözünü geri çekti„* diye tercüme edersek türkçenin düşünüş yolundan aykırı düşen bir *barbarizma* kullanmış oluruz. Bu yerde biz, muhite ve zamana göre, **"sözünden** *caydı, döndü,* veya **sözünü** *geri aldı„* ifadelerini kullanırız.

Bu misaller bize dilden dile tercümeler yaparken, asıl metnin dilindeki lâfızların köklerinden gelen telkine kapılmamak lüzumunu anlatır.

Yabancı dillerden gelen kelimeleri lâfızlarının hatırda uyandırdığı kök *kümelenmesinə (association)* sokmamalı, manalarının uyandırdığı mefhum *kümelenmesine* koymalı ve ona göre karşılığı aranmalıdır.

*
* *

Şimdi, Osmanlıcanın türkçeleştirilmesi safhasına giriyoruz. Osmanlıca türkçenin yazı dili demektir, orta türkçeden ayrılığı lûgat cihetindendir.

Bu lûgatlara karşı titiz bir emniyetsizlikle davranmalıdır, çünkü çoğu türkçenin düşünüş tarzını bozan şeylerdir. İşte az yukarıda geçen *tahammül olunmaz* sıfat ve *tahammül etmek* mastarı bunlardandır. Osmanlı münevverleri, zihinlerinde işliyen arapça iştikak insiyakile fransızca *supporter* aksiyonunu ve *insupportable* sıfatını *tahamül* tabirile dilimize geçirmişlerdir. Halbuki her ikisinin türkçe karşılığı *yük taşımak* manasına gelen bir kökten gelmez, *çekmek* veya *dayanmak* dan gelir. (Çok çekmek, zahmet çekmek, güç bir işe dayanmak, fena bir yaşayışa dayanmak...) yoksa arapça kökün telkini ile *supporter* mastarını *yüklenmek* diye tercüme etmek büyük bir yanlıştır.

Yine fransızca *se développer* mastarını Osmanlıca muharrirleri arap iştikakile *inkişaf* diye tercüme etmişlerdir. Bunu da türkçeleştirirken *kök* kümelenmesine kapılacak olursak türkçenin *génie* sinden uzak kalırız.

Doğrudan doğruya türkçeyi tarayacak olursak, muhite ve zamana göre, *"gelişmek, serpilmek, açılmak„* mastarlarının bu mefhumu anlatabildiğini görürüz.

Hele Garp lisanlarındaki mürekkep kelimelerin baş eklentileri bizim için son derece aldatıcı unsurlardır. Onları harfi harfine türkçeye çevirmeye kalkışmak kadar dilimizi bozacak bir ameliye tasavvur edemem. Türkçeleştirme işlerinde türkçenin öz düşünüş tarzından ayrılmamak için ne kadar titiz davransak dilimizi yabancılıktan ve yabanilikten o derece korumuş oluruz.

Rüyamız

— Peyami Safa'ya —

Bir havuz kenarında yanyana oturmuşuz,
Bu su bizim gölgemiz, biziz şeffaf ve temiz;
Su sesine uyarak bir şarkı tutturmuşuz,
Açılan güller gibi suda gönüllerimiz.

Ne vakitten beridir burada oturmuşuz,
Dünden hatta bu günden bile yok haberimiz;
Yaşamanın en güzel noktasında durmuşuz,
Bir huzur ahengine dalmış gönüllerimiz.

Uyanabilirmiyiz sanki böyle rüyadan?
— Asırlar kadar usun, müphem ve tatlı bir an —
Biz o kadar sarhoşuz, o kadar sarhoşuz biz!

İşte gözlerimizde bu suyun derinliği,
İçimizdedir işte bu suyun serinliği,
Biz o kadar o kadar biribirimiziniz!

Cahit Sıtkı

Meşrutiyetin ilânını takip eden günlerin ilhamiyle yazılmış remzî bir hikâye:

Küçük Hamal

HALİT ZİYA UŞŞAKİ ZADE

Ona Galatadan İstanbula geçerken tesadüf ettim. Yağmurla kar arasında ancak mahsus, ince bir sepken yağan bir kış günü idi; ara sıra güneşin ziyaları şimşek rengine benzer bir iltima ile görünüp kayboluyordu. Köprüyü geçerken o sol tarafın yaya kısmını takip ederek, kalabalığın içinde gâh ilişip kalarak, gâh acul ve mütelâşi adımlarla pejmürde ve ıslak kıyafetine yol açarak ilerliyordu.

Evvelâ anlamadım; sonra farkettim ki elinde güzel şemsiyesile, başında kibarane şapkasile, arkasında uzun kışlık paltosile bir madamın arkasından gidiyor. Şimalin sarı bir kadınının, İngiliz yahut Slav, haşin ve vakur bir kadının peşini takip ediyordu. Aralarında bilinemez neden, bir ihtilâf vardı: Bir işmi görmüş, bir yük mü taşımış idi? Galiba ücretini alamamış idi; vak'anın ifadesine yetişemeyen lisanile küçük kalbinin şikâyetlerini tercümeye kanamıyarak ellerinin etraftan istimdat eden perişan evzaile, bazan sendeliyerek, bazan böyle koşmaktan yorgun beş saniye dinlenerek seğirtiyordu. Birden ruhumun âmakında sızlayan bir şeyle bu küçük hamala, bu ağlayarak koşan kanımın yavrusuna dikkat ettim, ve ben de biraz daha sıklaşan adımlarla bu sahneyi takibe başladım. Onun başında püsküllsüz eski bir fesi, fesinin üzerinde renksiz soluk bir yemenisi vardı. Köprünün üzerini dolduran Kürt çocuklarından değildi. Henüz ya Ankaradan, ya Kastamonudan gelmiş, bu kış Üsküdar hanlarını dolduran Anadolunun muhacırlarından fakir bir çocuktu. Üzerinde her şey, sarı ile kırmızı yollu yırtık mintan, eski bezden şalvarı, şerha şerha yırtılmış bir şal eskisine benzer kuşağı, bir ayağında parmaklarını yarısına kadar dışarıda bırakan çarıkları, bütün bu zelil ve sefil kıyafet onun İstanbula yabancılığına şehadet ediyordu.

Yüzünü gördüm. Güzeldi, ancak on yaşlarında çocuk saffetile simasında hemen kalbi teshir edecek bir hoşluk vardı. Yüzünden, gözünden akan yaşlarla, salyalarla, şakaklarına yapışan ıslak kumral saçlarından damlayan yağmurlarla bulanmış siması, sefaletine rağmen pâk ve kavi bir kanın al parıltısile kıpkırmızı idi. Aplak zinde bir çehresi, zeki ve azimdar gözleri; fütur getirmeyerek, ara sıra küçük tevakkuflardan sonra kendisini bularak ilerliyen metin ve mukavim hatveleri vardı. Ve hep öyle ağlayarak; anlaşılmıyan, dinlenmiyen lisanına türlü şikâyetler koyarak, yüzünden, gözünden akan yaşlarla, ellerinin, kollarının medet arayan işaretlerile, yağmurun altında, lâkayt halkın arasında, itilip kakılarak, fakat daima yol bularak daima şuradan buradan kayıp bir iz tedarik ederek iri sarı kadının arkasından koşuyor, ketm edilen kim bilir kaç paralık hakkını bağırıyordu.

Köprünün bütün hamalları ona uzaktan gülüyordu. Halk lâkayt ve bi-fütur geçip gidiyor; ve madam muntazam, uzun paltosunun içinde mes'ut ve asude yürüyordu.

Karşıdan arabalar, üzerlerinde uşaklarile bu uzanan çocuk ellerini görmiyerek kalabalığı yarıp geçiyorlardı.

Köprünün öbür ucunda, Ziraat bankasının keşide edilecek kur'asının büyük ikramiyesini bağıran musevi tellal, çocuğa sordu; o tevakkuf ederek, bir eseri tekayyütten cesaret alarak, belki bir kuvvet, bir muavenet bulmak ümidiyle derdini anlattı. Öyle ağlayarak söylüyor, ağzında elfaz ve ibarat öyle müphem şikâyet esvatiyle boğulup karışıyordu ki galiba bir şeyi anlaşılamadı. Tellal yine gür sesile halkın işteha kulaklarına, kazanılacak ikramiyenin dilferib miktarını attı.

O, kalabalığın içinde şimdi ilerliyen, epeyce uzaklaşan kadını görmeğe çalışarak, hep o şekvasile, koştu. Bahçekapıya dönerken Bulgar manav merak etti. Orada da durdu: ona da anlatmağa, yüreğinin derdini bu köşecikte, elmalarını silip kuruluyan manava da sızlıyarak tevdi etti. Manav pek iyi anlamıyarak fakat bu ağlayan çocuğun ketm edilmiş bir hakkı olduğuna derunî bir itminan ile kanarak başını salladı, yine elmalarına avdet etti.

O, buradan da ayrıldı, artık tamamile kayb etmekten korkarak koşuyordu. Ben bazan önde bulunuyor, bazan da arkada kalıyordum. Gümrük kapısının önünde yetişti, tekrar fazla bir feveranla taşan şikâyetini isma etmek istedi. Onun böyle her iştikâ hamlesi bi-fütur bir azametin kenarına gelip çarparak cevap alamıyordu. İleride köşeyi bükülürken, döner kebap mangalına ertesi sabah için kömür yerleştiren

ermeni aşçı çocuğu sordu; ona da söyledi, böyle her takayyüt sualine tesadüf ettikçe daha ziyade taşan teessürile elemini ona da izah etti. Yine yürüdü; sebilin önünde sakız leblebicisi rumun da sualine cevap verdi, kırmızı yumruğunu uzatıp ilerde giden kadını göstererek anlattı. İşte böyle yağmurun altında ıslanarak, çamurların içinde yuvarlanarak küçük hakkını istemek için koştuğunu söyledi. Leblebicinin de mantığı onu anlıyordu. O da dudaklarını uzatıp teessürünü beyan etti. Fakat ne yapabilir, ne diyebilirdi?.. Ocağını karıştırarak, leblebilerin arasından çıkan bacasını tüttürdü.

Elinde şemsiyesile, başında şapkasile, arkasında uzun kışlık paltosile bir madamın arkasından gidiyordu.

O, yine koştu; artık ümidi azalıyor, bacakları yoruluyor, hatveleri ağırlaşıyordu. Güzergâhında imdat bulamıyan İstanbulun bu garip avaresi, Anadolunun bu fakir çocuğu artık bağırmaya, haykırmağa da lüzum görmiyerek sade, derunî bir ıztırap ile, sızlıyordu. Yemenisi çözüldü, onu bağlayarak yine ilerledi ;kuşağı sarktı, daha iyi dolamağa çalışarak yine yürüdü; gittikçe sökülen çarığından şimdi parmakları tamamile çıkıyordu; durup onu düzeltmeğe uğraşarak yine koştu.Artık istasyona geliyorduk. Kadın merdivenleri çıkarken fıstıkçı acem de derdini sordu. Ona da iki kelime fırlattı. Ve vakti yoktu, kadın içeri giriyordu; artık ona yetişmek mümkün olmıyacaktı. Bu binanın azametli cephesi onu ürkürtmüş idi, merdivenlerden çıkamıyordu, son bir feryat ve bükâ taşmasile bir defa daha bağırdı.

O zaman sarı kadın hışım ile döndü. Tehidtkâr bir vaziyetle şemsiyesini havale ederek gösterdi, ve birden dönerek onu orada, bedbaht ve perişan, hakkının üzerinden geçen bu istihkar hatvelerinin altında gûya ezilmiş bir izmihlâl içinde bırakarak içeri girdi, kayb oldu. O zaman küçük hamal, azîm bir ümitsizliğin merareti altında oracığa, boza satan arnavudun yanına çökerek, başını iki elinin içine aldı, daha samimi bir enin ile ruhunun daha derin yerlerinden gelen yaşlarla yeniden, ve bu sefer başka bir hicran ile ağlamağa başladı. Onun bu melûl matem levhası beni sarsmış idi.

Ne yapmalı? Diyordum, çıkarıp kırk para, beş kuruş vermek kâfi mi? Kalbimde elîm bir burkuluşla bütün hamiyet ve merhamet hissiyatımın ukdelenişine tahammül edemiyordum; gidip onu kaldırmak: "Ne oldu, bakayım, oğlum; bir de bana söyle, hiç bir faide için değil; sadece, icap ederse beraber ağlamak, için bir de ben dinleyim!." demek isteyordum. Fakat dinlenecek ne vardı? Daha ilâve edilecek bir şey kalmış mı idi?

Birden, orada nasıl peyda olduğunu anlayamadığım bir asker ilerledi, ağlayan bu Türk çocuğunu elinden tutup kaldırdı, yavaş sesle sordu. O da başka türlü bir takayyütle söyleyen sese başka türlü bir sesle cevap verdi. Anlaştılar, dinleştiler.. Sonra asker uzuu uzun, gûya bir ders verdi. Cebinden çıkarıp eline bir şey tutuşturdu, daha sonra kendi elindeki mendilile, çocuğun yüzünü, gözünü sildi. Mendili de vererek: "Al, fakat bir daha ağlamıyacaksın, anladın mı?,, Dedi, Türk çocuğu birden gûya kendisini diriltен bir nefesle canlanarak Arnavuda, Aceme gülümsedi ve koşarak gitti. Hayalen onu takip ettim; güzergâhında leblebici ruma, kebapçı ermeniye, manav bulgara, tellâl museviye gülerek selâmlar verdiğini gördüm.

Darülbedayi de

Blöf - Bir Ölü Evi

YAŞAR NABİ

Blöf Georges Delonce'dan M. Feridun Bey tarafından türkçeye adapte edilmiştir. Sonunda çözülecek bir düğümü olmadığı için komedi ismi verilen bu eser yazılış ve teknik tarzı itibarile tam bir vodvildir. Fakat aynı zamanda itiraf etmeliyiz ki eyi ve mükemmel bir vodvildir.

Cemil, hayatta tesadüfü pek güç olmayan bir tufeylî, bir başkalarının sırtında geçinen tiptir. Atılgandır, cesurdur, en güç vaziyetlerden zekâsı sayesinde kolaylıkla sıyrılmasını becerir ve bu cesaret ve atılganlığı sayesinde ekseriya da emellerinde muvaffak olur.

Cemil hiç tanımadığı Afife Hanımefendinin kendi evinde, fakirler menfaatine verdiği bir gece müsameresine gelmiştir. On parasız kalmış olduğu için para sızdıracak bir yer aramaktadır ve Amerikalı milyoner Enison'un bu müsamereye geleceğini işitmiştir. Maksadı safiyetinden şüphelenmediği bu Amerikalıyı kafese koymaktır. Ona beraberce bir iş yapmalarını teklif edecektir, fakat bu işin ne olduğunu daha kendisi de bilmemektedir.

O gece, davetliler arasında meşhur muganniye Şahika da bulunmaktadır ve Afife Hanımefendi sevgili fakirleri lehine dâhiyane bir fikir bulmuştur: Şahika hanımefendinin bir pusesini müzayedeye koymak. Müzayedenin büyük bir menfaat temin edeceğinden şüphe etmemektedir. Fakat hakikat ona yanıldığını ispat ediyor ve ev sahibi tanıdığı bir doktoru kendi hesabına müzayedeye iştirâk ettiriyor. Tam bu sırada Enison geliyor ve kapıdan girerken 300 lira diye bağırıyor; fakat onun sesini işiten Cemil derhal dışarı fırlamış ve arttırmıya başlamıştır. Kimsenin bu arttırışa iştirâk etmediğini görünce, tek başına artırmıya devam ederek Şahika hanımın pusesini bin liraya satın alıyor. Herkes bu fevkalade cömert zenginin etrafını almış, bütün nazarlar ona dönmüştür. Cemil vaziyeti kurtarmk için bankada karşılığı olmıyan bir cek imzalıyarak veriyor. Ve bir taraftan Şahika hanıma kur yapmağa başlarken diğer taraftan Eninson'a karşı planını tatbika başlıyor. Ona kendini büyük sermayedarlardan Kalkan zade diye tanıtarak beraberce bir Avrupa ilânat tröstü kurmayı teklif ediyor. Amerikalı sermayeyi, kendisi de teşebbüsü koyacaktır. Fakat karşısındaki iş adamı kolay kolay aldatılacak gibi değildir ve kendisinin amerikalı olmayıp Kayserli Enis olduğunu ve isminin sonuna bir son ilâve ederek Enison olduğunu anlatıyor.

Cemil o geceyi Şahika ile beraber geçirmiş ve ertesi gün de onun yanındadır. Fakat genç kadın ceki bankaya götürmek için hazırlanmaktadır. Bu vaziyet karşısında Cemil hakikati itirafa mecbur kalıyor ve onun elinden ceki alıyor. Çünkü Şahika kendisini sevmeğe başlamıştır. Lâkin Cemil'in zekâ ve kurnazlığını pek beğenen Enison onu büyük bir maaşla ilânat şefi olarak almağı teklif ediyor ve ona avans olarak büyük bir para veriyor. Cemil Şahikaya karşı küçük düşmemek için biraz evel söylediklerinin şaka olduğunu ve cekin karşılıklı olduğunu söyliyerek onu tekrar genç kadına iade ediyor.

Cemil, Enison, Afife hanım, bunlar karakterleri kuvvetle çizilmiş tiplerdir ve bu tiplerin mevcudiyeti eserin kıymetini artırmaktadır. Espri blöfte boldur ve soğukluğa düşmeden seyircileri istedikleri kadar güldürmektedir.

Adapteye gelince: M. Feridun Beyin adaptesi çok muvaffaktır ve eseri aslından daha güzel bir hâle koymuştur. Bu bir nakilden ziyede adeta bir teşriki-mesaidir. Lisan çok temiz ve

pürüzsüz olmakla beraber Feridun Bey eserin türkçesine bir çok yerli nükteler ilâve etmiştir.

Lâkin bütün bunlara rağmen blöf güldürmek için yazılmış bir hafif komedi, bir voevilden başka bir şey değildir ve her zamanki gibi, Darülbedayi'den bu nevi eserlerden bambaşka şeyler beklediğimizi yine tekrarlıyacağız. François de Curel'den terceme ettiği Orage Mystique'i repertoir'a kabul edilmiyen Feridun Beyin, ilk defa halkın önüne böyle bir eserle çıkmış olmaktan kendisinin de müteessir olduğuna eminim.

Pazartesi - Perşembeden bir sahne Foto Süreyya

Temsilde her vodvilde olduğu gıbi, bütün san'atkârlar, kolaylıkla ve muvaffakiyetle vazifelerini yaptılar ve eseri alkışlattılar.

Nazım Hikmet, ikinci temaşa eserini bir komedi olarak verdi. Geçen sene temsil edilen Kafatası'ndan daha az orijinal olmıyan "Bir ölü evi„ trajediyi, melodramı, komediyi, vodvili nefsinde cemetmis bir eserdir. Bütün bir ev halkının ağlayışına halkı güldürmek şüphesiz ki orijinal ve güç bir iştir. Yalnız bu tarz, biraz da tiyatronun esasına muhaliftir. Aktörlerin, ölüm sahnelerinde halkı güldürmeğe mecbur olarak oynamaları bütün vak'alara şakadanmış hissini yermektedir ki müellifince matlup bir netice olabilirse de dediğim ğibi tiyatro kaidelerine hiç te uygun değildir. Tiyatroda en mühim nokta her şeyden evel vak'anın hakikatmış gibi seyirciyi sarmasıdır. Bu hakikatın örtüsünü tesis edemezse, bir eser güldürebilir, fakat ancak güldürebilir.

"Bir ölü evi„ müellifinin iddia ettiği gibi bir tez eseri midir? Burada bir tez arıyacak olursak, bir ölümden sonra en yakın akraba tarafından tutulan yasın bile sahte olduğunu, ve bu ölümden en meyus ve kederli göründüğü dakikalarda bile insanın yine kendi menfaatını her şeyden üstün tuttuğu fikrinin müdafaa edilmesine tez dememiz icap edecektir. Fakat bu eserin yazılış orijinalitesile hiç te mütenasip olmıyacak kadar hayîde bir tez olur. Bir ölü evinde lisan, muhavere lisanı çok mükemmeldir. Esasen, Nazım Hikmetin tarzı herkes tarafından hazmı kolay, basit fikirleri çok güzel ve san'atkârane bir lisanla ifade etmektir. Onun bütün meziyeti içten ziyade dıştadır. Bir ölü evinde de güzel, mükemmel, hakikî ve tatlı türkçeyi dinledik. Bir ölü evinde melodramlara daima mevzu teşkil edecek bir çok unsurlar vardır: Üvey-ana - oğul mücadelesi, ortak rekabeti, kardeş geçimsizliği, miras davaları ve bu yüzden aile içinde kavgalar, para yüzünden kardeşin kardeşi öldürmesi, serseri şair, sahneye çıkan cenaze ve saire...

"Bir ölü evi„nde yerli tipler vardır: Iskatçı Veli efendi, meraklı yolcu, başörtülü kadın, satıcılar, bekçiler, hocalar, züppeler ve saire..

Bir ölü evinde bir şey yoktur: Eserin belkemiği.. Filhakîka bütün vak'a aynı evde geçiyor, fakat ortada bir vak'a yoktur, yalnız son perdede başlıyan küçük ve kötü bir entrika var.

Bir ölü evinde bazı hatalar var: Banka direktorunun merhumun bankada parası olmadığını haber vermek için onun evine kadar gelmesi, polisin ev halkile beraber para aramıya çıkması ve saire...

Bu onbeş tabloluk eserin ancak son tablosu biraz alkışlanır gibi oldu. Diğer bütün tabloları derin bir süküt takip etti. Çünkü halk alışmadığı bir şey karşısında idi. Seyirci, her perde veya tablonun sonunda bir (şey) bekler ve ancak onu alkışlar, bu itiyatları alt üst eden eseri onun için beğenmedi.

Bir ölü evi çok güzel temsil edildi. Galip mükemmeldi. Bedia diyebilirim ki en muvaffak rollerinden birini oynadı. Neyire Neyir, Behzat, Talât, Vasfi Rıza bütün kuvvetlerile çalıştılar ve figüranlar bile hisselerine düşen vazifeyi fazlasile yaptılar. Buna rağmen eser tutmadı. Bu sadece Nazım Hikmetin komedi yazmak istemekle yanlış bir yol tutmuş olduğunu gösterir.

YEŞİL KAPLI DEFTER

Yazan: Y. K.

2 Temmuz 19 . .

Bu gece mektebinde son gecem... Artık burada bir misafir vaziyetinde bulunduğum için saat dokuzda zorla yatırmadılar. Nöbetçi muallimeden valizimi hazırlamak, paketlerimi bağlamak için izin istediğim zaman bir az alay ederek:

— İstersen sabaha kadar otur.. Misafire hürmet boynumuzun borcudur, Selma, dedi.

Evet ben artık büyük kızım. İstediğim zaman yatarım; bugün benim senelerden beri beklediğim bir kurtuluş günüdür. Keşki bu bayram yarın sabahtan itibaren başlasaydı; çünkü bu gece ne yapacağımı bilemiyorum.

Çamaşırlarımdaki bir kaç yırtığı, söküğü tamir ettim, lüzumsuz kâğıtlarımı yırttım, artık kullanmıyacağım bir kaç parça eşyayı küçük sınıflardaki fakir çocuklara dağıtmak üzere bir köşeye koydum. Nihayet valizimle paketlerimi bağladım. Fakat ne yazık ki bu işler bir saat bile sürmedi, bir mektep kızının hazırlığından ne olacak? Halbuki bu akşam, yeni kazandığım hürriyet şerefine, yaşlı başlı insanlar gibi hiç olmazsa gece yarısına kadar oturmak isterdim.

Bir parça roman okumayı düşündüm. Fakat bu hınzır kitaplar sınıfta hocalardan gizli okunmazsa tadı çıkmıyor. Hem de bu gece başım kendime ait düşüncelerle o kadar dolu ki başkalarının kederine, sevincine kulak vermeme imkân yok.

Ah bu gece yanımda candan bir arkadaş bulunsaydı. Maamafi buna da bir çare var. Ona söyliyeceğim şeyleri şu yeşil kaplı mektep defterine yazarım. Başlıyorum:

Evet yarın mektepten ayrılıyorum. Demek ki ömrümüzün bir yaprağı daha kapanıyor. Bakalım yeni açılacak sahifede neler göreceğiz?

Beni bu mektebe verdikleri zaman on yaşında şen, cahil, kaygısız bir çocuktum. Burada birçok şeyler öğrendim ve unuttum. Böyle giderse altı ay sonra bildiğim şeylerden uzak bir hâtıra bile kalmıyacak. Üç beş arkadaşım oldu. Fakat doğrusunu isterseniz öyle ruhsuz, manasız arkadaşlar ki onların da hafızamda derslerden fazla yaşayacaklarından emin değilim. Nihayet bir parça düşünmeğe ve etrafımı görmeğe alıştım. Hasılı ne yaptığımın, ne alıp verdiğimin kendim de pek farkında olmadan dokuz sene içinde sipsivri ve galiba bir az güzelce bir kız olup çıktım.

Bu dokuz senelik mektep hayatına hayat demek zannederim ki pek doğru bir şey olmaz.

Bakalım, ne göreceksek bundan sonra göreceğiz. Her sene başında hocalarımız dorslerine yeni bir programla başlarlardı. Gerçi bu program çok kere yarım kalırdı ama ne olursa olsun bunun faydalı bir şey olduğuna kaniim, bir rivayete göre hayat ta bir mektep olduğu için bizim de şimdi, onun kapısından girerken, kendimize bir program çizmemiz lâzım geliyor. Hayatı nasıl tasavvur ediyorum, neler yapmak istiyorum? Bunları galiba açıktan açığa söyleyemiyeceğim. Zannetmeyiniz ki zihnimde söylemeğe cesaret edemiyeceğim fena tasavvurlar var. Hayır, bunlar bilakis çok masum ve manasız şeyler. Fakat ne çare ki ben şimdiye kadar kimseye hatta anneme kalbimi açmağa, derin ve samimî şeylerimden bahsetmeğe alışmadım. Kim bilir belki bir gün hayatta çok yakın, çok söyleyecek bir... arkadaşım olursa...

Maamafi ben burada da düşündüğüm şeyleri açıkça söylemeğe gayret edeceğim. Hayatı nasıl düşünüyorum?

Her halde bu mektebin cansız, renksiz, neş'esiz, durgun hayatından daha şen, daha eğlenceli ve tatlı bir şey... Şimdiye kadar uzaktan uzağa gördüğüm ve işittiğim şeyler bana onun hakkında hiç bir fikir vermedi. Lüks elbiselerden, mücevherlerden, ziyafetler, balolar, tiyatrolar, konserlerden, zannediyorum ki çok hoşlanacağım. Hocalarım ve arkadaşlarım daima bunun tersini söylerler ama kendimi olduğumdan başka göstermeğe ne mecburiyet var?

Pek zengin değiliz ama halimiz vaktimiz oldukça yerinde. Şimdiye kadar yalnızlık kadar da bu kaba ve çirkin mektep elbiselerinden, etrafımdaki tahta sıralar, kara tahtalar, soluk haritalardan ıztırap çektim. Bundan sonra mahrumiyetlerin acısını mutlaka çıkarmalıyım.

Maamafi bu sözlerime bakarak beni lüksten, zevkten başka bir şey düşünmiyecek bir hafif kız zannet-

mek te haksız olur. Başkalarına karşı olan vazifelerimi yapmaktan hiç kaçınmamağa azmim var. Burada sırf kendimden bahsettiğim için böyle söylüyorum. Yoksa beni ben yapacak yani kendiliğinden düşünen, duyan, hareket eden bir insan haline getirecek olan gene o hayattır. Ben şimdiye kadar gramofon makinesi gibi hep başkalarının fikirlerini kayt ve tekrar ettim. Hiç bir şeyi doğrudan doğruya kendi gözlerimle görmedim, kendi aklımla bulmadım. Hasılı şimdiye kadar bir makineden başka bir şey olmadım. Senelerden beri aynı insanları göre göre, çocukların arasında yaşaya yaşaya çocuğa benzemiş hocaların aynı tatsız nutuklarını, nasihatlarını dinleye dinleye içim karardı.

Anneme biraz dargın oluşumun, daha doğrusu onunla aramızın pek iyi olmamasının sebebi belki de beni küçük yaşımda bu mektebe kapamış olmasıdır. Maamafi ona da biraz hak vermek lâzım. Genç, zengin, hassas bir sosyete kadını babamın ölümünden sonra kendini iki küçük çocuğun terbiyesine hasredemezdi. Onun da yaşamıya hakkı vardı. Hiç olmazsa bu çocuklardan biri başından gitmeli, bir gece mektebine kapatılmalıydı. Nitekim annemin Kudreti alıkoyup beni mektebe atmakla da bir haksızlık yapmadığını şimdi tasdik ediyorum. Kardeşim benden daha küçük ve cılızdı. Ana kucağına onun benden daha ziyade ihtiyacı vardı. Her ne ise bu bahsi pek kurcalamıyalım.

Mes'udum, yarın bu mektepten çıktığım zaman hastahaneden çıkmış bir hasta gibi olacağım. Dışarıda bir çok arkadaşlarım olacak, dünyayı artık ders kitaplarından değil, yaşamış ve düşünmüş insanlardan öğreneceğim. Sözlerine inanılması lâzım gelen bir çok kitaplar ve büyük insanlar hayatta elem ve ıztıraptan bol bir şey olmadığını söylüyorlar, ben kendi hesabıma bu ıztıraplardan korkmuyorum, hatta onları bir dereceye kadar dünyanın iyi şeylerinden addetmeğe meylediyorum. Şimdiye kadar hakikî saadet gibi hakikî ıztıraba da yabancı kaldım. Burada zaman zaman duyduğum can sıkıntısına ve yalnızlık acısına her halde büyük bir ıztırap denemez. Buna mukabil hayatta insanın bir çok felâketlere, inkisarlara, matemlere uğradığını işitiyorum. Varsın olsun. Hayatın büyük zevkleri ve saadetleri elbette insana onlara tahammül kudretini de verir. Sert deniz rüzgârları nasıl kansızların derisini yakar, benizlerine renk verirse bu ıztıraplar da ruhlara öyle kuvvet verir. İnsan doğru bir ruh ve emin yardımcılar sayesinde her felâkete karşı koymağa muktedirdir.

Çamaşırlarımdaki birkaç söküğü, yırtığı tamir ettim.

Evet, gittikçe daha kuvvetle anlayorum ki bugünkü saadetimi inkâr etmek nankörlüktür.

Pek tatlı bir hâtıra birakmak değilse bile kimseyi pek gücendirmiş olmadan mektebimden çıkıyorum. Evde beni bekliyen bir anne ile bir kardeşim var. Onlarla muhakkak ki çok sevişeceğiz. Eski dargınlıklar unutulacak, bana kollarını ve kalbini açanlara ben de aynı muhabbetle belki hatta, daha fazlasiyle mukabele edeceğim. Güzelceyim, zekinceyim, terbiyeliceyim, ne'şeliceyim hasılı; hayatta ne aranırsa hepsinden biraz var. Hilesiz alış veriş yapmak niyetile dükkân açan bir tüccar gibi ben de hilesiz bir saadet alış verişine girişmek maksadile dünyaya giriyorum. Hemen Allah yolumuzu ve bahtımızı açık etsin.

(Bitmedi)

Ne ileri Ne geri

Ne ileri, ne geri,
Kimlerin var haberi
Benim sonsuz dünyamdan?
Belki sabahtan beri
Belki akşamdan beri
Bakıyorum bir camdan,
Yangın rengi bir camdan,
Haberim yok dünyamdan
Ne geri, ne ileri.

☆

İskemle düşmüş birak.
Açma çalsın çıngırak,
Geçen tirenlere bak,
Rüyada bir kabartma.
Onlar gidiyor ama
Kalıyor dumanları,
Kalmıyor dağılıyor
Kalmıyor dumanları
Vazgeç onlardan vazgeç
Bin hayal içinden geç
Ve benim hulyamı seç.

✶

Bak şu ağaçlı yola
Bize doğru geliyor
Orda üç kız kol kola
Bize doğru geliyor
Kömür tozundan ince
Ten renginde bir akşam,
Yüzlerini doldurmuş
Silmiş çizgilerini.
Kalmamış Meryem gibi
Yüzlerinde kırışık,
Ve o bakire gibi
Yüzleri birer ışık
Vücutları bir ahenk
O kadar hafifler ki
Elimizi uzatsak
Ve havayı sallasak
Üçü de titreyecek
Bir ahenk gibi ürkek
Havada eriyecek.

☆

Ne de istiyor içim
Penceremin altına
Kapımın ta yanına
Bir genç âşık otursun
Başını taşa kosun
Ve derin, sıcak, uzun
Şarkısını okusun.

☆

Tirenler gitmeseydi
Yolda gezen kızları
Rüzgâr eritmeseydi
Şarkılar bitmeseydi.

☆

Meğerse gelmiş gece
Ben akşam sanıyordum,
Hâlâ da sanıyorum
İsterse gelsin gece
Bence her taraf akşam
Böyle aynı noktanın
Üstünde saatlerce
Bir ölü gibi kalsam
Donsam kımıldamasam
Gülmesem ağlamasam
Ne ileri, ne geri
Ne geri, ne ileri...

NECİP FAZIL

KÂTİP ÇELEBİ

REŞAT EKREM

Kâtip Çelebi, birincisi türkçe ve ikincisi arapça olarak telif olunmuş iki eserinin, "Mizan-ül-hak fi ihtiyar -il-ehak„ ile "Süllem-ül-vusül ilâ Tabakat-il-fuhül„ ün sonuna ilâve ettiği tercümei hallerinde, kendisini "Ulema arasında Kâtip Çelebi ve kalem arkadaşları arasında da Hacı Halife diye şöhret bulmuş Mustafa bin Abdullah„ diye takdim ediyor. Avrupa müsteşrıkları ona Hacı Kalfa derler.

Hicrî 1017 de İstanbulda doğmuştu. Babası Abdullah Enderuna girmiş ve silihtarlıkla çıktıktan sonra silihtarlar zümresinde sefere gidip gelmişti. Ulema ve meşayih meclislerine mülâzemet eder, âbit, musalli bir zat idi. Beş altı yaşlarına bastığı zaman oğlu küçük Mustafaya kur'an ve tecvit öğretmek için bir muallim tuttu. Kâtip Çelebinin bu ilk hocası Kırımlı İsa Halife isminde bir imam idi. Mustafa, kur'anı, tecviti ve namazın şartlarını bu zattan öğrendi. Kırımlı İsa Halifeden hıfza da çalışıyordu. Bilâhare hıfzını Mesih Paşa, Zekeriya Ali İbrahim efendi ve Nefes zade darülkurasında dinletti. Fakat hıfızda, kur'anın birinci yarısı ile iktifa etmişti. Bundan sonra, imam İlyas hoca isminde diğer bir muallimden arapça tahsil etti. Zamanın meşhur hattatlarından Ahmet Hilmi efendiden hat dersi aldı. On dört yaşına gelince, babası ona her gün on dirhem vererek silihtar zümresine ilhak etti ve Divanı Hümayun kalemlerinden Anadolu muhasebesine çırak edildi. Burada çalışan bazı halifelerden hesap ve rakkamları ve siyakat yazısını öğrendi.

Bir sene sonra Erzurumda isyan eden Abaza Mehmet paşaya karşı gönderilen orduda babası ve amcası ile beraber sefere gitti. Bu tarihten itibaren, tam on sene, muhtelif harplere iştirâk edecek, Anadolu, Suriye, İrak, İran ve Hicazı dolaşacaktı. Ordu ile beraber 1933 te İstanbuldan çıkan Kâtip Çelebi, ancak beş sene sonra, 1038 de döndü. Anadolunun mühim bir kısmını dolaşmış, Irakta, Bağdat muhasarasında bulunmuş, iki defa Erzurum muhasarasını görmüştü. Bağdat muhasarasından dönüşte, 1035, Musulda babası vefat etti. Amcasını da Nusaybin civarında kaybetti. O zaman henüz on sekiz yaşında bulunan genç Mustafayı orduda bulunan diğer bazı akrabaları himaye ettiler. Diyarıbekirde baba dostlarından Mehmet Halife namında bir zat Mustafayı süvari mukabeleciliği kalemine şakirt olarak aldı. Mehmet Halife tarih ile meşgul olur,fazıl bir zat idi. Mustafa ilk tarih dersini bu zattan aldı.

Kâtip Çelebi yeni vazifesinde derhal temayüz etti. Fenni kitabet, hesap ve siyakatte bir çok şeyleri, Abdullah oğlu Mustafa kolaylıkla hallediyordu.

Kâtip Çelebinin İstanbula döndüğü sıralarda, Vâız Kadızade Efendinin şöhreti cihanı tutmuştu. Kadızade Efendi, Balıkesirli bir kadının oğlu idi. Asıl adı Şeyh Mehmet efendi idi. Daha memlekette iken okumağa merak etmiş, İstanbula gelerek Tursunzade medresesinde tahsilini ikmal etmiş, Halvetiye şeyhlerinden Ömer Efendi ile tanışarak sofiliğe heves etmiş, meşrebinin hilâfına, Halvetiye tarikatine girmişti. Uzun zaman Muratpaşa camiinde dersler vermişti. Güzel, düzgün ve beliğ ifadesile derhal büyük bir şöhret kazanmıştı. Kâfi bir şöhret kazandıktan sonra, tasavvuf semti meşrebine muvafık gelmiyerek, Halvetiye şeyhliğini terk etmişti. Yalnız terk etmekle kalmıyarak, şeyhlere ve tekkelere karşı amansız bir mücadele açmıştı. Şöhreti kendisini, az bir zamanda, Muratpaşa camiinden Süleymaniye camii kürsüsüne yükseltmişti. Haftada dört gün evinin yanındaki bir mescittte talebesine ders veriyor, diğer günler, Süleymaniye ve Fatih kürsülerinden hasımlarına ateş püskürüyordu. İlme hevesli gençlere iyi muamele gösterir, teşvik ederdi. İddia ettiği meselelerde evvelden hazırlanır, kelimelerini daima yerinde kullanır, karşı tarafı ilzam için bütün maharetini sarf ederdi. Musiki, raks ve devranın şiddetle aleyhinde idi. Halvetiye ve Mevleviye tarikatları mensuplarına "tahta tepenler ve düdük çalanlar„ diyordu. Maamafi bu mücadelelerinde samimî değildi. Asıl maksadı kendisini müthiş ve zalim bir idare kurmuş olan dördüncü Murada tanıtmaktı. Kâtip Çelebi bir gün Fatih camiinin önünden geçerken, Kadızadenin vâz vermekte olduğunu işitti. Efendiyi dinledi. Tahsili ilme teşvik eden sözleri, beliğ ifadesi, genç Mustafada derin bir tesir yaptı. O günden itibaren Kadızadenin dershanesine devama başladı. Az zamanda büyük bir

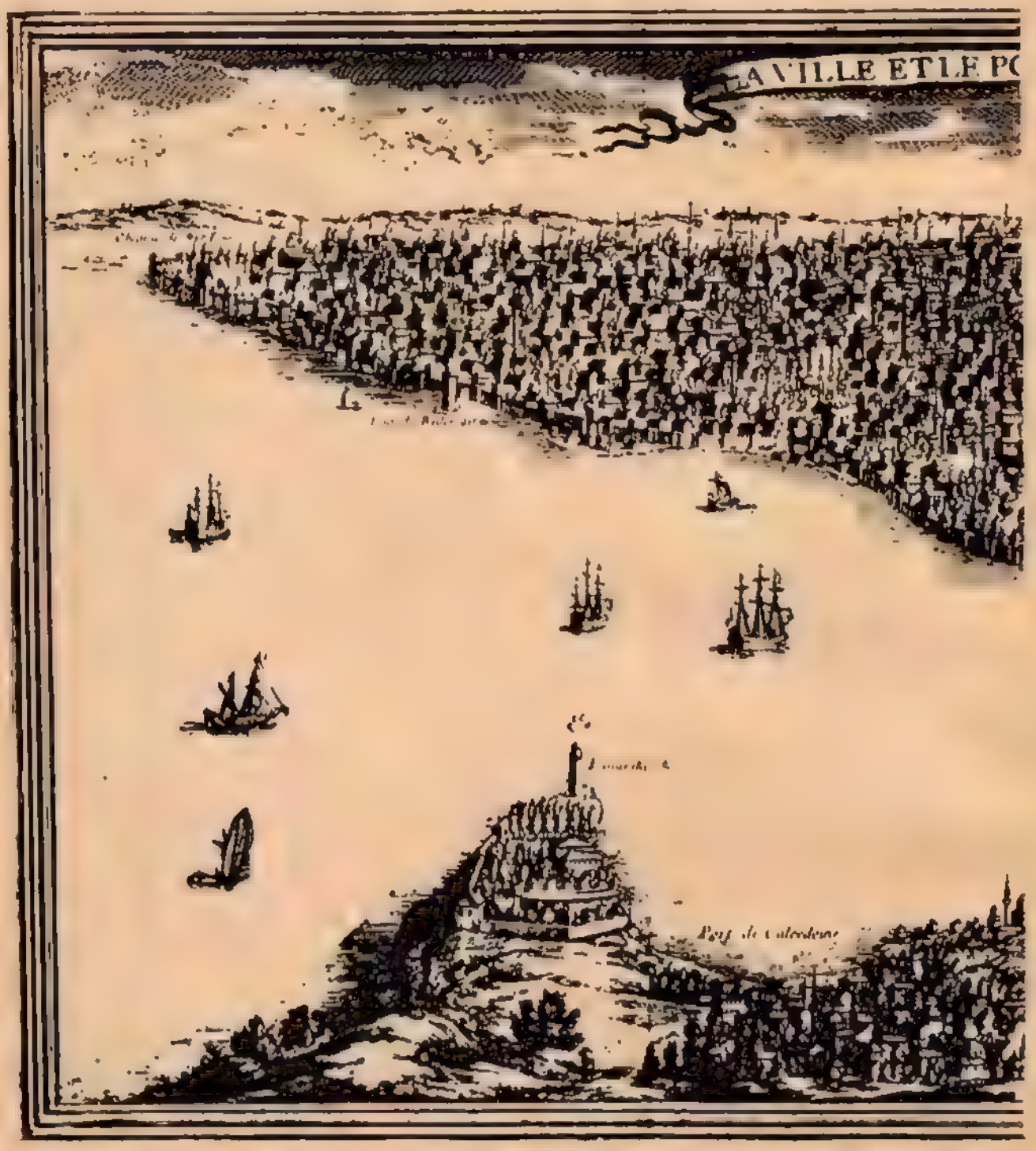

Kâtip Çelebi zamanında

terakki gösterdi. Bu dersler bir sene kadar sürdü. 1038 ramazanında, yeniden başlayan İran seferine memur olarak İstanbuldan ayrıldı. 1041 de İstanbula döndüğü zaman tekrar Kadızadenin derslerine devama başladı. Fakat artık Kadızade genç Mustafayı tatmin edemiyordu. Kâtip Çelebi, Kadızadenin okuttuğu dersleri basit buluyordu. Çünkü Kadızade, riyaziye ve tabiî ilimler gibi makulât semti ile aşinalık etmiyor, tefsirde makulâta müteallik yerler gelince derhal felsefeye sapıyordu. Ekseriya kendi davasına uyan meseleleri alıyordu. Bu sırada Kadızadenin en müthiş hasmı Sivasî efendi idi. Asıl adı Abdülmecit olan bu zat Sivasî tekkesi namile maruf bir zaviyenin şeyhi idi. O devirde bütün ulema eserlerini Arapça yazarlarken, o, şiirlerini ve ilmî eserlerini Türkçe yazmakta idi. Hassas bir şairdi. Nefis ilâhileri vardı. Sesi de güzeldi. Vaaza başlamadan güzel bir sesle surei fatiha okurdu. Kadızade ile Sivasî efendinin arasındaki münakaşaların mevzuunu teşkil eden meseleler şunlardı: 1) Eşyanın hakikatlerinden bahseden ulûmu akliye yani riyazi ve tabiî ilimler ile uğraşmağı Kadızade muzır buluyor ve menedilmesini istiyor, Sivasî efendi bilâkis, bunların hayatı lüzumuna inanmış, müdafaa ediyordu. 2) Hızır'ın hayati meselesi; Kadızade yaşıyor, Sivasî yaşamayor diyordu. 3) Kadızade güzel sesle teganniyi günah sayıyor; Sivasî efendi, bilâkis, güzel sesin bir Allah vergisi olduğunu söyliyerek kuranı bile teganni eder gibi lâtif bir ahenkle okuyordu. 4) Kadızade raks ve devranın aleyhinde idi; Sivasî efendi, bir şeyh olduğundan bizzat devrana iştirâk ediyordu. 5) Kadızade tütün ve sair mükeyyifatın aleyhinde idi; Sivasî efendi bunda hiç bir mazarrat bulmuyordu. Hülâsa bu meseleler sıralanıp gidiyordu: Tasliye ve tarziye meselesi, Hazreti peygamberin ebeveyni meselesi, Firavnın îmânı meselesi, Muhiddini Arabî meselesi.. İlh.. ve bütün bu meselelerde birinin ak dediğine öteki kara diyordu. Bu münakaşalar yalnız iki vaizin arasında kalmıyordu. Her ikisinin de taraftarları vardı ki bunlar münakaşalarını münazaa ve mudarebeye kadar götürüyorlardı.

Kâtip Çelebi, vaizlerle beraber ülema ve şüara meclislerine de devam ediyordu. İlmî ve dinî meselelerin münakaşalarında bulunuyordu. Fakat bu hal çok sürmedi. Tekrar başlayan İran seferi için İstanbuldan ayrıldı. Bu sefer esnasında ordu Halep kışlağına çekildiği zaman, Kâtip Çelebi hemen bütün zamanını Halebin Sahaflar çarşısında geçiriyordu; sahaf dükkânlarında kitapları karıştırıyor, bu kitaplara dair notlar alıyordu ki, bu notlar, bilâhare, muazzam bir eserinin temel taşları olacaklardı. Kâtip Çelebi izin aldı. Halepten hacca gitti. Hac farizasını eda etti. Hac dönüşünde, Diyarıbekire gitmiş olan orduya iltihak etti. Orduda kendisine "Hacı halife„ denmeğe başlandı. Diyarıbekir ulema yatağı bir yerdi. O kışı Diyarıbekirde ulema meclislerine devam ederek geçirdi. Nihayet 1042de, Dördüncü Murat tarafından memuren Revanın fethinde de bulunduktan sonra İstanbula avdet ediyordu. Tam on sene seferlerde dolaşmıştı. Bundan sonra ömrünü tamamen tetebbua hasretmek istiyordu. İstanbula gelir gelmez, Halepte iken kütüphane ve sahaf dükkânlarında gördüğü kitaplara dair aldığı notlardan bir "Esami-i kütüp = biblyografya„ telifine başlarken, İstanbul kütüphanelerinde ve sahaflarında da bu hususdaki araştırmalarına devam etti. İlmî çalış-

İstanbul şehri ve limanı

maların, ciddî bir tahsilin, her şeyden evvel mükemmel bir biblyografya ile mümkün olabileceğini anlamıştı. Bu sırada akrabalarından bir zat vefat etti. Kendisine bir miktar mal bıraktı. Kâtip Çelebi bu para ile kitap aldı. Büyük bir hırs ile okumağa başladı. 1046 da bu kitapları tamamen bitirdi. En ziyade tarihlerle tabakat ve tercemei hal kitapları hoşuna gidiyordu. O zaman kitap almak, kütüphane kurmak muazzam bir servete muhtaçtı. Türkiyede henüz matbaa açılmamış, yazma kitaplar fevkalâde pahalı idi. 1048 de akrabalarından zengin bir tüccar vefat etti. Kâtip Çelebiye büyük bir miras bıraktı. Kâtip Çelebi bu para ile hayatını tanzim etti. Evvelâ, servetinin üç yük akçasile kitap aldı. Yeni bir ev yaptırdı, evlendi. Geri kalan parasını da harçlık olarak bir köşeye koydu. O sıralarda idi ki devrin fazilet ve kemali ve geniş ihatasile en büyük bir âlimi olan Topal Mustafa efendi ile tanıştı. Topal Mustafa efendi kadılıktan çekilmiş müderrisliğe sülûk etmişti. Kâtip Çelebi Mustafa efendinin derslerine gitti. Onda şimdiye kadar dinlediği ulemanın hiç birinde tesadüf etmediği olgun ve ihatalı bir malûmat buldu. Derhal Mustafa efendiyi kendisine üstat ittihaz edindi. Parlak zekâsı, tükenmek bilmeyen ilim aşkı ve hummalı faaliyetile derhal hocasının nazarı dikkatini celp etti. Az zaman içinde, hoca ile talebe candan bir dost oldular. Bu dostluk Mustafa efendinin ölümüne kadar on beş sene sürdü. Mustafa efendi Kâtip Çelebi yi talebe gibi değil, genç, âlim, şayanı hürmet bir dost gibi kabul etmişti. Katip Çelebi bu senelerde bir taraftan üstadının derslerine giderken, diğer taraftan zamanın diğer ulemasını da dinliyordu. Kürt Abdullah efendinin, Keçi Mehmet efendinin takrirlerini takip ediyordu. Birincisi ulûmu aklîye ve nakliyede, ikincisi arabide yedi tûlâ sahibi idiler. Hacı halife, 1051 de ilk kalem tecrübesi olarak "Fezleketüttevarih,, namile arapça bir tarihi umumî kaleme alıyordu. Şeyhülislâm Şair Yahya efendi bu kitabı padişaha takdim etmek üzere beyaza çekmesini teklif ettiği zaman, hiç bir menfaat kaygısı olmadan çalışan Katip Çelebi, bu tavsiyeye ehemmiyet vermiyordu. Kâtip Çelebi, 1052 de vaiz Veli Efendiden icazet aldı. 1053 - 1054 seneleri hummalı bir tetebbu ile geçti. Bazan eline yeni aldığı bir kitabın üstüne öyle ulvî bir aşk ile düşerdi ki, gün batarken yaktığı mum, gün doğuncaya kadar yanar, Abdullah oğlu Mustafa, başını kitaptan ayıramazdı. Bu hummalı faaliyet, yavaş yavaş en kıymetli, en ilâhî mahsullerini vermeğe başlamıştı. Kâtip Çelebinin de etrafında ilme hevesli genç simalar toplanıyordu. Nihayet ulûmu şer'iye, Kâtip Çelebiyi tatmin edemez oldu. 1055 te Girit harbinin başlaması Kâtip Çelebiye yeni bir tetebbu zemini açtı. Denizciliğe merak etti. Bunun için de evvelâ iyi bir coğrafya bilmek lâzımdı. Derhal coğrafî eserler toplamağa başladı. Bu sırada, Anadolu muhasebesindeki vazifesinde kendini terfi ettirdiler. Kalemin baş halifesi bunu çekemedi. Dedikodu yaptı. Kâtip Çelebi müteessir oldu. Zaten resmî makamlarda gözü yoktu. Vazifesini terk etti. Tam üç sene evinde, okumak ve yazmakla vakit geçirdi. *Bir tarihî coğrafya olan "Cihannüma„ yı yazmağa başladı. Bu eseri için, Şark ve Garp lisanlarında yazılmış otuzu mütecaviz eserden istifade ediyordu.* Garplılar, eski Yunan coğrafyacılarını okuyarak coğrafyada tekâmül etmişlerdi. Şarklılar ise, bu hususta ihmal-

kâr, ağır davranmışlar, coğrafyanın faydalarını inkâr etmişlerdi. Kâtip Çelebi bundan dolayı üzülüyordu.

Arap, Acem ve Türk lisanlariyle yazılan coğrafya kitapları hiç bir tasnife tabi tutulmadan yazılmış, bozuk ve karışık idi. Hiç birisi mehaz göstermemişti, harita tersimini ihmal etmişlerdi. Haritasız ise coğrafya olamazdı. Kâtip Çelebi bu eserlerin hepsinden 'Cihannüma„ ismile bir kitap çıkarmağa azmetmişti. Mehazlarını tenkit etmesi, *Anadoluya ait kısımlarını müşahedelerine istinat ettirmesi* eserine ayrıca orijinal bir kıymet veriyordu. *Frenklerin yaptıkları haritalarda, işaret ettikleri arz ve tul derecesi rakamlarında yanlışlar buluyor, tashih ediyordu.* Yine bu seneler içinde idi, Kâtip Çelebinin en ulvî zevklerinden birisini, oğlunun tahsil ve terbiyesile uğraşmak teşkil ediyordu. Evlendiğinin tezine, bir oğlu dünyaya gelmişti. On yaşlarına basmış olan bu çocuğun ateşin zekâsı, babasının gözünden kaçmıyor, âlim ve mütefekkir baba, bu en güzel eserinin üstüne titreyordu. Kâtip Çelebi, bütün bu uğraşmalar arasında, bir taraftan topal Mustafa efendiden ders alıyor, diğer taraftan, kendisi de dersler veriyordu. *Bir aralık hastalanması, coğrafya meseleleri arasında, kendisine, tıp ile de uğraşmak vesilesini veriyordu.*

1057 ye doğru idi. Çok kıymetli bir talebe bulmuştu. Bu gencin adı Mevlânâ Mehmet idi. Komşusu Akhisarlı Ahmet Ruminin oğlu idi. Mevlânâ Mehmet, Hacı Halifeden riyaziyat dersi alıyordu. Parlak bir zekâ idi. Kâtip Çelebi bu çocuğa derin bir muhabbet besliyordu; sırf Mevlânâ Mehmedin arzusiyle, *Ali Kuşçunun Muhammediye adındaki heyet kitabına şerh yazmağa başlıyordu.* Bu şerh yarıya gelmişti ki koca âlim, iki elîm hadise ile sarsıldı. Talebesi Mevlânâ Mehmet ile biricik oğlu, birbiri arkasından vefat ettiler. Şerh yarım kaldı. Bilâhare beş on talebesi şerhe devamını rica ettiler. Fakat istidatları Mevlânâ Mehmet gibi olmadığından, Kâtip Çelebi, eski gayretini gösteremiyordu.

Bu seneler zarfında, artık eserleri birbiri arkasından vücut bulmağa başlamıştı. 1058 de Takvimüttevarih, 1061 ve 1062 de "Süllemülvüsul ilâ Tabakatilfuhul„ namında ve alfabe sırasile yazılmış muazzam tercümeihal kitabı; 1063 te Arapça, Farisî ve Türkçe olarak yazılmış bir muhadarat kitabı, "Filhikemi vel emsali vel eş'ar„ ; ve sonra, uzun seneler zarfında toplanmış notlarının mahsulü olan bir şaheser, "Keşfüzzunun an esamiilkütübi velfünun„ adını taşıyan meşhur Bibliyografyası; yine aynı sene içinde, islâm olmuş bir Fransız rahibinin, Şeyh Mehmet İslâhinin yardımiyle "Atlas Minor„ u tercüme ediyordu ve muhtelif meselelere dair risaleler kaleme alıyordu. Bunlardan en mühimi "Düstür-ül amel fi ıslah-il-halel„ idi. Devlet müthiş bir malî buhran içinde kıvranıyordu. Buna çare bulmak üzere bir encümen toplanıyor, Kâtip Çelebi de aza seçiliyordu; fikirlerini bu kitapta hulâsa eden Kâtip Çelebi, devrindeki rical arasında kabili hitap kimseyi göremediğinden, risalesini yazıyor, fakat kimseye göstermiyordu. 1064 ve 1065 senelerini bir takım tercümelerle geçiriyor, 1066 da Sarı Kenan Paşa kumandasındaki donanmanın Çanakkaledeki hezimetinden müteessir olarak tarihimizdeki derya cenkleri, tersane ahvali ile Türk denizciliğine dair "Tuhfetülkibar fi esfaril bihar„ ı kaleme alıyordu. Nihayet 1067 de, "Mizanülhak„ ı yazıyordu. Bu son risalesini, yeniden alevlenen Kadızadeliler ile tarikat şeyhlerine karşı yazmıştı.

Kadı zade ile Sivasî efendi ölmüşlerdi. Fakat taraftarları mücadeleyi devam ettiriyorlardı. Kadı zadeliler, züht ve takva kisvesi altında mal toplamağa uğraşırlardı. Mürabehacıları, muhtekir navluncuları ve çarşı esnafından müraî kallaşları sadrazam ve müfti nezdinde himaye ederler, evkaf ve emlâke müteallik işlerini hallederler ve bu suretle bu paralı adamlardan mal ve para çekerlerdi. Saray hademelerinden bir çoğu, baltacılar, bostancılar ve kapıcılardan bazıları, bunların vaızlarına muntazaman devam ederler, ders alırlardı.

Kadızadelilerin içinde en meşhurları Ustuvanî efendi idi. Bizzat Valde Turhan Sultan tarafınan himaye ediliyordu. Bu himayeden istifade ederek devlet mansıplarını ehliyetsiz kimselere yüksek ücretlerle satar ve gizlice casusları vasıtasile, saraydaki nedimlere ağızları mühürlü keselerle hisselerini gönderir, onlar da Kadızadelinin himaye ettiği eşhas hakkında "Makuldur, din ve devlete nafidir!" diye fikir beyan ederler ve bu adamları arzu ettikleri mansıba tayin ettirirlerdi. Bu suretle Mabeyni-Hümayun ağaları, saray hizmetçileri "Hint tacirlerinin bile erişemediği" muazzam servetler toplamışlardı. Nihayet iş insafın haddinden o kadar çıktı ki meşhur Çınar ihtilâli patladı. Harem ağaları ve taraftarları idam olundu. Bu vak'adan sonra Kadızadelilerin işine biraz kesat geldi, Boynu yaralı Mehmet paşa sadrazam olunca Vaiz efendilerin gizli ticarethaneleri büsbütün atıl kaldı. Çünkü sadrazam, hiç çekinmeden, devlet mansıplarını bizzat kendisi satıyordu. Bundan dolayı Kadızadeliler Boynu yaralıyı bir can düşmanı telakki ettiler. Sarı Kenan Paşa hezimeti bulunmaz bir fırsat oldu. "Şer'işerif icra olunmaz, memaliki islâmiye bid'at ile bahtla doldu. Vezir ve müftü tarikat ehlini himaye ediyorlar „ diye tezvirata ve hücuma başladılar. Sadrazam azledildi. Köprülü Sadrazam oldu. İşte Köprülünun sadrazam olduğunun beşinci günü ki bir cuma günü idi, Kadızadeliler, Fatih camiinde güzel sesli bir müezinin naat okumasını vesile ittihaz ederek işi büsbütün ileri götürdüler. Mes'ele hükûmete karşı bir nevi isyan mahiyetini aldı. Silâhlanacaklar, tekkeleri, zaviyeleri yıkacaklar, dervişlere, şeyhlere tecdidi iman teklif edecekler, kabul etmezlerse katledeeekler, bütün

[Devamı 47 nci sahifede]

ALEXANDER POPE

1688—1744

Yazan: İBRAHİM HOYİ

Onsekizinci asrın iptidalarında İngilterede şiir namına hiç bir şey yazılmayordu. Edebiyat âşıklarına sunulan ancak bir kaç tane lirik, adeta hiç mesabesinde aşkî, dastanî şiirler idi. İşte böyle edebi bir kıtlık devrinde Alexander Pope (Aleksander Pop) zamanının *Şair* i olmak üzere meydana çıktı. Filvaki Pope birçok noktai nazardan devrinin en bariz çehresi, şahsiyetidir. Çünkü:

1 — Pope, talimî (didactique) ve hicvî (satirique) şiirde kâbına varılamıyacak bir üstattı. Birçok İngiliz şairleri hatta ecnebi sanatkârlar bile onu kendilerine nümune addediyorlardı. Şiirde *mutlak hâkim* kendisiydi.

2 — Yaşadığı devrin ruhunu bütün açıklığile anlatan, yaşatan gene kendisidir. Kraliçe Anne (An) zamanının hiç bir âdet, örf, inanış, görenek ve şüphe noktası yoktur ki, Pope'un şiirlerinde terennüm edilmemiş olsun.

3 — Bütün nefsini edebiyata vakf etmiş yegâne ehemmiyetli muharrir Pope'tur. Swift (Svift) bir papas ve siyaset adamı, Addison (Adison) hükûmet memuru, diğer şairler ise patronlarının eline bakan, maaşlarına bel bağlayan kimselerdi. Halbuki Pope, tamamiyle serbest, müstakildi. Edebiyattan başka da bir mesleği yoktu.

Pope

4 — Dinî akidelerinin ekseriyete uymamasına, etrafın dinî taassuptan doğan garezlerine; seciyeli bir adamın bile manevi kuvvetini yıkacak cismani, maddi ve manevi mânilere ve yoksuzluklara rağmen, Pope sırf azmi sayesinde edebiyattaki bu mevkiini elde etti. Zira Pope kavruk, kıskanç, histen mahrum bir adamdı. Tabiat veya insan ruhundan hiç bir şey anlamıyordu; bütün bu nakiselere rağmen, bu zayıf, hasta ve cüce varlık, devrinin en meşhur şairi ve şöhreti teslim edilmiş bir edebî lideri oldu.

Biz bu hakikatı hayret ve gıpta ile kaydediyor, fakat sebeplerini anlayamamak imkânsızlığiyle karşılaşıyoruz.

***

İşte Pope 1688 de, ihtilâl senesinde, Londra da doğdu. Anası babası katolik idiler. Şairin çocukluğu Windsor civarında geçti. Kısmen ilkmekteplerde katoliklere karşı olan düşmanlık, kısmen de kendi hastalık ve kavrukluğundan hiç bir irfan ocağında dikiş tutturamıyan Pope, pek az mektep tahsili gördü ve kendi kendine klâsikleri ve ana lisanını öğrendi. Pek küçük yaşta iken şiir yazmıya başladı. Mezhebinin ayrı olmasından dolayı da hiç bir işe giremedi, ve edebiyatı kendisine meslek edindi. 16 yaşında *Pastorals* ı yazdı. Bir sene sonra da *Essay* on *Criticism* (Tenkide dair mülâhazalar) ı neşrederek şöhret kazandı. 1712 de çıkan *Rape of the Lock* (Saç buklesi) bütün İngiltere de ün saldı; ve bu 24 yaşındaki cüce sırf azmi sayesinde İngiliz edebiyatının en mühim simalarından biri oldu. Voltaire (Volter):

— *Pope İngilterenin ve bugün belki dünyanın en eyi şairidir...* demekle hakikatı söylüyordu.

***

Pope bu dönüm noktasından sonra on iki sene mütemadiyen edebiyatla meşgul oldu ve bilhassa Homer'in tercümesile uğraştı. Emeği boşuna gitmedi. Epeyce para kazandı. Satın aldığı köşkte müreffeh ve mesut bir ömür geçirdi. Tekrar *Twinckenham* deki villasından Londra ya döndü ve neşeli bir âleme, sefahete daldı. Bir dâhi için bu, hoş görülüyordu. Lâkin unutulmamalıydı ki hasta bünyesi için büyük bir tehlike olan bu yaşayış tarzı kendisini yoracaktı. Nitekim de öyle oldu. Gene köşküne çekildi ve şiir yazmıya koyuldu. Aynı zamanda da vaktinin büyük bir kısmını, tanıştığı *Martha Blount* (Marta Blant) la geçiriyordu. Hayatının sonlarına doğru, münekkit ve muarızlarını dehşetli surette hırpalıyan, baltalayan Horace (Horas) vari siyasi hicviyelerini *Moral Epistles* (Ahlâkî vaızlar) ı yarattı.

Pope 1744 te öldü. Mezhep farkından dolayı meşhur adamların, şairlerin defnedildiği *Westminster Abbey* (Vestminster Abi) de gömülemediği için bulunduğu köyde, *(Twinckenham)* de toprağa tevdi edildi.

Türk - İslâm Müzesi

Prof. Dr. M. AĞAOĞLU

Vaktile "Evkafı İslamiye müzesi„ olan "Türk - İslam müzesi„ malik bulunduğu eser kolleksiyonları noktai nazarından değil yalnız Türkiye, cihan müzeleri içerisinde bile mutena bir mevki işgal etmektedir. Türkiye devletinin müessesatı diniyesinden bir araya getirilen müze kolleksiyonları heyeti umumiyesi itibarile iki büyük sanat sahasına ait asardan ibarettir.Bunlardan birisi halı, diğeri kitap sanatıdır.

Timur ailesinden Sultan Mehmet ve Miranşah (16 ncı asır Türk minyatürlerinden)

Anadolu-Türk halıcılık sanatının tetkik ve inkişafını takip etmek için müzedeki halı kolleksiyonunu görmek kâfidir.

Burada müzenin ikinci büyük kolleksiyonu olan müzehhep ve musavver kitaplardan ve bunların ciltlerinden bahsetmek istiyorum. İslâm güzel sanatları içerisinde gayet mühim bir şube olan kitap sanatı belli başlı bir tetkik mevzuudur. Bu mevzuu burada, resimlerini dercetmeden, mutalea yürütmek imkân haricindedir.

Binaenaleyh burada müzede mevcut ve teşhir edilen âsar hakkında kısa malumatla iktifa edilmelidir. Müzenin kitap kolleksiyonunu iki kısma ayırmak lâzımdır: Dinî kitaplar ve Edebî kitaplar. Dinî kitaplar başta kelamı-kadimler olmak şartiyle dinî mevzulara ait müellefattır ki bunlar ta eski devirlerden itibaren mutena ve sanatkârane bir surette tezhip edilmişlerdir. İslâm dini ahkâmınca ruhlu eşkâl yapmak menedildiğinden, tabiîdir ki bu gibi âsarda insan ve yahut hayvan şekillerine dahi tesadüf edilmemektedir. Müzede bulunan eski dinî kitaplar meyanında birinci, ikinci, üçüncü asrı hicrîye ait kûfî kur'anları zikretmek icap eyler Gerek yazı ve gerekse tertip itibarile fevkalade ehemmiyeti olan nadir nushalar içerisinde Hulefayı Raşidinden Osman ve Aliye ait oldukları rivayet edilen kûfî mushaflar ile Arkyık yazı ile ceylan derisi üzerine yazılmış [0,85×0,58] ebadında cesim bir mushaf bilhassa şayanı dikkattir. Vaktiyle Konyada Alaettini Selçuki türbesinde bulunan ve elyevm müze asarı meyanında teşhir edilen dört ciltlik "Samani kûfisi„ denilen kûfi hattiyle [385] senei hicriyesinde muharrer kur'an emsalne pek nadir tesadüf edilen nushadır.

Mısırda, İslâm âsarı ile pek maruf olan Kahirede "Hidivi - Mısır kütüphanesi„ nin kûfi nushalar kolleksiyonundaki nushalardan her bir cihetle aşağı olmıyan bu âsar şüphesiz islâm yazısının ve eski tezhip sanatının inkişafını bize öğreten yegâne abidelerdir.

Kûfi hattı ile yazılmış kur'anlardan sonra kolleksiyonun en mühim kısmını mogollar devrinde İranda ve Alukler zamanı Mısırda yazılmış mushaf ve cüzler teşkil etmektedir. Bunların meyanında (417) senei hicrisi Essulhi sülalesi müessisi (Ebülhasan Ali bin Muhammet bin Alissulhi) namına muharrer iki ciltlik ve gayet zengin tezhip edilmiş kur'an şayanı dikkat ve ehemiyettir.

İlhamiler devrine ait İran kur'anlarının havi bulundukları tezhibat Uygur-Türk güzel sanatlarının kullandığı unsurları taşımaktadır. Bu cihet henüz tetkik edilmediğinden müstakbel tetkikat bu hususta bu kur'anların delaleti ile bize Türklerin güzel sanatlardaki rolü hakkında yeni fikirler verebilir.

Mısır kur'anlarına ve bunların tezyinatına gelince: burasını kaydetmek lâzımdır ki biz bu kitaplar vasıtasile Arap tezhibatının bütün zenginlik ve ince-

liğini öğrenmiş oluyoruz. Biri diğerinden mühim olan bu kur'anlar hakkında burada resim göstermeden tafsilâta girişmek faidesizdir. İki büyük camekânda teşhir edilen bu gibi müzehhep kur'anların taşıdığı sanat ruh ve seciyesini anlamak için mutlaka onları göz kamaştırıcı renkleri ile görmek lâzımdır.

Dinî kitapların üçüncü kısmını Safevî ve osmanlı musahfları teşkil etmektedir. Üslup itibarile yekdiğerinden pek az farklı olan bu Türk ve islâm asarı müzedeki kolleksiyonun en zengin kısmıdır ve hemen bütün devre ve bütün nevilere ait bir kaç nushaya maliktir. Bunların içlerinde Osmanlı Sultanlarından Selimi - Evvel, İkinci Süleyman, Selimi Sani namına yazılmış mushaflar tezhibatlarının zenginliği noktai nazarından calibi dikkattirler.

Kitap kolleksiyonunun yukarda kaydetttiğimiz gibi ikinci kısmını dinî olmıyan âsar teşkil etmektedir.

Kısmı mühimmi faris lisanında olan bu kitapların en mühimi Timuriler devrine ait olanlardır.

Müze maalesef İran mogolları devrine ait kitaplara malik değildir. Fakat Timurilere ait olanlar da birer şaheserdirler. Kolleksiyonun bu ikinci kısmını tasnif ederken iki mühim sanat sahasını nazarı itibare almalıyız:

Minyatürcülük ve mücellitlik.

Timuriler devrine ait olan ciltler emsali bulunmıyan yüksek sanat eserleridir.

Şah Ruh namına yazılmış "Sittei attar„ ın yassı kabartmalı cildi Bayıngırın kütüphanesi için yapılmış deriden oymalı ve hayvan eşkâlini havi müteaddit nushalar, altın basmalı ve gene çiçek ve hayvan eşkâli ile müzeyyen kitaplar bu devrede Heratta inkişaf eden kitap sanatının bütün teknik ve üsluplarını bize öğrettiği gibi sanatkârların malik bulundukları el mahareti ve ruh inceliğini dahi göstermedecirler. Bu ciltleri yapan ve işleyen sanatkârlar, mücellitten ziyade hayatı maneviyelerini deri ve kâğıt üzerine nakş ettirmiş birer şairdirler.

Zamanın zenginliğini, hayatı içtimaiyenin tekâmülünü ve zevklerin inceliklerini öğrenmek için bu ciltleri görmek ve onların gizli tuttukları ruhu keşf etmek ve anlamak kâfidir.

Timuriler devrindeki ciltlerden sonra Safevilere ait kitap ciltleri şayanı dikkattir. Bunların evsafı mümeyyizesi Çin tesiri altında lake ile imal edilmelerindedir. Zengin çiçek ve yaprak tezyinatı veyahut kitabın mevzuundan iktibas edilmiş insan ve hayvan eşkâlini havi büyük sahifeler bu gibi ciltlere bir hususiyet vermektedir. Müze kolleksiyonu bu ciltlerin en güzellerine malik bulunmaktadır.

Minyatürlü kitaplar meyanında ilk evvel (801) tarihi hicrisini havi Hasneî Nizami den bahsetmek lâzımdır.

Timuriler zamanına ait olan bu nadir nusha on iki resimli varakı haizdir. Resimler bütün islâm minyatürcülüğü içinde istisnaî bir mevki işgal etmektedir. Bu hususiyet bütün minyatürlerin fantastik tabiî eşkâli olup hayvan ve insan tasvirlerine tesadüf edilmemektedir. Gerek üslup ve tarzı terkip ve gerekse renk itibarile bu mühim nushanın minyatürleri (8) inci asrı milâdiye kadar şarkî Türkistanda inkişaf etmiş olan Uygur - Türk sanatının dıvar freskoları ile hayatî bir münasebet arz ediyor ; bu hususta büyük bir "Monografik„ tetkikname hazırladığımdan burada yalnız bu kadarla iktifa edeceğim.

"Nizamii uruzi„ nin "çehar makale„ si, emir Timurun tarihini havi "tafername" gibi eserleri kolleksiyondaki Timuriler devri minyatürcülüğünün en mühim nümunelerindendir. Safeviler devri minyatürlerinden

İmperator Cihangir polo oynarken
(18 inci asır Türk minyatürlerinden)

burada zikredilecek eser üç nusha Şahnamedir. Bunlardan birisi ve en mühimmi - maalesef ne tarihi ve ne ketebeyi havidir - fakat son varakındaki kayda nazaran -12- sene zarfında -7- minyatürcü sanatkâr tarafından tersim edildiği anlaşılmaktadır. Bir şah eser olan bu mühim nusha müteaddit resimli sahifelere maliktir ve Timuriler devri minyatürcülüğü ile büyük bir karabet arz etmektedir. Bu devre kitap ressamlığına daha yakın olan nushalar ise vaktile Galata mevlevihanesi kütüphanesinde bulunan şehnamedir. Safevilerden Sultan Ali namına yazılmış bu

— *Devamı 47 inci sahifede* —

ZÜLEYMA

MAX DEİREAUX dan *Tercüme eden: VAHDET GÜLTEKİN*

İsmi, bilmem niçin, François Carlon du. Belki vaktile onun da bir ailesi, ondan çok şey bekleyen bir annesi ve parlak bir atisi vardı. Fakat hiç te öyle gözükmiyordul Kaderin ihmal ettiği ve daima oldukları gibi kalan, ellisine yaklaştıkları halde karanlık bir odada şerefsiz bir vazife ifa eden mahlûklardandı: İsimleri faydasız, hayatları beyhude görünen Kâtiplerdendi. Hiç bir zaman kalbi güneşin kokulu nüvazişi ve kendisile alâkadar bir kadının ince parmakları altında açılmamıştı. O ne sevinç, ne de ıztırap tatmıştı. Her macera ona yabancı idi, ve o, erkekleri tahrik eden fırtınalarla ancak arzın fırtınaları kadar alâkadardı. François Carlon du, fakat bu isim ne kendisine ve ne de başkalarına hiç bir şey hatırlatmıyordu. Denilebilirdi ki onun şahsiyeti bile vazifesine yer vermek için bu ismi terk etmişti: Adliye vekâletinde büro şef muavini idi, o bundan hiç te iftihar duymayordu. Işıksız bir apartmanda tek başına yaşayordu; evinden vekâlete, vekâletten evine gitmek için günde dört kere yaptığı gezintiden başka gezinti bilmezdi. Günü bitince Rivoli caddesini, Tuileries yi, Seine nehrini geçer, iğri büğrü sokakların içinde kaybolmuş bir halde, şehrin kargaşalığından kaçtığı için memnun olarak, sallanan merdivenine alışık olduğu korkunç ve iğri harap evine vasıl olurdu.

Hayalden mahrumdu; bir halıcı bir kanapenin yaldızlı çivilerini nasıl mıhlarsa, o da öyle günlerini birbiri arkasına dizerken hiç te bedbaht değildi, ve yahut bedbahttı da bunu bilmiyordu. Başka yerde yaşayabileceğini düşünmeden, tesadüflerin kendisini koyduğu mevki'de yaşayordu; zamanı gerileten veya ilerleten heyecanlar onun mazisini hiç gayrımüsavi devirlere ayırmadığı için, o bu zamanı yalnız haftalara, aylara ve senelere taksim ediyordu.

Ne çirkin ne güzel, ne iyi ve ne de fena bir insandı. Mahallesindeki tüccarlar onun mültefit olduğunu söylerlerdi; dünyanın diğer kısmı için sanki mevcut değildi. Bazı defa caddede dalgın birisi ona çarpar, bir yaramaz çocuk onu iter, bir şoför küfür ederdi; bunlar onun cihanla olan tek teması idi. Bu suretle, tahkir gördüğü kalabalıktan bir dakika çekilince bir başkasile karşılaşırdı. Tesadüfen kendisinin üzerine düşen nazarlar ona çok bakmaz, onu hiç tanıyor görünmezdi.

Yuvarlak yüzü, parlak gözleri, kalın bıyıkları, düzgün bir burnu vardı. Bazı melez köpekler, köpek cinsi için neyse o da insan nesli için ayniydi. Şairlerin, her birisinin kendine mahsus bir faciaya malik olduklarını söyledikleri ve kısmı - azamının âtıl fikirli, çürük dişli, kendilerinde sevki - tabiî kuvveti bile bulamayan tenbel, ve sanki bir noktadan diğer noktaya, köpek tasmasıyla çekiliyormuş gibi, giden adamlardan biriydi.

***

Bir kış günü, sert ve yağmursuz bir gün, François Carlon, kapıcılar gittikten sonra uzun zaman bürosunda kaldı; çalışmağa niyeti olduğu için değil, fakat sobanın harareti onu uyuşturmuştu ve caddenin ayazından korkuyordu. Nihayet, iştihanın insanları çektiği ve şehri muvakkaten bir çöl haline çevirdiği saatte daireden çıktı. Soğukla karşılaştı, pardesüsünün yıpranmış yakasını kaldırdı, ve elleri cebinde, dalgın bir halde, hiç bir şey düşünmiyerek, yola koyuldu. Rivoli caddesinin bir zahife sırtı gibi siyah, parlak ve kabarık kaldırımları fenerlerin ışığını eritiyor, Tuileries çini gibi parlayordu; Seine in dalgaları köprünün ayaklarına çarpıyor, düzleniyordu. Hava karanlıktı, görünmeyen devlerin derin solukları halinde bulutlar gökte koşuyorlardı. François Carlon acele ediyordu.

Köprüye yaklaşırken, her ne kadar rüzgâr şapkasını uçuracak gibi korkutuyorsa da, başını kaldırdı. Bu tedbirsizlik onun karakterinde değildi, ve şüphesiz bu harekete, insanların kader dedikleri şu biaman ve tanınmayan kuvvet tarafından mecbur edilmişti. Önünde, belki yirmi beş adım ötede, oldukça genç gözüken bir kadının çevik bir hareketle parmaklığı aştığını ve kendisini suya attığını gördü... Doğrusunu söylemek lâzım gelirse, gördüğü tamamile bu değildi; çünkü bir hadiseyi yek - nazarda kavrıyamayız, en geniş ve en mufassal olanları bile bize ancak bazı korkunç veya cazip, fakat kendiliğinde ehem-

miyetsiz olan kısmıyla nüfuz eder. Fr. Carlon a tesir eden, hatırasına nakşedilen ve daha sonra onu ta'ciz edecek olan manzara, dünyadan kendi isteğiyle ayrılan bir mahlûku görmesi olmadı, onun gözüne çarpan şey uzun, ince ve gergin, diz kapağına kadar açık bir bacaktı, bir an içinde kaybolan bu bacağın solgunluğu onun gözlerini bir şimşek gibi kamaştırmıştı. Koştu, nehre eğildi, suların karıştığını gördü. Parmaklığın üzerine çıktı, karnının üstünde dönerek kendini bir şamandra gibi suya bıraktı. İlk defa olarak bir kadın takip ediyordu. Bunu itidalsiz, fark ve temyiz etmeden yapıyordu. Saadet onun yüzme bilmesini istemişti, bu mes'ut bir tesadüftü, çünkü düşünme zamanı o kadar kısa olmuştu ki yüzme bilmeseydi bile yine kendisini suya atardı.

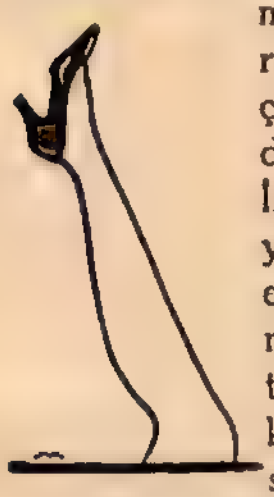

Yüzme biliyordu, fakat sükûnetini muhafaza edemiyordu. Vak'a o kadar anî olmuştu ki hayret içinde kalmıştı, ve ilk önce bu tehlikeli yere ne yapmağa geldiğini unutmuş bulunuyordu. Gözünün önüne, fütüristlerin tablolarındaki eşya ve vücutlar gibi, evinde, masasının üstünde dumanı çıkan bir çorba kâsesi geldi; bir ağaç, bir lâmba, açılmış bir gazete gördü. Görünmez bir yayın attığı ve av ilâhesi Diane ın son şehvet okuna benziyen gergin bir kadın bacağı gördü. Daha bir çok şey gördü, sonra bir su dalgası bütün bu parça parça manzaraları dağıttı, bir şey görmeyordu artık, korkusundan başka hiç bir şey.. Fakat bu korku bütün vücudunu kaplıyordu. Gayrımuntazam hareketleri etrafına su fışkırtıyor, cereyan kendisini sürüklerken o sevki - tabiisiyle, ihtimal vermediği bir istinat noktası arıyordu. Nihayet, nehrin dibine değerek tekrar yükselen kadının başında emin fakat zayıf bir noktai - istinat buldu. Bu gayrıihtiyarî yardım eden elin beklenilmeyen ağırlığı altında zavallı kadın yeniden batmağa başladı.

Fakat François Carlon bu son ümidin de elinden kaçacağını hissederek, bu korkunç yerde duyduğu korku içinde, kadının saçlarına yeniden tutundu. Fakat bu hiç te kolay bir şey değildi, çünkü kadının saçları alâgarson kesilmişti.

Sahilde vak'aya şahit olan iki bahriyelinin sandala atlayarak imdadına koştukları zaman François Carlon kadını sürükleyerek, veya kendisi onunla sürüklenerek nehrin yeniden artan kuvvetlerile boşuna mücadele ediyordu Adamlar tam vaktinde gelmişlerdi. François artık pek zaif çırpınıyor, bütün nehrin kulaklarına dolduğunu, boğazına ıkğıldığım sanıyordu. Sonra, birdenbire kendisinin kanca ile tutulduğunu hissetti. Kuvvetli eller onu kaldırarak sandala attı ve kadını da yanına koydular. Küreklerin ıslak ve ahenkli gürültüsü içinde, unutulmaz, ancak ölüm anında unutulabilecek anlar geçirdiler. Sandalın bir sadmesi François yı uyuşukluğundan kurtardı. İnsan gürültüleri ona dünyayı hatırlattı. Kayalardan fırlamış veya geceden kopmuş gibi birden bire peyda olan muhtelif sınıftan adamlardan müteşekkil bir dairenin mütecessis ve takdirkâr nazarları altında bahriyeliler kendini suya atan kadını ve onun halâskârını sandaldan çıkardılar, François oldukça çabuk ayağa kalkabildi, elini alnına götürerek, bir rüyadan uyanır gibi:

— Şapkamı kaybettim, dedi.

Ertafındakiler konuşuyordu. Herkes faciadan anladığını zannettiği şeyi yanındakine anlatıyordu, böylece aralarında bir anlık rabıta teşekkül ediyor, her birinde genç kadına tevcih edilen isimsiz bir şeref mırıltısı doğuyordu. Kadın, bahriyelilerin tedavilerine rağmen yuvarlak kaldırım taşları üzerinde ölü gibi yatıyordu.

Nihayet içlerinden biri yorgun bir tavırla kalktı:

— Nefes alıyor, dedi. Bir taksi lâzım.

Nehrin iskelesinde, nehirden uzak yaşayan sessiz ve soğuk tab'atlı bahriyeliler belki uzun kış geceleri fırtınanın köprülerin altında uğuldadığı zamanlar esrarlı perilere karışmışlardır; böyle olacak ki onlardan biri bir otomobil ihtiyacını söyler söylemez kimsenin görmediği bir taksi onların yanında durdu.

Arabanın yastıklarını nazarı-itibara almayarak François'yı ve kadını otomobile yerleştirdiler ve kendileri de bindiler.

* * *

Taksi rıhtımın üzerinde ilerleyor, taşların üzerinde sıçrayarak uçuyordu. Bir sadmeyle birden bire sallanan baygın kadın nihayet gözlerini açtı, ıslak entarisini elledi ve mırıldandı:

— Hava ne kadar karanlık ve ne şiddetli yağmur yağıyar! Sırsıklam olmuşum!

O bunları gayet tabiî bir sesle söyleyordu. Çünkü intihar ettiği için kendisini ölmüş sanıyordu. Bir otobüsün gürültüsü onu bu hatasından kurtardı. O zaman yanındakilere baktı ve tatlı bir sesle:

— Affedersiniz, dedi. Kendimi yeryüzünde zannetmiyordum.

Bahriyelilerden biri:

— Mazursunuz, dedi.

Sonra François'yı göstererek ilâve etti:

— Sizi kurtaran efendidir.

Kadın François ya hiç te dost olmıyan bir nazarla baktı ve:

— O ne karışıyormuş ? dedi.

Taksi durduğu için cevap alamadı. Belki bu cevabı beklemiyordu da.

Polis komiserlikleri umumiyetle hiç te saray değildir. İntihara teşebbüs eden genç kadınla onu kurtaran adamın girdikleri komiserlik ise iğrenç ve pis bir yerdi. Fena ve mide bulandırıcı bir koku kavanın dumanı içinde dalgalanıyordu, çok eski bir kirle örtülü esmer dıvarlarda, kışla dıvarları gibi is akıyor, yerler parlak kömür tozlarile dolu bulunuyordu. Bir köşede, uyuyan bir memurun yanında fıçı şeklinde, ağzına kadar doldurulmuş bir soba gürüldeyordu. İki zavallı mahlûk, su içinde, hemen oraya yaklaştılar, titreyorlardı. François Carlon gözlerini kaldırarak genç kadına baktı. Hayrette kaldı! Kadının güzelliği göz kamaştıracak derecede olduğundan değil, fakat François ilk defa olarak bir kadına bu kadar yakından bakıyordu. Bu kadını kendisi kurtardığı için de bir heyecan duyuyordu. Genç kadının siyah ve parlak gözleri, donuk bir teni, kalın ve kuvvetli hatlarla çizilmiş dudakları, küçük bir burnu vardı. İçinde bulunduğu hal her ne kadar onu güzelleştirmeyorsa da oldukça güzel görünüyordu, ve bilhassa gençti. Siyah,

kısa ve su içinde bulunan saçları, başının küçüklüğünü kaplıyor, ve profilinin sivriliğini gösteriyordu. Ara sıra saçından göz yaşı gibi bir damla su düşüyor, yüzüne başka bir güzellik veriyordu. François Carlon bu damlanın kadının ince yanağı üzerinden kaymasına, burnunu geçmesine, ve sobanın hararetile buhar olmasına bakıyordu. Bakışı şefkatle doluyor, boğazı bir yumru ile kısılıyordu. Bu şayanı-prestiş kadına ellerini uzatmağa cesaret edemiyerek parmaklarını, sanki yuğurmak istediği sobanın kızıllığına uzatıyordu. Bir takım tanımadığı hisler ona heyecan veriyor, hattâ bir ıztırapla eziliyordu. Fakat birdenbire bir memurun sert sesi onu tahayyülünden ayırdı.

Arzuları anlaşılmıyan bu kaba ve mütecessis adam kendisine kadının ismini ve intihara teşebbüs etmesinin hakiki sebeplerini soruyordu. Bahriyelilerden de cevap alamayınca bizzat kadına döndü:

Kadın tatlı ve ahenktar bir sesle cevap verdi:

— İsmim Züleyma; Tunus ta doğdum, yirmi sene oluyor; on altı yaşımda vardım ki babam öldü. Öksüz ve fakir kalan ben felâketimi hissetmiyordum, çünkü kendimi seviliyor sanıyordum. Akşamları Sephir portakal ağaçları altında kendisi için çiçek topladığım adam geçen sene onunla Parise gelmemi söyledi. Çok sonra onun benden ne istediğini anladım, beni itaatsizlikle itham etti, döğdü, ve sonra terk etti. İnkisarı hayale uğramış ve mahv olmuştum, dünyada teselli bulabilirdim, fakat bana bu hayatı terk etmek daha kolay geldi. Bunun için bu akşam kendimi suya attım, ve eğer şu tanımadığım efendi beni oraya kadar ta'kip etmek hevesini göstermeseydi, her şey düşündüğüm gibi olacaktı. Sokakta beni ne ihtiyarlar ta'kip eder, fakat...

François Carlon:

— Ben bir ihtiyar değilim, diye kadının sözünü kesti.

Kâtip:

— Müsaade ediniz, sozünü bitirsin. Sıranız gelince siz de söylersiniz.

— Şüphesiz.. Fakat her ne kadar Adliyede şef muavini bulunuyorsam da elli yaşımda değilim.

— Bunları sonra görüşürüz. Devam ediniz siz küçük hanım..

— Sokakta beni ne ihtiyarlar ta'kip ederdi, diyordum, buna alışmıştım. Fakat Seine nehrine kadar peşimden gelmek.. haddinden fazla idi!

— Hülâsa, madam, anladığıma göre sizin ne mekânınız var, ne de beş paranız.

— Hiç biri yok, mösyö, bana inanabilirsiniz.

— Doğru, müteessirim, çünkü bu vaziyette serserilik cürmü ile sizi tevkif etmeğe mecbur bulunuyorum.

François:

— Müsaade edin'z, dedi.

Fakat genç kadın hiddetle ona dönerek:

— Beni nelere sürüklediğinizi görüyorsunuz ya! Ahmak herif!

Ve hıçkırarak ağlamağa başladı.

Kâtip:

— Ehemmiyet vermeyin,-mösyö-,dedi bunları sinirlerinin te'sirile söyleyor. Siz kibar bir adam vaziyetinde hareket etmişsiniz. Bir meb'usla tanışıklığınız varsa tahlisiye madalyası kazanabilirsiniz. Şimdilik size on frank veriyoruz.

— On frank mı?

— Tarife mucibince.. Ben de teslim ederim ki hayat pahalılığına nazaran bu para çok azdır. Maamafi eğer sudan kurtarılan şahs boğulmuş bulunursa mükâfat yirmi franktur. Bunun için, umumiyetle, bir müntehiri kurtaran adamlar, şehre girmeden evvel onun işini bitirirler; bu da bizim muamelâtımızı kolaylaştırır.

— Affedersiniz ama, böyle şey başıma ilk defa olarak geliyor.

— Tabiî efendim, kaideyi bilemezdiniz.

— Zaten, mösyö, i'tiraf edeyim ki beni madalya falan pek az alâkadar eder, madalya meraklısı değilim ben. On franga gelince, onları, fevkalâde bir tehlike anında gelip beni kurtaran şu iki kahraman bahriyeliye verirseniz bana yardım etmiş olursunuz. Zaten bunların hiç ehemmiyeti yok. Size söylemek istediğim şu idi ki, eğer bu hanımı boğulmaktan kurtararak bir

hata yaptımsa bilmiyerek yaptığım bu hareketi ta'mir etmeğe hazırım. Bekâr bulunuyorum, ve evim her ne kadar küçükse de,- sizi tahkir ettiğim anlaşılmasın,- hanım kendisini orada hapishaneden rahat hissedecektir.

— Mümkündür, efendim, evinizi tanımayorum. Zaten karar küçük hanıma ait.

Züleyma François ya baktı. Yüzünde nedamet, teessür okunuyordu. Göz yaşları arasında tebessüm etti:

— Mademki başka türlü hareket etmenin imkânı yok, sizin istediğiniz gibi olsun, Mösyö.

O zaman François Carlon kadına kolunu takdim etti; onları tanıştıran, fakat hiç te birbirine ısındırmayan komiserlikten acele ile çıktılar.

***

Zaman geçmiş, François Carlon un hayatı çok değişmişti, sanki parlak bir ziya, tozları ve küfleri temizleyerek, küçük apartmanını doldurmuştu. Gölgeleri dağıtan, ve her şeye baharda güneşin yaygın ışıkları gibi aydınlık veren şey gençliğin tesiridir.

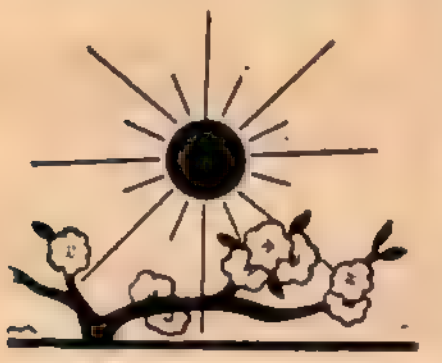

Daimî bir heyecan içinde yaşıyor, her anından bir saadet artığı saklıyordu; artık geçmiş günlerini hatırlamayı öğrenmişti. Kendi kendine ömür süren, dünyada bir menfi vaziyetinde bulunan François Carlon yeni hayatının ilk akşamını tekrar tekrar hayalinde yaşatmaktan bıkmıyordu. Her saat ve her dakika o ânı hatırlayor, ve tanımadığı acı bir lezzeti tahayyüllerile tekrar tadıyordu.

Gözünün önüne evvelâ, verdiği hükümlerden korkulan büyük bir ilâhe mahiyetinde bulunan ve onun böyle, bu saatte, su içinde sırsıklam, bir kadını edinden tutarak eve gelmesini şüphesiz garip görecek olan kapıcı kadına görünmek istemiyerek, şikârını kaçıran bir satyr gibi, altından geçtiği kemerli kapı geliyordu. Korkusunu yenerek bu güç adımı atmıştı. O zaman her şey aydınlanıyordu! Odasına girip kapısını kapadıktan sonra kendi kendine mırıldanmıştı: "Hayatını kurtardığım bir kadınla beraber kendi evimdeyim!„ Saadet.. Fakat hâlâ endişe ile dolu bir saadet göğsünü şişirmişti.

Sonra Züleyma yı kendi yatağına götürmüş, kurunması için onu yalnız bırakmıştı. Genç kadına kendi terliklerini, kendi harmanisini vermişti. Kadın biraz sonra odaya geldiği zaman kendisinin bu gülünç kıyafetine gülmüş ve François nın pijamasız bulunması onu şaşırtmıştı. François bu vaziyetinden biraz mahcubiyet duymuştu, ve şimdi bile o hatırayı acı bir hisle yaşayordu. Fakat bu acı hatıra ile fazla meşgul olmayor, daha güzel ve daha tatlı hayaller onu neş'elendiriyordu. Hiç bir akşam yemeği ona bu kadar neş'eli gelmemiştil Odanın samimî havası içinde, dumanı çıkan çorba kâsesinin karşısında Züleyma nın sinirleri gerginliğini kaybediyordu. Bu fizikî aksülâmel onu çılgın bir hale koyuyordu. Sefaletten ve ölümden kurtulmuştu; gençliğinin taşıdığı kuvvetler onu yeni hayata doğru çekiyordu. Gülmekten, konuşmaktan ve şaraptan sarhoş bir halde bulunuyordu. En küçük bir harekette, en adi bir şeyde bir bardağa, çatalına veya ekmeğe temasında kendisinin hayata yeniden doğduğunu hissediyordu. Harekâtının serbestliği sevincini ifade ediyor, ruhu artık sıkıntı içinde bulunmıyor. içinde her şey çözülüyordu.

Tekrar intizama sokulan saçları, sivri ve müstehzi yüzü, boynunun beyazlığı, sade bir ev entarisinin ağır kıvrımları arasında ince ve cazip bir manzara arz ediyordu. Siyah gözleri âsi bir ışıkla parlayordu. François Carlon ona tapınmak için diz çökmek arzusunu duyuyordu; ve hayatında ilk defa olarak soluk dudaklarında puse ihtiyacının doğduğunu hissediyordu. Fakat sıkılgandı ve tecrübesi yoktu; geç vakit, Züleyma odasına çekilmek istediği zaman, ona kapısının eşiğine kadar refakat etti, ve sonra kadının parmaklarının ucunu öptü. O anda genç kadının bu süzgün bakışındaki parlaklığın ne demek istediğini, bu tebessümündeki esrarın manasını anlamadı. Şüphe etmiyordu ki ölümden dönen bu kadın hayattan bir kucaklaşma bekliyordu ve bu arzusana da hiç mukavemet göstermeden atılacaktı; çünkü o anda François nın ne çehresini ve ne de yaşını görmiyor, karşısında yalnız erkekliği temsil eden birisi bulunuyordu. Sıkılganlığını yenememişti; zannediyordu ki otuz senelik âtil hayatının verdiği bu mahcubiyet genç kadını ona karşı memnun bırakacaktı. Kendisine uzanan saadetten kaçtı, bir an içinde bütün hayatını değiştiren o uzun ve gergin bacağı tekrar görmekten vazgeçti.

Ertesi günden sonra hatasını anladı. Züleyma'nın çılgınlığı geçmişti. Şimdi bir duvar sanki onları biribirinden ayırıyordu, Züleyma artık ihtiyar bir adamın karşısında kibirli ve tahkirkâr bir genç kadından başka şey değildi. François kaybettiği şeyi ve onu tekrar elde etmek için lâzım gelen cesareti anladı. Fazla nedamet göstermemek istiyerek yalandan kendini teselli ediyordu, kendi kendine diyordu ki kadının kendini kaybettiği bir anda gösterdiği bu iltifatların ehemmiyeti yoktur; aşk bir zaaftan ziyade dahilî bir hiss olmalıdır. Ve şüphesiz Züleyma da François'nın öyle bir hareketini hiç affetmiyecektir.

Vaziyeti ne olursa olsun Züleyma ile beraber yaşıyacaktı. Genç kadın neş'esini François'nın teneffüs

[Bitmedi.]

SPOR KLÜPLERİMİZİN TARİHÇESİ

Beykoz Klübü

HALİM ŞEFİK

Bu emektar spor yurdunun hayatını onun meşhur Kelle İbrahiminden dinleyiniz.

Hiç şüpesiz futbolü ayağından ziyade kafası ile oynamış çok cski bir oyuncunun karşısında idim. İbrahim Bey; mücella başını bir müddet yokladıktan sonra uzak senelerin tahatturundan doğan emsalsiz

Türkiyenin 924 teki üç meşhur hafbeki
Kelle İbrahim, Fenerli İsmet, Galatasaraylı Nihat

bir heyecan ve hararetle klübünün hayatını anlatmağa başladı:

" Beykozdaki ilk spor cereyanı İdman Cemiyetinin tesirile bundan tam 26 sene evvel başlar. Maruf Ahmet Mithat efendi, şair Cevdeti bey bu cemiyetin başlıca hamisi olmuşlardır. Spor işlerini bizzat güreşçi Seyfi bey idare ederdi. O zaman bu idman cemiyetinde sıhhî, içtimai, edebî ve spora ait bir çok konferanslar verilirdi. Bu suretle idman cemiyeti vasıtasile taammüm eden spor fikri 910 da yine Beykozda teessüs eden Şark İdman Yurdile yeni bir inkişaf sahasına dahil oluyordu. 910 dan itibaren çalışmağa başlıyan Şark İdmanın müessisleri Mektebi Sanayi futbol takım kaptanı Beykozlu Hidayet, yine mektebi sanayi futbolcularından Şefik, Hasan, doktor Refik, Yüzbaşı Eşref, veznedar Mehmet beylerdi. Aradan hareketsiz tanı iki sene geçmesine rağmen halk ve gençlik sporu unutmamıştı. O zaman anladık ki gençlik için spor ve bir spor yurdu lâzımdır. Bu sırada umumî harp ikinci kanlı senesini yaşıyordu. Bir lkbahar günü önümüzde kalın ve yeşil tüylü bir halı gibi uzanan Beykoz çayırının kenarında arkadaşlarla oplanmış, bu ciddî ve mübrem ihtiyaçtan bahsediyorduk. Hatırımıza en evvel eski yurdumuzu şenletmek geldi. Çok geçmeden Beykozda Şark İdman yeniden kurulmuştu. Klübün reisi Hakkı beydi. Necati, Nuri, Tacettin, Belediye müavinlerinden Faik beyler ve ben klübün ikinci kurucuları bulunuyorduk. O vakit bizim klüp yalnız futbol ve atletizme çalışırdı.

Halk bize pek rağbet gösterdi. Eski spor hare-

Beykoz Voleybolcuları

ketlerile dolu heyecanlı günleri güçlük çekmeden iade etmiştik. O zaman şu gördüğün sahayı kuşatan çınar ağaçları ve biz henüz ihtiyarlamamıştık. Her oyunumuzda sahada sporu alkışlayan binlerce kişi bulunurdu; eski Beykoz klübü bu kadirşinas halkın maddi ve manevi yardımlariyle durmadan ilerleyordu.

Tekrar ediyorum: bizler Şark İdmanda bilhassa futbola çalışırdık. Halbuki İdman cemiyetinin muhite telkin ettiği spor fikri zamanla büyüdü. Gençlik

Birinci Futbol takımı

Beykoz atletleri

istiyordu ki, sporun bütün şubelerinde, futbolda olduğu gibi, çalışılsın. 1919 da bu fikir, Beykozun halen deniz kaptanı olan Nedim bey; spor muallimi Seyfi ve Hamdi kaptanların tavassutu ile Beykozda Zindeler yurdunun kurulmasına vesile oldu. Bu yeni klüp bilhassa denizciliğe ehemmiyet veriyor; voleybol, atletizm gibi diğer şubeleri sonradan geliyordu; güreşçileri ve bir de futbol takımı vardı. Beykoz gibi nisbeten küçük bir muhitte iki spor klübünün bulunuşu gençlik arasındaki irtibatı hırpalayordu; dolayısile bu aykırı vaziyet müsabaka neticelerine de tesir ediyor, muvaffakiyet ekseriya güç oluyordu. Bu münasebetsiz hal köy eşrafının gözünden kaçmadı; eczacı Ferit, doktor Hüsnü va Cevat Rüştü beylerin teşviki ve her iki klübün ileri gelenlerinin arzulariyle Şark, Zindelerle birleşti; Beykoz gençleri böylece toplu olarak çalışmak fırsatını buldular.,,

İbrahim bey burada b'raz durdu; çok geçmeden ilâve etti:

"Bu malûmatı verdikten sonra artık bugünkü Beykozdan bahs edebiliriz.

Fakat ben,affını rica ederek,sozünü kstim; Çünkü Beykoz klübünün yegâne müessisi olan bu eski sporcunun hayatına lâkayt kalamazdım. Rus edibi Maksim Gorginin bir hikâyesi vardır. Bilmem hatırlar mısınız? Orada, ihtiyar bir rus askeri çarşıda, pazarda önüne gelene Balkanlardaki kahramanlığını anlatır. Kelle İbrahim bey de o hikâyenin bir ikinci kahramanıdır. Onun spordaki kazançlarını öğrenmek için ikinci bir ricaya ısrara lüzum kalmaz.Bana hayatını şöyle anlattı:

Yenilmez Beykozun iki Çiftesi yarıştan sonra

"Futbola 10 yaşımda başladım. Çayırlarda yalın ayak top arkasından yorulmadan koşardım. Büyük bir hevesim vardı. Çabuk öğrendim. Yirmi iki sene oynadım, artık yeni yetişen gençlere spor ruhunu ve onun şimdiye kadar kavrayabildiğim noktalarını izah etmekten başka bir şey yapamıyorum. 1924 olimpiyadına ben de iştirâk ettim. Bununla beraber spor hayatımın en heyecanlı günleri Beykozda geçti. Mütareke senelerinde Beykoz koyunda Fransız, İngiliz, İtalyan zırhlıları demirlemişti. Ayrandük ve Malaya bunların başlıcalarındandı. Hepsinin çok kuvvetli takımları vardı. Bizim çayır saha pek hoşlarına gittiği için daima oyuna çıkarlardı. Her gün maç yapardık. İstilâ ordularının futbol takımlarını en sert oyunlardan sonra büyük sayı farklarile yenmek halkın millî duygularını çok okşardı.

"Bugünkü Beykoz 22 senelik spor hayatının en muhteşem basamağında duruyor. Bu klübün denizcilik şubesine bakacak olursanız onu en yakın senelerin [31-32] şampiyonu olarak göreceksiniz. Bütün maddî mahrumiyetlere rağmen Beykoz gençlerinin azimli çalışmalarından doğan şimdiki parlak neticeler

Güleşçiler bir güşteriş maçinda

göz kamaştıracak ve her şeyden evvel memleket gençliğine yerince bir numune olmak mahiyetini haizdir. Bu sene geçen sene gibi kürek yarışlarında birincilik alındı. Yüzmede de büyük varlıklar gösterildi. Şurasını unutmamalıdır ki; denizcilik şubesi bu muvaffakiyetlerini gayretli kaptanı Nedim beye medyundur. Futbola gelince bu sene Beykoz takımları esaslı surette takviye edilmiştir. Daha evvel yaptığı bir çok muvaffakiyetli oyunlarile kendisini İstanbul halkına çok sevdirmiş ve enerjik bir takım olarak tanıtmıştır. Beykoz futbolu aynı zamanda şerefli bir maziye de sahiptir. Emin, İbrahim, Burhan, Zeki, Malik gibi millî takıma verdiği beş oyuncu ile daima iftihar edebilir. Klübün idarî işleri de bu sene büyük bir intizam içindedir. Bilhassa arkadaşlardan Şazi beyi kaptan olarak tayin edişimiz bu fikri anlatır. Şehir meclisi azasından Sadi ve Federasyon denizcilik şubesi reisi Cemil, Un kralı Amet Hakkı, Küçük Mehmet, Saffet, doktor Nuri, Kaptan Enis beyler Beykoz klübüne yardım eden mümtaz simalardır. Bilhassa Kaymakam Raşit beyin spora ve gençliğe gösterdikleri candan alâka sarı - siyahlılara büyük menfaatler temin etmiştir.

Beykozluların klüp tarihi burada bitiyor... İbrahim beyden ayrılmak üzereydim. Bu sırada yanımıza bir çocuk sokuldu. Çok geçmeden anladık ki, İbrahim bey hastalarına masaj yapmak için çağrılıyor.

Sönen

Valantino nun sihirli cazibesine lâkayt kalan yegâne kadın, karısı Natacha Rambova

Rudolf Valantino..

Harold Lockwoop

Holivud'da Clark Gable isimli genç bir artist vardır. Doğrusunu söylemek icap ederse bu adam hiç te güzel değildir. Fakat stüdyolarda (Allahın kadınlara latif bir hediyesi) olarak anılır.

Kendisinden bahsedilirken bir çok yüksek yıldızlarla münasebeti de söylenir.

Harold Lockwood... Bilmem bu ismi ve bu ismin sahibini hatırlayor musunuz?.. "Serseri gönüller„ in "Vahşi Çiçek„ in Harold Lockwood'u..

Hayır mı?.. Tabiî unutulmuştur. Zaten büyük bir kısmımız sinema hayatile hiç alâkadar değiliz. Alâkadar olan kısma gelince: onlar da şimdi, dünün Harold Lockvood'u yerine bugünün Clark Gable'ını tanıyorlar.. Unutmıyanlar da biliyorlar ki H. Lockwood gününün en parlak bir yıldızı idi. Onu delicesine sevenler pek çoktu.

Herkes onu kendi ufkunda görmek arzusuna düşmüştü. Fakat kendisinin en çok kiminle alâkadar olduğunu söylemek pek güçtür.

H. Lockwood'a en büyük şöhreti temin eden filim "Vahşi Çiçek„tir ki genç adam bunu May Alison ile çevirmiştir. Ve bu roldeki pürüzsüz muvaffakiyet hemen hemen hiç bir filimde temin olunamamıştır.

Harold'u şimdi eski bir hikâyeden başka bir şey diye dinleyen bulunamaz. Fakat o, bugünün bir çok yüksek ve sevimli yıldızlarına verilen sevginin hepsiyle birden sevilirdi.

Bilhassa hayatının bir facia ile tükenivermesi, sevenlerini çok muztarip etti. Harold henüz otuz yaşında iken mel'un bir zatürrieye tutuldu ve kurtulamadı.

Bir çok kadın kalbinde kendisi için hatırı sayılır bir yer ayıran ikinci bir isim:

Wallac Reid...

Onu herkes Vally diye tanırdı... Holivud'da güzel karısı Dorothy, yaramaz ve sevimli oğlu ve şirin kızı ile göz kamaştırıcı bir hayat sürüp gidiyordu. Kapısı herkese açıktı. Kendisine "Hollywood'un büyük biraderi„ ismi verilmişti. Okumayı pek severdi. Kütüphanesinde sıra sıra kitaplar vardı.. Kitaplar.. Her mevzuda, her lisandan, türlü türlü kitaplar.. Gördüğü her şeyi okumak isterdi. Hattâ çocuk hikâyelerini, tâ eskiden dinlediği peri masallarını bile... Sahne hayatına pek küçük yaşta iken atılmıştı. "Tanrının esirleri„ filmindeki büyük muvaffakıyeti dört yaşında bir bebekken kazanmıştı.

Babası eser yazmıya başladıktan pek az zaman sonra büyük bir şöhret kazandı. Annesi de artık eyi bir sanatkâr olmuştu. Bu sanatkârların yetiştirdiği Wally, hassas bir musikişinas, ince bir ressam, işlek bir muharrir oldu..

Gazeteler, mecmualar, sütun sütun yazılar yazdılar ve Vally nin havadisleri cazip bir dedi kodu halinde bütün dünyayı dolaştı. Holivuda gidemiyenler onu perdede görmek için sinemalara üşüştüler.. Bilhassa "Bir milletin doğuşu„nun temsilinden sonra bu rağbet son haddini buldu.

Velhasıl, Vally herkes tarafından sevildi, herkes tarafından takdir olundu. Son zamanlarda morfin kullanmıya başladı ve bu hastalığın bütün diğer kurbanları gibi, daima ahlâkî ve içtimaî bir mücrim gibi yaşadı.

Birkaç sene evvel, müthiş bir baş ağrısına yakalandı. Bu defa da uyku hapları alarak bu ıztıraptan kurtulmak çarelerine baş vurdu. Bir müddet sonra kendisine gelerek nefsile mücadeleye başladı. Az çok muvaffak oldu ve...

Tesadüf ettiği arkadaşlarına:

— Bu muharebeyi kazanıyorum.. diye gülümseyordu. Zaten hiç bir zaman mağlûp olduğunu hatırlayamıyordu.

Rudolf Valantino, Wally kadar tâlili değildi. Bereket versin ki hiç bir zaman hiç bir şeyle mücadele etmeğe mecbur kalmadı ve daima sıhhatte olarak yaşadı.

Yıldızlar

Federick L. Cellins den

Misis Bertha Westbrook, Wally nin sevgili annesi..

WallaceReid,Holliwood un büyük biraderi ve kadınlar dünyasını ateşe veren meşhur artist Lös Wilson la beraber..

Harold Lockwood la beraber en pürüzsüz rol oynıyan May Allisou

Son hastalığın zalim pençesine düşünceye kadar, hep eyi olduğundan, istiraha te ihtiyacı bulunmadığından bahsederdi. Fakat onun da başka türlü bir derdi vardı: Seviyordu ve kaybettiğini bilerek seviyordu..

Valantinolar, garip bir aile teşkil etmişlerdi. Valantinonun gayet zarif bir karısı vardı:

Matacha Rambova...

Bu kadın Holivud un telâkkisine göre, güzel değildi. Böyle olduğu halde herkes üzerinde derin bir nufuzu vardı. Her şeyden evvel, harikulâde bir mahlûktu. Bilhassa giyinmek hususundaki zevkine diyecek yoktu. Gerek Hollivud da, gerek Paris ve Nevyork gibi moda merkezi olan büyük şehirlerde, giydikleri parmakla gösterilecek ve cidden imrenilecek şekilde yapılmış olurdu. Rudolf ile evlenmelerine gelince: bu, Rudolf için âdeta bir facia olmuştur. Çünkü, Rudolf un sihirli cazibesini üzerinde tecrübe etmeğe kalkıştığı kadınlar arasında bu genç adama karşı lâkayt kalan yalnız Matacha olmuştur.

Valantino nun renkler üzerindeki zevki cidden bambaşka idi. Bu garip zevki, evinin döşemelerinde seyretmek mümkün olabilirdi:

Evleri bir tepenin eteklerindeydi. Geniş bir kapıdan girilince nazarı dikkatı celp eden ilk şey, karşılıklı iki yatak odası idi. Bunlar, kanarya sarısı ve siyahla döşenmiş, her türlü istirahat teminine elverişli idiler..

Oturma odaları.. Simsiyah memerden bir zemin ve masmavi döşemeler....

Yemek odası.. Likör renkli döşemeler ve siyah saten ile kubbeleştirilmiş bir tavan...

Bir ev... Ne bileyim işte, Valantino lara göre bir ev...

Valantino, köpekleri, atları çok severdi. Gününün uzun bir zamanını bunlarla uğraşmakla geçirirdi. Sevgili bir atı vardı ki, bütün Hollivutça maruftu. Bundan başka çocuklar için yazılmış bir şiiri de küçük bebeklere karşı duyduğu samimî sevgiyi gösterir. Bu şiirde:

"Bir kelebeğin kanatlarından yapılmış, bir şafağın en penbe renklerile boyanmış ve sıcaklığına tanrının nefesleri sinmiş bir bebeğin Allahın bir mükâfatı addedilmesi icap eder„ demiştir.

Matacha, Rudolf tan ayrıldıktan sonra, genç adamın hayatında çok mühim bir değişiklik oldu. Ahlâkı bile tamamile değişti. Bu arada birçok filmler çevirmeğe başladı. Çalışırken daima memnun ve mesut görünürdü. Fakat mütemadiyen çalışamadı. Vilma Banky ile ziyafetlere gidiyor, bütün günlerini eğlenti âlemlerinde geçiriyordu.... Bu iki artist arasında daimî bir çarpışma devam edip gidiyordu. Herkes bunun farkında idi, yalnız ne zaman başladığı belli değildi.

Nihayet acı bir haber.. Rudolf un ölüm haberi... Gazeteler en büyük puntolarile bu elîm haberin tafsilâtını yazdılar.. Bütün mecmuaların sahifeleri, bu çok güzel gencin renkli resimlerile doldu ve cenazesi büyük merasimle kaldırıldı. Sokaklar, evler, kiliseler.. Her taraf aynı matemin darma dağın oluvermiş üzüntüsünü taşıyordu. Sanki bir anda fagfur bir kâse kırılarak bin parça olmuş ve her parçası bir kalbe düşerek inlemeğe başlamıştı. Kederden düşüp bayılanları, bir doktorla bir hasta bakıcı tedavi ederek hastahanelere sevkediyordu. Pola Negri simsiyah matem elbiselerinin içinde titreyordu. Matacha... O, denizlerin tâ karşı sahillerinde, kendi havasında dolaşıyordu.

Valantino ya yapılması icap eden apandisit ameliyesi pek büyük bir muvaffakiyetle başarılmıştı. Neticeden herkes kat'iyetle emindi. Fakat tehlikeli bir ihtilât kendini gösterdi ve Rudolf un son sözü:

— Doktor, galiba artık her şeye birden veda etmek zamanı geldi.

—Baş hemşire, rica ederim, siz de perdeleri örtmeyiniz.. Akşam güneşinin beni selâmlamasını istiyorum.

Bundan sonra, Valantino tek bir kelime daha mırıldandı. Yatağının yanında bulunanlar, bunun "Matacha„ olduğunu söylediler. İşte meşhur Valentino lar, Wally Reid ler, Harold Lockwood böyle gelip böyle geçtiler. Kendilerinden sonra şöhretlerini ve isimlerini hatırda tutanlar pek az oldu.

Mütevazı bütçelere göre Ev Bakımı

EMİNE SAFFET

İstanbul Halk Evinde verilmiş bir konferans

Bütün ailelere şiddetle alâkası olan bu yazıdan okuyucularımızın memnun kalacağını ümit ediyoruz

Muhterem Halk - Evi Konferanslar tertip hey'eti tarafından huzurunuzda söz almağa davet edildiğim zaman, intihap edilen mevzuun her kadının az çok ihtısası dahilinde olmasına güvenerek, esasen böyle bir mevzu hakkında cahil görünmeği de kadınlık gururuma yediremiyerek "Hay hay" demiş bulundum. Bu musahabe günü yaklaştıkça bazan üzüntü ve tereddüt devreleri geçirmediğimi söylesem pek doğru olmaz. Fakat bir kerre ok yaydan çıkmış bulundu. Bu kürsüden halka hitap eden muhterem zatlar gibi değerli olmak şöyle dursun hatip bile olamadığımı tafsile hacet yoktur, birazdan tabiatiyle takdir buyuracaksınız.

Maksat kimseye ders vermek ve akıl öğretmek değil, tecrübeye müstenit bazı mutalealar arz etmektir. Ben atalar sözlerini beğenir ve her vesile ile tekrar ederim. Hani bir "Hekim, başına gelendir" darbı meseli var ya? İşte benim de bugün burada bulunuşumun yegâne hikmeti ancak buna istinat edebilir. Senelerden beri tek başına oldukça kalabalık bir ailenin mütevazı bütçesi dahilinde ev çevirmiş bir kadın sıfatiyle karşınıza çıkıyorum. Kusurlarımın hüsnü niyetime bağışlanarak müsamaha ile karşılanmasını dilerim.

Ev idaresi, bütün müşkülâtına rağmen, dünyanın en zevkli işidir. Ev kadınlığında muvaffakıyetin başlıca sırrı evi, yuvayı benimsemektir. Eskiden kadınların aile içinde mevkileri erkeğinkine nisbetle daha düşkün olup, kadın kendi can yoldaşına "bir sözle yakın, bir sözle uzak" diye hülâsa edilen güvenilmez, salıntılı vaziyette bulunup "erkeğin iki testisi varsa birini kır„ yahut "erkeğe hamuru çiy, eti pişmiş göster" gibi esasları oldukça muhik gösterecek muamelelere maruz yaşarken bile ninelerimiz tam tabiriyle saçlarını süpürge ederek dört elle sarıldıkları evlerini gül gibi geçindirdiklerine nazaran, bu gün aile ve cemiyet içinde mümtaz bir mevki verilmiş (evet almış değil, verilmiş) olan kadının evine karşı vazifesini ihmâl etmesi affedilmez bir günâh olur. Yuvayı yapan dişi kuştur. Evvelâ bu sahada vazifesini başaramıyan kadının hayatta başka gayeler arkasında koşması caiz değildir. Bir kadın için erişilecek mertebelerin, kazanılacak sıfatların en şereflisi bir ve tektir: Kadınlık. Bunu ekseriyetin böylece tasdik ettiğinden emin olduğum için her kadının evini hüsnü idare etmek arzusunu esas olarak kabulde müttefik bulunduğumuz aile yuvası ihtiyaçlarını mütevazı bir bütçe içine sıkıştırmak için bazı yollar bulmak üzere el ele verip arayalım.

İdareden maksat "para yetişmedi" diye aile ihtiyaçlarını noksan bırakmak değil, az para ile akıl ve emeğin imtizacı sayesinde bey gibi geçinmek imkânını temin etmektir. Yoksa mesele acıklı olduğu kadar kolay bir şekle girer. Pek hasis olmakla meşhur İskoçyalılara atfen şöyle bir hikâye naklederler: İki kişi konuşurken birisi "bizim hatun pek idarelidir, her akşam çocukların ellerine birer kuruş vererek yemek yemeden gidip yatmağa ikna eder." diye öğünürken, diğeri "bizimki daha üstündür. Çocuklar yattıktan sonra yastıklarının altından paraları alır da ertesi sabah "vay paranızı kaybetmişsiniz ha?" diye ceza olarak kahvaltı vermez" diyince evvelki adam "ver elini sıkayım tam kadınına düşmüşsün" demiş. Bizim hedefimiz bu türlü tasarruf değil, dört başı mamur bir idaredir.

Bir evin makul ve muntazam idaresinde başlıca şart, ne kadar mahdut olursa olsun, varidatın muayyen olmasıdır. Ölçüsü malum olmayan yorgana göre ayağını uzatmak marifeti kimseden beklenmemelidir. Binaenaleyh her kadın ev idaresini ele almazdan, ilk iş olarak burasını tesbit etmelidir. Ondan sonra mesele eldeki parayı en semereli bir surette sarf etmeğe kalır. Kalabalık ailelerde bütçe muvazenesini sarsıntı-

dan korumakta kuvvetli bir âmil de, idare bir elde olmakla beraber, ev halkından her birinin hesap işlerinin vaziyetini bilmesi ve türkçesi halden anlamasıdır. Bu suretle herkesin el birliğile müşterek refaha çalışması imkân dahiline girer. Buna misal olarak size başıma gelen bir hadise anlatayım: Pek hatırımda değil, bayram veya yılbaşı sıralarında bir gün yedi ve sekiz yaşlarındaki iki kızımla süslü oyuncak ve hediyelik eşya teşhir edilen bir mağaza camekânı önünde durmuş, küçüklerin telâş ve heyecanla her beğendikleri şey hakkında mülâhazaları dinliyordum. Bir aralık iki yavru baş yaklaştı ve ben fısıltı halinde şu sözleri işittim: "Kardeşim, pek beğendiğimizi belli

etmiyelim, annem bizim istediğimizi almak ister, alamazsa tabiî üzülür, halbuki alamıyacağı muhakkak, çünkü yeni göç ettik ve fazla masraf oldu,, Annelik değil mi, daha bu yaşta en basit heveslerinde bile ihtiyatlı davranmak intiyacını öğrenen kızlarıma karşı kalbimde hassas bir tel inledi. Fakat mademki hayat bize değil, biz hayata uyacağız, küçüklükte makul düşünmeğe alışmak suretile sonradan sukutu hayale mahal brakmıyacak bir zihniyet iktisap ettiklerini görmekle rikkatle karışık bir teselli duydum. Ve birden hayretle fark ettim ki muhtelif cins ve yaşta bulunan altı çocuğumdan hiç birisi şimdiye kadar bir kerrecik olsun benden bir şey isteyerek beni reddetmek vaziyetine koymamış, her zaman elimden geleni yapacağımdan emin olarak ilk hareketin benden gelmesini beklemiştir ve buna sebep, ağlebi ihtimal, benim kendilerinden canımı esirgemediğim kanaatine inzımam eden ev işleri ve hesaplarına vukufları olmuştur. Arada sui-tefehhüme mahal brakmamak üzere ara sıra ailece umumî bir dertleşme meclisi kurmak çok faideli bir şeydir.

Mütevazı yaşamak mahrumiyetle yaşamak değildir. En basit vesaitle idare edilen bir evin pek fazla külfetle yaşayan bir aileninkinden daha az rahat ve cazip olması için sebep yoktur. Asude kalb ve dimağ ile girilen odada, temiz ve tertipli olmak şartiyle, ipek veya basma döşemenin farkı pek nisbîdir. Elverir ki her köşesinde ev kadınının eli, gözü dolaşmış, severek toplanıp düzelmiş olsun. Bu gün az masrafla zarif şeyler tedariki çok kolaylaşmış, eskiden mutlak takım halinde alınması âdet olan eşya yerine artık gelişi güzel seçilerek zevk ile uydurulmuş perakende eşya kaim olmuştur. Ev ne kadar hevesle tertip edilirse evin erkeğini evde alıkoymağa o kadar yardım edeceğinden tasarruf noktai nazarından burası pek mühimdir. Fakir, zengin, her âdem oğlu, evine döndüğü zaman hakkı olan hoş muhiti bulmazsa bu ihtiyacını tatmin için kahveye, klübe ve bara gider. Hanımın iyi giyinmiş olması sofranın biçimsizliğini, tırnaklarının cilâsı yemeğin yanık kokusunu veya tuzunu unutturmaz. Hele yorgun bir dimağı "Eyvah, gene bir külfete girmişiz„ mülâhazasına sevkeden hiç bir güzellik insana neşe vermez. Vazonun içine kamelya koyamıyorum diye âdî papatyayı istihkar etmemeli, komşunun inci gerdanlığı var diye Eskişehir boncuğuna ducak bükmemelidir. İnsan her şeyde güzellik arayıp bulmağa azmettikten sonra teferruatın ehemmiyeti yoktur.

Bu yalnız eşya ve zinet için değil, yemek için de varittir. Ağız tadiyle yenmek için, bir yemeğin turfanda malzemeden yapılması şart değildir. Beş on gün sonra nasıl olsa ucuzlayıp her sofraya gelecek bir sey için acele ederek aile bütçesini sarsmak bilmem zahmete değer mi? Yemek listesi tertip edilirken sıhhî ve mugaddi olması gözetilecek esas şarttır. Her şeyin her keseye elverişlisini bulmak için o kadar büyük külfete ihtiyaç yoktur. Meselâ elmayı ele alalım. İyi meyvadır, hazmı teshil eder, vitamini çoktur v. s. Zahmet edip şöyle bir kaç dükkân dolaşılsa muhtelif fiatlarda muhtelif nevileri görülür. Ama ucuz cinsi biraz daha ekşi imiş, yahut meyvası daha ufak ve çöpü fazla imiş.. Buna karşı "Tabiat beş parmağı bir yaratmamış„ der, ucuz elmayı alır, kompostosuna bir iki kaşık fazla şeker katar, kabuklarından da sabah kahvaltısı için pelte yaparsınız.

Sıcak mevsimlerde tereyağının en iyisi bile buzsuz muhafaza edilemezken adî cinsini alıp evde buz tertibatı olmadığından dolayı ziyan edeceğimize yağlı peynir alarak aile efradını pek âlâ besleriz. Yemek

pişirmesini başlı başına bir angarya yapan, bu yüzden evin sair işlerini ihmal edenlere acırım; fakat aklım ermez. Mutbakta havagazı yoksa kömür yerine petrol gaz ocaklarının kullanılması hem daha kolay, hem de istenildiği zaman söndürülüvermek itibariyle daha idarelidir. Yemek faslını mümkün olduğu kadar ızgara ve tavada kızarmış etlere, kavrulmamış yağ ve soğaniyle beraber tencereye konup hiç susuz pişmiş sebzelere inhisar ettirmek çok münasiptir. Sabahleyin hazırlanan sebze tenceresi yemek zamanına yarım saat kala ateşe oturtulsa kâfidir. O pişerken salata yapmak, ekmek kesmek v. s. gibi şeyler tamamlanır. Yaz gününün en münasip soğukluğu yoğurt, sütlâç, taze meyvadır. Reçel ve komposto gibi şeyleri kışa bırakarak mümkün olduğu kadar çiy meyva yemeli, şerbetten ziyade limonata içmelidir. Suluca şeyleri sevenlere meyvayı çiy olarak ayıklayıp üstüne toz şekeri ekerek bırakmağı tavsiye ederim. Böylece meyva suyunu koyuverir ve pişmiş hoşaftan çok leziz ve faideli olur. Çünkü hepimiz kaynamanın vitaminleri öldürdüğünü artık öğrendik. Sırası gelmişken şunu da söyliyeyim ki ekşi meyvalar pişirilirken biraz karbonat katılırsa pek fazla şekere ihtiyaç görülmez. Reçel kaynatırken de bir iki çorba kaşığı gliserin ilâve edilirse uzun müddet şekerlenmeden muhafaza edilebilir. Yazın her şeyi azar azar alıp taze taze pişirerek yemek en doğrusu ise de kalabalık olmayan ailelerin bu hususta sıkıntı çekmeleri tabiîdir. İki veya üç kişilik levazım almak her zaman kolay değildir. Bahusus et alırken ne kadar büyük bir parça alınırsa o kadar kârlı olur. İhtiyaçtan fazla kalan et parçası kaynar suya veya eritilmiş sıcak yağa batırılarak havalı bir yere asılırsa bozulmadan durur. Limonları sıcağın tesiriyle kurumaktan muhafaza etmek için su dolu bir kavanoza koymak icap eder. Domates, şeftali v. s. gibi soyulması güçlük arzeden şeyleri kaynar suya sokup bir dakika sonra çıkararak soğuk suya atmak işi çok kolaylaştırır.

Hizmetçisiz evlerde ev kadınına oldukça serbest vakit bırakmak için işlerin büyük kısmını sabahtan hazırlayıp bitirmek lâzımdır. Ev işleri yüzünden bunalıp kalarak dünya ile alâkasını kesmek beceriksizlik alâmetidir. Orta halli bir aile kadını her işini tanzim ettikten sonra makul bir had dahilinde giyinip kuşanarak sokağa da çıkar, misafir de kabul eder, hayır cemiyetlerine âza da olur. Çocukluluk buna mani değildir. Yalnız parasının değil, işinin ve çocuğunun da hesabını saat gibi tanzim eden kadın her şeyden nasibini alarak yaşamak hakkını haizdir. Bunda irat ve bütçe mülâhazalarının tesiri olamaz. Her yerde gördüğümüz zarif giyimli, şen yüzlü hanımlar mutlak zengin ailelere mensup değildir. Hatta diyebilirim ki bu ikinciler arasında ifrat bir alâyiş ve işini bilmemek yüzünden içini kurt kemiren niceleri vardır ki yaldızlı kafese mahpus kuş gibi yaşar ve şu poker veya briç borcu, akşama gelecek davetlilerin "kokteyl„ hazırlığı kaygısı olmadan kendi âleminde eğlenen, canu-gönülden gülebilen insanlara gıpta bile eder.

Geçenlerde bize müstehlik diyorlar diye kıyametleri kopardık. "Ne demek biz de çalışıp para kazanmıyormuyuz„ dedik. Evet, doğru ama bizim çalışmamız her zaman erkeğinki gibi esaslara istinat etmiyor. Evine baksın bakmasın, çalışan erkek umumiyetle mutlak bir kaç ağız doyuruyor farzedilir. Ekseriyetle de böyledir. Çalışan kadınlar içinde ev, bark beslemek mecburiyetince olanlar azdır. "Cep harçlığı

olsun, kocam veya babama bar olmıyayım, tuvalet masrafımı kendim tedarik edeyim„ gibi sebepler gösterenler çoktur. Şu halde ancak süsü için çalışıp ta yine bir erkeğin ekmeğini yiyen, üstelik bir de kendi keyfi için evdeki vazifesini bırakıp ta başka bir aile reisinin minnetle kabul edeceği bir işi benimseyen kadın her halde gene müstahsilden ziyade müstehlik vaziyetindedir. "Hele şu aldığım aylıktan bir kısmı ile evime bir hizmetçi tutar işimi gördürürüm„ hesabı kadar yanlış şey yoktur. Bir evde hiç kimse o evin kadınının yerini hakkile tutamaz. Hizmetçinin maaşı, yiyeceği, ihmal ve lâkaydî yüzünden sebep olacağı israf ilh. hanımın maaşının yekûnile ödenmiyecek kadar nisbetsizdir. Zaruret olmadıkça kadın evinden ayrılmamalı, ve evini hakkile idare edip ailesine karşı borcunu ödeyebilmek muvaffakiyetini başka her hangi bir sahada ihraz edebileceği şereflere değişmemelidir. Analığın, ev kadınlığının her arzu edene kısmet olan nimet olmadığını düşünerek kıymetini bilmelidir. Mademki müstehlik sıfatını o kadar mezmum görüyoruz, gerek kendi gerek beraber yaşadığımız kimselerin istihsal semeresini akıl ve gönlümüzü bir araya katarak hüsnü idare edelim de varsın istiyen tenkit etsin. Mesele böyle tenkitlere "Ayinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz„ cevabını verebilmektedir.

Şiirler

"Sen en güzel şiirsin,,

Gözlerim gözlerinin sevda taşan tasında,
Yapyalnızız, mademki, bir bahçe ortasında,
İlişme bakışların, çılgın gönlüme girsin..

Bak gece güneşinden her taraf nasıl sarı,
Ağaçlar bir "ney,, gibi besteliyor ruzgârı,
Fakat sen bu bahçede en güzel bir şirsin..

Senin güzel varlığın bende bırakmadı gam;
Bırak şi're susayan dudaklarım bu akşam,
Göğsünün üzerinde sade seni okusun..

Ilık bir ruzgâr gibi yakınlaşayım sana,
Ve sen de ceylân gibi bakışlarınla bana,
Gözlerinin en güzel, en şuh mısraını sun.

Emin Halil

Ayrılış

Göğsünde dört mevsim kuşlar seslenir,
Elbet senin derdin olmaz Uludağ,
Gönlüm kâh sevinç, kâh dertle beslenir,
Bencileyin güler, ağlar yeşil bağ.

Lekesiz göklerde serseri kuşlar,
Kanadını çırpar, beni selamlar,
Çiçekler eğilir, gülümser rüzgâr,
Ne gözümde yaş var, ne bağrımda dağ.

Sende her günüm dir bahar gibiydi,
Göklerin yaramı sarar gibiydi,
Yıldızların beni arar gibiydi,
Sanmam artık ele geçsin öyle çağ.

Ey benim ardımdan solan yamaçlar;
Ben varken çiçekle dolan yamaçlar,
"Yolun uğur olsun,, diyen ağaçlar,
Elveda yemyeşil (Bursa)m elveda.

Fevziye Aptullah

Sönen ışık

Kediler miyavlıyor bugün niçin odamda?
Niçin mumlar yanıyor ve sesler gürültülü?
Fare tıkırdıları işitiyorum damda.

Uzun, beyaz bir bezle her tarafı örtülü,
Kimdir böyle yatakta ölü gibi uzanan?
Işık girsin çekin de pencerelerden tülü.

Karagöz mü oynuyor? divarlarda kıvranan,
Gölgeler insanların hayaline benziyor,
Perdenin arkasında yoksa kalpler mi yanan?

Demir eller göğsümü cenderede sıkıyor,
Ben miyim ki yatağın içinde muma dönen,
Öldü! diyerek ismim dudaklarda geziyor?

Gün değildi bu akşam demek kalbimdi sönen?

M. Necdet

Söyle

Gele gele sonbahar
Bize varmaz mı dersin?
Ne sevgili ne de yar
Biri kalmaz mı dersin?

Görünmez oldu bir yer,
Elini el me yer,
Söyle bu giden günler,
Bizi almaz mi dersin?

Şevket Hıfzı

Bir günün sonunda

Söyliyerek bir uzun yola çıkacağımı
Günümü müjdelemişti bu sabah melekler;
Fakat akşam olunca uçuştu kelebekler,
Hatıralar doldurdu bugün de kucağımı.

Teselli vermek için bir rüzgâr yanağımı
Okşayor dalgalarda eriyorken emekler.
Sandalım inildedi, yorgun düştü kürekler,
Ve bir balıkçı gibi sudan çektim ağımı.

Titredi derin derin, sarsıldı birdenbire
Hislerin ve renklerin isyanıyla ufuklar,
Bir heyecanın sönen sesi serildi yere.

Fakat içimde hâlâ durmıyan bir çan sesi
Diyor"Acaba niçin ümitlerin sönmesi?,,
Ruhumda ihtilâl var, kalbimde ihtilâl var.

Vahdet Gültekin

Hüsün ve Aşk

Şeyh Galibin Mesnevisi

[Devamı]

Nesre Çeviren: AHMET CEVDET

O zaman hazine açıldı, içinde bütün âlem temsil edilmişti. Ama orada Hüsün yoktu. Aşk tekrar sonsuz yola düştü. Ama ne yol: her adımda bir kuyu, her ot yaprağı bir yılan. Sevgilinin yeri yadına geldikçe şöyle söylenirdi:

"Ey mah, yeter, yeter, bu bîdat,
"Feryadıma yet ki yetti feryat.
"Bir çaresi yok belaya düştüm,
"Tek başıma kerbelaya düştüm.„

Bir denizdeyim ki kenarı yok, bir cenkteyim ki hisarı yok. Gece yarısı cemalini gizledi, ben dert ve hicran esiri kaldım... Canımda sevince düşmanlık var, şad ol desen kasavet çekerim...

Aşk, bu ıztırap denizi içinde derya derya yaş dökerdi. Gâh yaş gibi toprağa girdi, gâh ah gibi asumana erdi.

Aşk dolu ay halinde iken yavaş yavaş hilâle döndü. Zafiyeti o derece arttı ki ahu feryat edemez oldu.

"Bir zaaf ki zaafın intihası
Belki ademin de maverası.„

Yol başında çaresiz kaldı: Ne sefere takati, ne dinlenmeğe kudreti vardı. Gölge gibi Aşkarından düştü, kıvılcım külünden ayrıldı.

Gayesine erişmemiş, meyus, belâlar içinde, gönlü bin yerinden kırılmış, o dağlık yerler arasında kalmıştı. Zayıf teni Ezrail ile kucaklaşmıştı. Gönlünde ne cennet ne cehennem; ne ferah zevki ne gam ve keder. Ölümden başka beklediği yok, ölüm ise yetişmeğe mâni. Ne ilâç düşüneceğini bilmezdi, ayak olmayınca hangi yola gitsin. Kaza şerbetinden mahmurdu, eşe dosta gücenmişti. Gayret kendisine can düşmanı görünürdü; bu beyiti okurdu:

"Hicrinle ciğer kebap, ey dost,
Gel gel ki gönül harap, ey dost.„

Nihayet sabah oldu, bağ hayat buldu, güneş öyle bir göründü ki Musa Tur dağına çıktı sanılırdı. Güneş sabahı nurla doldurdu, sanki billûr dağı Aliye makam oldu, "Mısıra yine Yusuf oldu sultan„.

Çekti yine Zülfikarı Hayder
Şimşir ile feth olundu Hayber

Bu aralık feyz vermede sabaha benzer bir ihtiyar geldi.

Amma ki ne piri-suphu Sadık
Her sohbeti hikmete muvafık

Melek gibi yüzü nur içinde. Saçları mehtap gibi beyaz. Sözleri Allahın hikmetinden dem vurur, Hazreti Âdemden haber verir. Aristo hayretle kemali önüne diz çökmüş, reyi İskendere yolu gösteren Fanus. Gökler gibi mavi cübbe giymiş, bu heyette görünen ihtiyar Sözün kendisi idi. O yere Kur'an nuru gibi indi. Aşkın gönlünü alacak gibi ikram ile muamele etti ve dedi ki.

"Ben zamanın tabibiyim, memleket içinde o fen ile şöhretim var. Seni eyi etmeğe geldim. Durma, benimle beraber gel, Gönül Hisarına gidelim. Halini Gönül Padişahına arz et. Zira senin o kimyaya, derdinin o devaya ihtiyacı var. Onun adı Hüsündür, gözlere görünmez, encam bu nam ile bütün cihanda şöhreti vardır. Hüsün Gönül Hisarının sahibi, Gönül diyarının şehinşahıdır. Senin zaif kaldığını kendisine haber vermişler, o da beni sana gönderdi."

Aşk bu müjdeyi alınca "*Öldü ve dirildi yine tekrar*" bütün zaifliği gitti, yerine kuvvet geldi. Gam hastasına sıhhat yüzü göründü. Bir sözle gönül koncası açıldı; bir yanda kimyaya vasıl olmak müjdesi, bir yanda Hüsüne irişmek ümidi. Aşk hayret içinde ihtiyarın teklifine razı oldu.

***

İhtiyar gencin yoldaşı olarak bin şevk ile yola çıktılar.

Ol şevk ki hiç beyana sığmaz
Bir handesi asümana sığmaz

Gönül hisarı göründü: Bu bir kale idi ki taşı kırmızı yakut. Sanki gökten dünyaya inmiş bir saray. Her tuğlası "mücevher ve murassa"; güneşle karşı karşıya nur saçıyor.

Her bürçte renk renk envar,
Baruları cümle genci- esrar.
Gözler kamaşır nümayişinden
Sözler tükenir sitayişinden

Beş kapısı denize, beş kapısı karaya açılıyor. Her kapısında bir müjde melâikesi, Cebrail gibi, yeşil nurdan kanatlarını germiş, kaf dağındaki ankayı andırıyor.

Aşk bu şehri görünce hayran kaldı, natıkası kesildi, susmağa da mecal yok.

İhtiyar ona dedi ki: "Anlayamadın mı? Ne zamana kadar kendini hayret belâsından kurtaramıyacaksın? *Sefayı hayret* yaklaştı.„

Velhasıl o piri pâk kâmil
Ol mah ile şehre oldu vasıl

Bu,tasavvuru imkân haricinde bir şehirdi; yollarının kaldırım taşları konuşur cevahirdendi,insan üstünde su gibi akardı. Aşk temamile mest oldu. Derken etrafını nur müjdecileri aldılar.

Evvel beyaz elbiseli bir alay geldi. "Vuslat" sabahını kıskandıracak kadar güzel. Sonra altın kumaştan elbise giymiş, başlarına altın taçlar geçirmiş bin asker. Bir yanını lâcivert elbiseliler aldılar, "derya gibi oldular huruşan„ altın elbiseller gözden kayboldu, onların yerine başka nice kırmızı elbiseliler göründü; her biri sanki cennetle kucaklaşmış, her biri sanki ay ve güneşle arkadaş olmuş. Bir yanı yeşil derya gibi kaynaşan yeşil elbiseliler, bir yanı da hepsi siyah elbiseliler, bir gece içinde parlak yıldızlar gibi. Hiç biri tarife muhtaç değil:

(Şam idi ve leyk Şamı - miraç)

Kalenin zemini "aklu-idraki„ andıran bir ayna idi.

Orada nice yüksek saraylar vardı, üstünde Çince gördüğü kalenin bütün suretleri ve misalleri vardı, ama bunların hepsi canlar ve ruh sahibi idi, ötekiler gibi cansız değildi.

Vakta ki bu nur askerleri gelip tazim ile Aşka hizmetlerini arz ettiler; nurlara gark olmuş bir taht peyda oldu, ihtiyar ile Aşk yan yana oturdular. Onları öylece aldılar, şehri gezdirdiler.

Her köşesi nice bağ ve bostan
Her birisi rişki-bağı rıdvan

Aşk burada Hüsünü andı, hep saray tarafına bakardı. Birden bire acayip bir köşk göründü,

Yekpare zümrüt ve zebercet
Her revzeni cenneti - muhallet

O zaman ihtiyar tahtından indi, ihtiyat ile o köşke vardı; Aşk bir iki saat dinlenerek ihtiyarın dönüp haber vermesini bekledi.

Birden bir gürültü koptu, bir gürültü ki asır içinde misli görülmemiş.

Avazı-sürut, nayü - tanbur
Bir velvele hemçü nefhai sur

Sevinç davul çalıyor, ölümsüz neş'e saçıyor. Birden bir perde açıldı, Aşk hayretler içinde kaldı. Önünde hiç hülyasını bile kurmadığı bir manzara peyda oldu! İsmet. Hayret, Gayret, karşısında; hizmet arz ediyorlar. Söz de, o nurlu ihtiyar da, Molla Cünun da hepsi karşısında idiler.

Söz müjde verip dedi ki:

"Ey büyük beyimiz, burayı tanıyabildin mi?

Bu hali bilirmisin hele sen?
Sen kandesin ve dahi kimim ben?
Bu şehir ne şehri dilistandır?
Bu bağ ne bağu - bostandır?

Muhabbet oğulları kabîlesini, yar ile gezdiğin manevî mesireyi hatırladın mı? Bu işte o eşi bulunmaz bağdır. Burada ne gul var, ne hayalet. Ne kara renkli dev, ne büyü ile yakılmış ateş, ne karlarile.. buzlarile ortalığa dondurucu kış var. Yalnız ölümsüz neş'e ve sevinç hüküm sürüyor.

Ben de, Sözüm, kuyudan çıkmak için yolu gösteren, cadıyı helâk eden benim, yolları temizleyen benim, bülbül, konuşan papağan, Tezer, ihtiyar tabip hep ben idim. Şimdi de geldim, seni visale davet ediyorum. Söyleyeceğim son söz şudur!

(Kim aşk hüsündür, aynı hüsün aşk)

İşte şimdi birlik hasıl oldu; diyecek başka bir şey, olmıyacak hiç bir iş kalmadı.

(Var imdi gör o melek likayı)

Bütün gizliler ayân olsun. Evvelki aşikârlar gizli olur. Yoldaşların buraya kadar irişebildi, yalnız Aşk o padişaha erdi. Her şey geride kaldı.

Bundan ilerisi hayretindir
Buldu bu mahalde kıssa payan
Bundan ötesi değil nümayan.. *(Bitti.)*

Alisi'n Sergüzeştleri

IV

Tavşan Beyin Gönderdiği Küçük Bill

(Devam)

"Ya, demek, Bill inecek, öyle mi? Her yere de onu salıyorlar. Billin yerinde olmasını hiç istemem, doğrusu. Şu daracık bacadan inmek! Ayağım bile sığmıyor! Bununla beraber biraz tepebilirim!„

Ayağını mümkün olduğu kadar bacanın içine uzattı, ve cinsini anlamadığı bir hayvana doğru duyar duymaz hızla bir tekme attı, sonra ne olacağını anlamak üzere bekledi.

Alisin ilk duyduğu - bütün seslerin koro olarak: "Bill uçuyor!„ diye bağrışması oldu. Sonra, yalnız Tavşanın sesi: "Yakalayın, hey siz, kenardakiler!„ diyordu. Ondan sonra, karma karışık sesler: "Başından tutun! - Nefes aldırın, biraz! - Nasıl oldu böyle, arkadaş? - Anlat bize, her şeyi anlat!„

En son, zayıf bir ses duyuldu Alis: Billin sesi

olacak, diye düşündü - Ben de pek iyi bilmiyorum - Teşekkür ederim, şimdi daha iyiyim - Bütün bildiğim şu: kutunun içine bastırılmış yaylı kuklalar var, ya! İşte onun gibi bir şey... Beni birden bire hava fişeği gibi, fırlattı attı!„

Öbürleri tasdik ettiler :

— Sahiden, arkadaş, bir hava fişeği gibi uçtun.

Tavşanın sesi bağırdı :

— Evi yakmalıyız!

Alis, bunun üzerine elinden geldiği kadar hızlı bağırdı! "Evi yakarsanız Dinah kediyi üstünüze gönderirim, hal„ birden bütün sesler kesildi: tıs yok !

Alis kendi kendine düşünüyor:

— Acaba şimdi ne yapacaklar? Akılları olsa tavanı söküp atarlar. Bir dakika sonra tekrar bir hareket oldu. Tavşanın sesi söylüyordu :

"Başlamak için bir araba dolusu yeter.„

Alis: "Bir araba dolusu ne?„ diye düşündü. Fakat daha ziyade düşünmeye mahal kalmadan pencereye bir çakıl sağnağı yağdı, bunların bir kaç tanesi de Alisin yüzüne geldi. Alis kendi kendine: "Buna bir nihayet vermeliyim," dedi ve bağırdı:

— Hey, ne yapıyorsunuz? Bir daha atmayın, yoksa!..

Yine bütün sesler kesildi: tıs yok?!

Alis hayretle farkına vardı ki döşemeye düşen çakıllar değişiyor, çörek oluyor; hemen zihninde açık bir fikir peyda oldu:

"Bu çöreklerden yersem, diye düşündü, muhakkak üstümde bir tesirleri görülecek: daha fazla büyümeme imkân olmadığını düşünürsek, bu çöreklerden yedikten sonra ufalacağıma hükmedilebilir."

Bu muhakeme üzerine çöreklerden birini yuttu ve derhal büzülmeye başladığını görerek sevindi. Çörek yedikçe küçüldü ve nihayet, kapıdan geçebilecek raddeye gelince, evden dışarıya çıktı; dışarıda bekliyen bir sürü küçük hayvanlar ve kuşlar buldu. Ortada, bedbaht bir kertenkele, Bill, iki hint domuzu arasında idi; ona bir şişeden bir şey içiriyorlardı.

Alis görünür görünmez etrafını sardılar; fakat o elinden geldiği kadar çabuk koşarak sıvıştı; bir az sonra bir ormanın ortasında bulunuyordu.

Alis bu ormanda dolaşırken kendi kendine düşünüyordu:

"İlk işim vücudumu eski haline getirmenin çaresini aramak olmalıdır; ikinci işim de bu güzel bahçede yaşamak için kendime bir yol bulmaktır. En iyi plân budur, zannederim.„

Bunun mükemmel, düzgün ve basit bir plân olduğuna şüphe yoktu, fakat güçlük şunun şurasında idi ki onu hakikate geçirmek için Alisin hiç bir fikri yoktu.

Düşünceli düşünceli ağaçlar arasında gezinip

bakmakta iken başının üstünden kendisine doğru süratle koşan keskin bir havlama çıktı.

İri yuvarlak gözlü, kocaman bir köpek yavrusu

yukarıya bakıyor, yavaşça uzattığı ayağiyle ona dokunmak istiyordu. Alis tatlı ve yalvarıcı bir sesle "Zavallıcık!" dedi, ve gönlünü hoş etmek için ona ıslık çalmağa çalıştı; fakat köpeğin aç olabileceğini de düşündü ve o halde bütün tatlı sözlerine ve güler yüzüne rağmen kendisini yiyebileceğinden dehşetli korktu.

Pek de ne yaptığının farkına varmıyarak ince bir dal parçası kopardı ve köpeğe uzattı: İri Fino hemen keyifli keyifli havaya sıçramağa, dal parçasına hücum etmeğe, onu parçalamak isteyormuş gibi üstüne atılmağa başladı. O zaman Alis bir deve dikeninin arkasına çekildi, kendini gizlemek istedi; fakat köpek tekrar tekrar dal parçasına hücumlar yapıyor, onu yakalamağa çabalıyordu.

Alis kendisini bir kadana beygiriyle oyun oynar bir vaziyette gördü ve her an ayakları altında çiğnenmekten korktu, tekrar deve dikeninin arkasına saklandı; fakat köpek bir turlü oyunu bırakmıyor, bir ileriye bir arkaya atılıyor, muttasıl canavarlar gibi havlıyordu, nihayet yoruldu, dili bir karış dışarıda, soluk soluğa yere oturdu, gözleri kapanır gibi oldu. Alis bu ânı fırsat bilerek sıvıştı, ve bütün kuvvetiyle nefesi kesilinceye kadar koştu; hâlâ uzakta, Finonun havlaması duyuluyordu.

"Her şeysile beraber, sevimli bir köpekciktil" Alis dinlenmek için büyük bir çiçeğin içine yaslanır ve bir yaprağı ile yorgunluktan kızarmış yüzünü yelpazelerken böyle düşünüyordu. "Onunla oynamak pek hoş bir şey olurdu, yalnız-yalnız ben onun boyunda olsaydım, baril Ah çocuklar! Az kaldı büyümeye muhtaç olduğumu uuutuyorduml

"Düşünelim; bu işi nasıl başarabileceğiz? Her halde, yine bir şey yemeli veya içmeliyim; amma en büyük mes'ele buradadır."

Şüphesiz büyük mes'ele bu idi: Tekrar büyümek eski boyu bulabilmek için ne yemeli veya ne içmeli idi?

Alis bütün etrafındaki şeylere, çiçeklere, otlara baktı, fakat yiyecek hiç bir şey göremiyordu. Yalnız, az ötede büyük bir mantar yetişiyordu, hemen hemen kendi boyunda idi. Mantarın altından iki yanından baktı, arkadan önden baktı ve üstündekini görmeğe çalıştı.

Mantarın kenarına eliyle basarak ve ayak uçları üstüne kalkarak gözlerini yukarıya kaldırdı; bakışları kocaman bir yeşil Tırtılın gözleriyle karşılaştı. Tırtıl mantarın tablasına bağdaş kurmuş, kollarını dizlerine dayamış, uzun bir nargile marpucunu ağzına almış, püfür püfür tönbeki çekiyor; ne ona ne de dünyada hiç bir şeye ehemmiyet vermiyordu.

MİRALAY CHABERT

Honnoré de Blalzac tan: (49 cu nushadan devam) *YAŞAR NABİ*

emrinde hizmet ettiğim ilk mülâzım.. Az şey mi bu? O herkesten iyi bir odada oturuyor. Neyim varsa onunla taksim ettim. Maalesef bu çok bir şey değildi, ekmek, süt, yumurta; ne yapalım elimizden geldiği kadar! Fakat bizi çok üzdü.

— O mu?

— Evet, mösyö, tam manasiyle üzdü. Kudretimin yetmiyeceği bir işe giriştim. O da buuu görüyordu. Bundan sıkılıyordu ve yaraya merhem vurmağa kalkışıyordu. Ona dedim ki "Hiç böyle şey olur mu?— Bak, dedi, haylazlar gibi oturmak istemiyorum, hem çoktan beridir böyle şeylere alıştım.„ Şu var ki ben süthanenin bedeli olarak Grados isminde birine senetler imzalamıştım. Gradosu tanırmısınız, mösyo?

— Lâkin, azizim, sizi dinleyecek vaktim yok, yalnız bana miralayın sizi nasıl üzdüğünü anlatınız.

—Bizi çok üzdü, mösyö, adımın Louis Vergnaud olduğu ve karımın bu yüzden ağladığı ne kadar hakikatse bu da o kadar hakikattir. Senedimizin ilk meteliğini ödemek için paramız olmadığını komşulardan öğrenmiş, ihtiyar çapkın, hiç haber vermeden, verdiğiniz bütün parayı toplamış, senedin vadesini beklemiş ve borcu ödemiş, Ah bu kurnazca oyun! Karım ve ben, adamcağızın tütünü olmadığını ve bu sebepten tütün içmekten vazgeçtiğini bildiğimizi düşünücükçe! Yol Şimdi her gün puro içiyor. Onu bir şeyden mahrum etmektense dilenmeyi tercih ederim.. Hayır. O bizi çok üzdü. Sizin iyi kalpli bir insan olduğunuzu söylediği için müessesemizi rehin vermek şartiyle bize yüz ekü ödünç vermenizi istiyecektim, ta ki ona elbise yapalım, odasına eşya alalım. Borcumuzu ödediğini zannetti, değil mi? Halbuki, görüyorsunuz, kumandan bizi daha fazla borçlandırdı... ve üzdü! Bize bu hakareti yapmamalıydı. Bizi çok üzdü. Namusum üzerine söylüyorum, adımın Louis Vergniaud olduğu ne kadar hakiki ise size bu parayı ödememektense asker yazılmayı tercih ederim...

Derville sütçüye baktı, evi, bahçeyi, gübreleri, ahırı, tavşanları, çocukları tekrar görmek için geriye doğru bir kaç adım attı.

Kendi kendine:

"Vallahi, faziletin seciyelerinden biri de emlâk sahibi olmamaktır, zannediyorum; dedi. Üzülme istediğin yüz eküye, hatta daha fazlasına sahip olacaksın. Fakat sana bu parayı verecek ben olmayacağım, miralay sana yardım edecek kadar zengin olacaktır ve onu bu zevkten mahrum etmek istemem.

— Yakın zamanda mı?

— Evet, evet.

— Ah! Yarabbi, karım ne kadar sevinecek!

Derville arabasına binerken kendi kendine:

"Şimdi rakîbimizi ziyarete gidelim. Oyunumuzu hissettirmeyelim, onunkini öğrenmeye çalışalım, ve bir hamlede zaferi kazanalım. Onu korkutmak mı lâzım? O kadındır. Kadınlar en fazla neden korkarlar? Kadınların yegâne korktukları şey..."

Kontesin vaziyetini mutaleaya başladı ve büyük siyasilerin plânlarını tertip eder ve düşman kabinelerinin esrarını öğrenmeye çalışırlarken olduğu gibi derin bir düşünceye daldı. Avukatlar hususî işlerle meşgul olan hükûmet adamları değil midirler? Burada Derville in zekâsını anlatabilmek için Kont Ferraud ile karısının vaziyetlerini şöyle bir gözden geçirmek lâzımdır.

Kont Ferraud Terreur zamanında hicret eden ve başını kurtarmasına mukabil servetini kaybeden, Paris Parlamentosundan sabık bir müsteşarın oğlu idi. Consulat devrinde memleketine döndü ve babasının inkilâptan evvel yanında hizmet ettiği On Sekizinci Louis nin menfaatlerine daima sadık kaldı. O, demek ki, Saint Germain mahallesinin Napaloen un iltifatlarına asilâne mukavemet eden kısmına mensuptu. O zaman sadece mösyö Ferraud diye anılan genç kontun iktidarı hakkındaki şöhreti, onu, aristokrat sınıf üzerindeki bir muvaffakıyetinden ekseriya bir muharebe kazanmak kadar zevk duyan İmparatorun iltifatlarına bir mevzu yaptı, Kont un namına ve satılmamış emlâk ve arazinin iadesi, istikbal için bir nazırlık, bir âyan azalığı gösterebildi. İmparator muvaffak olamadı. Kont Chabert in ölümü zamanında M. Ferraud yirmi altı yaşında, servetsiz, yakışıklı, takdir gören ve Saint-Germain mahallesinin şeref makamını işgal edenlerden bir gençti; fakat madam Chabert kocasının mirasından kendisi o kadar büyük bir menfaat temin etmesini bilmişti ki on sekiz ay dulluktan sonra aşağı yukarı seksen bin frank irada malikti. Genç kontla izdivacı Saint-Germain mahallesi halkınca hoş görülmedi. İki sınıfın imtizacı hususunda takip ettiği plâna muvafık gelen izdivaçtan memnun kalan Napoleon, miralayın mirasından hazine-

ye düşen hisseyi madam Chaberte iade etti; fakat Napoleon un ümidi yine boşa çıktı. Madam Ferraud yalnız kocasını sevmekle kalmıyor, aynı zamanda kuvvetini kaybetmiş olmasına rağmen İmparatorluk sarayına tahakkûm eden bu asilzadegân arasına girmek arzusuna da kapılmıştı. Bu izdivaç ihtırasları kadar tefahür hislerini de tatmin ediyordu. Artık cemiyette itibarı olacaktı. Saint-Germain mahallesi genç kontun bu izdivaçla sınıfını terketmemiş olduğunu öğrenince, salonlar karısına açıldı. Sonra Restauration devri başladı. Kont Ferraud nun siyasî yükselmesi seri olmadı. On sekizinci Louis nin vaziyetinin neler icap ettirdiğini anlayordu, o da *İnkilâplar uçurumunun kapanmasını* bekleyenlerdendi, çünkü liberallerin o kadar alayına mevzu teşkil eden kralın bu sözü siyasî bir mana saklıyordu. Bununla beraber bu hikâyenin başlangıcında zikredilen uzun şer'î cümle ona vaz'ı-yed zamanında kıymeti çok artan iki ormanla bir arazi parçasını iade etmişti. Şu esnada kont Ferraud şûrayı devlet azasından ve umum müdür olmasına rağmen kendisini henuz siyasî hayatının başlangıcında addediyordu. Büyük bir mevki hırsı ile meşbu olduğu için yanına Delbeg isminde iflâs etmiş eski bir dava işleri idarehanesinin sahibini almıştı, bütün hilei şer'iye yollarını bilen bu çok mahir adama hususî işlerinin idaresini terkediyordu. Kurnaz iş adamı orada namusla iş görmek kendi menfaatı icabı olduğunu anlamıştı. Serveti bütün ihtimamlarına mevzu teşkil eden efendisinin itibarı sayesinde bir mevki sahibi olacağını ümit ediyordu. Bu hal ve vaziyeti eski hayatile o kadar tezat teşkil ediyordu ki kendisine iftira edilmiş bir insan nazarile bakıyordu. Her kadının az çok sahip olduğu incelik ve kavrayışla, kâhyasının nasıl bir adam olduğunu onlamış olan kontes ona mahirane nezaret ediyor, ve onu avucunda oynatmasını öyle iyi beceriyordu ki şahsî servetini artırmak için ondan istifade yolunu bulmuştu. M. Ferraud yu idare edenin kendisi olduğuna Delbecg'i ikna edebilmiş ve kendi menfaatlerine sadıkane hizmet ettiği takdirde kendisini Fransanın en mühim şehirlerinden birinde bir bidayet mahkemesi reisliğine intihap ettireceğini vadetmişti.

Kendisine zengin bir izdivaç yapmak ve ileride meb'us olarak yüksek siyasî bir mevki elde etmek imkânını verecek olan böyle lâyen'azil bir memuriyet vâdi Delbecgi kontese bağlamıştı. Delbecg Restauration'un ilk üç senesi zarfında Borsa temevvücatının ve emlâk fiatları tezayüdünün mahir adamlara bahş ettiği iyi fırsatlardan hiç birini Kontese kaçırtmadı. Hâmisinin servetini o kadar kolaylıkla üç misline çıkarmıştı ki bir an evvel muazzam bir servete sahip olmak endişesile bütün vasıtalar kontese meşru görünmüştü. Madam Ferraud kontun muhtelif memuriyetlerden aldığı tahsisatı evin masraflarına harcamak suretile kendi iratlarını servetine ilâve ediyordu ve Delbecg sebeplerini anlamaya kalkışmadan bu hasis hesaplara âlet oluyordu. Bu biçim insanlar ancak anlaşılması kendi menfaatleri icabı olan sırlarla alâkadardırlar. Esasen, bunun sebebini pek o kadar tabiî olarak ekseri Parisli kadınlarda mevcut olan altın hırsında buluyordu, ve kont Ferraud'nun bütün emellerine ulaşması için o kadar büyük bir servete ihtiyaç vardı ki kâhya bazan Kontesin bu tamahkârlığında çok sevdiği adama karşı olan sadakatinin bir neticesini gördüğünü zannediyordu. Kontes bu tarzda hareketinin sırrını kalbinin derinliklerine gömmüştü. Kendisi için hayat ve memat meselesi olan sırlar orada ve bu hikâyenin düğüm noktası da oradaydı. 1818 senesi bidayetinde, Restauration zahiren sarsılmaz temeller üzerine kuruldu; yüksek münevverler tarafından anlaşılan prensipleri onlara Fransa için yeni bir refah devri açacak gibi göründü, işte o zaman Paris sosyetesi cephe değiştirdi. Kontes Ferraud tesadüfen hem bir aşk izdivacı, hem de bir servet ve mevki izdivacı yapmış oldu. Hâlâ genç ve güzel olan madam Ferraud alâmod bir kadın rolü oynadı ve saray muhiti içinde yaşadı. Kraliyet taraftarı fırkanın en kabiliyetli adamlarından biri olarak methü sena edildiği ve kralın da dostu olması hasebile bir nezarete namzet görünen kocası zengin ve kendisi de zengin olduğu için o da aristokratlar sınıfına mensup geçiniyor ve aynı ihtişamla yaşayordu. Bu muvaffakiyetler içinde manevî bir hastalığa tutuldu. Hisler vardır ki onları saklamak için erkeklerin sarfettikleri bütün gayretlere rağmen kadınların gözünden kaçmaz. Kralın ilk dönüşünde Kont Ferraud izdivacına biraz esef eder olmuştu. Miralay Chabert'in sabık karısı kendisine hiç bir müttefik temin etmemişti, o düşmanlar ve taşlarla dolu bir yolda yürümek için yalnız ve himayesizdi. Sonra, belki de karısı hakkında soğuk kanlılıkla hüküm verebildiği zaman onda takip ettiği projelerde kendisine yardım etmesini imkânsız yapacak bazı terbiye noksanları farketmişti. Zalleyrand'ın izdivacı münasebetile kocasının sarfettiği bir söz Kontesi tenvir etti ve anladı ki izdivacı yeniden yapılmak icap etseydi hiç bir zaman Madam Ferraud olamıyacaktı. Bu nedameti hangi kadın affedebilir? Bu nedamette bütün hakaretler, bütün cürümler, bütün nefreti mucip haller tohum halinde mevcut değilmiydi?

Bahusus ilk kocasının tekrar avdetini görmekten korktuğu düşünülürse bu kelimenin kontesin kalbinde nasıl bir yara açmış olacağı tahmin edilebilir! Madam Ferraud Miralayın hayatta olduğunu biliyordu ve ona yüz çevirmişti. Sonra kendisinden bahsedildiğini işitmediği müddetçe, onun İmparatorluk bayrağile ve Bontinle beraber Waterlos da ölmüş olduğunu ümit etmekten hoşlandı. Bununla beraber, Kontu kendisine bağların en kuvvetlisile, altın zincirle raptetmeği tasarlamış ve o kadar zengin olmak istemişti ki serveti, Miralay Chabert tekrar meydana çıkarsa ikinci izdi-

vacının feshini imkânsız bir hale koysun. Ve miralay meydana çıkmıştı, ve o kadar korktuğu mücadelenin neden başlamamış olduğunu Kontes kendi kendine izah edemiyordu. Iztıraplar, hastalıklar belki onu bu adamdan kurtarmıştı. Belki de aklını oynatmıştı, Charanton yine onun hakkından gelebilirdi. Madam Ferraud ne Delbecg'i ne de polisi sırrına aşina etmek istememişti, kendisini birinin tahakkümü altına koymak veya felâketin vukuuna yaklaştırmaktan korkmuştu. Pariste birçok kadınlar mevcuttu ki, madam Ferraud gibi içlerinde meçhûl bir levs canavarı taşırlar yahut bir uçurumun kenarında yürürler, onlar yaralarının bulunduğu yeri nasırlaştırırlar,ve yine gülebilir ve eğlenebilirler.

Arabası Varennes sokağında Ferraud konağının kapısında durduğu esnada Derville derin düşüncesinden sıyrıldı, kendi kendine:

"Kont Ferraud'nun vaziyetinde bir acayiplik var. Onun kadar zengin ve kral tarafından sevilen bir adam nasıl oluyor da hâlâ paire de france değil? Filhakika madam de Grandlieu'nün dediği gibi, belki bu makamı israf etmek istemiyerek ona yüksek bir kıymet vermek kralın siyasetidir.

Esasen bir msclis müşavirinin oğlu, ne bir Crillon, ne bir Rohan'dır. Kont Ferraud kralın odasına bir hak sahibi olarak değil, bir lûtuf eseri olarak giriyor. Lâkin izdivacı feshedilmiş olsaydı, kralın memnuniyet ve rızasile, yalnız kız evlâtlarına sahip ihtiyar âyan âzasından birinin perliğine varis olamaz miydi? İşte Kontesimizi korkutmak için ileri sürülebilecek güzel bir bahane„ Merdivenleri çıkarken Derville bunları düşünüyordu.

Derville farkında olmadan gizli yaranın üzerine parmağını koymuş, madam Ferraud'yu kemiren illetin tam üstüne basmıştı. Onun tarafından güzel bir kışlık yemek odasında kabul edildi. Madam Ferraud, orada demir çubuklu bir nevi direğe zincirle bağlanmış bir maymunla oynıyarak yemek yiyordu. Kontes sık bir penyuvara sarılmıştı. Saçlarının hafifçe iliştirilmiş bukleleri kendisine hırçın bir tavır veren bir boneden dökülüyordu. Taze ve mütebessimdi. Gümüş, mercan, sedef masa üzerinde parıldıyordu ve etrafında muhteşem porselen saksılarda, dikilmiş nadide çiçekler vardı. Zavallı kont Chabert, fakir bir sütçünün yanında hayvanlar arasında yaşarken karısını böyle onun mirasiyle zenginleşmiş, lüks içinde sosyetenin en yüksek mevkiinde görünce Derville şöyle düşündü:

"Bundan çıkan hisse şu ki, güzel bir kadın pelerinli, ottan perukalı ve delik papuçlu bir adamda kocasını hattâ âşıkını asla tanımak istemiyecektir."

Müstehzi ve acı bir tebessüm ekseri Parisli ailelerin zahiri gösterişlerine rağmen her şeyin iç yüzünü bilecek bir mevkide olan bir adama gelmesi icap eden yarı felsefî yarı alaycı fikirleri ifade etti.

Kontes maymuna kahve içirmekte devam ederek:

- Bonjur Mösyö Derville, dedi.

Kontesin nasıl lâkayt bir tavırla kendisine "Bonjur mösyo Derville" demiş olmasına içerlemiş olan Derville birdenbire:

— Madam, dedi. Sizinle oldukça ehemmiyetli bir mesele hakkında görüşmeğe geldim.

— Çok müteessifim, Kont evde değil.

— Ben bundan çok memnunum, madam. Mülâkatımıza iştirâk etmesi şayanı esef bir şey olacaktı, esasen Delbecq'ten işlerimizle Kontu taciz etmeden bizzat meşgul olmaktan hoşlandığınızı işitmiştim.

— O halde Dellecq'i çağırayım.

— Bütün meharetine rağmen size hiç bir faidesi dokunamıyacaktır. Dinleyiniz, Madam, sizi ciddileştirmek için bir kelime kâfidir. Kont Chabert hayattadır.

Kontes bir kahkaha salıvererek:

— Böyle tuhaflıklar söylemekle mi beni ciddileştirmek istiyorsunuz? dedi.

Lâkin Kontes, Derville'in kalbini okur gibi kendisine sual soran sabit bakışlarının garip berraklığı karşısında inkiyat etmişti :

Derville soğuk ve nufuz edici bir ciddiyetle:

- Madam, dedi. Sizi tehdit eden tehlikenin derecesini bilmiyorsunuz. Size Kont Chabertin hayatta olduğunu ispat eden vesaikın itiraz kabul etmez sıhhatinden ve delailin katiyetinden bahsedecek değilim. Çünkü kaybedilecek bir davayı üzerime alacak değilim, bilirsiniz. Bizim ölüm mazbatasının feshi hakkında açacağımız davaya itiraz ederseniz bu birinci davayı kaybedersiniz ve lehimize halledilecek bu mes'ele bize bütün diğerlerini kazandırır.

— Bana neden bahsetmek iddiasındasınız?

— Ne miralaydan, ne sizden. Size, bu meselenin garip vak'alarile silâhlanan zeki avukatların yazabilecekleri hatırattan ve bu hususta ikinci kocanızla izdivacınızın resmen icrasından evvel birinci kocanızdan aldığınız mektuplardan ne kadar istifade edebileceklerinden de bahsedecek değilim.

Kontes hafif-meşrep bir kadın hırçınlığile:

— Yalan! dedi. Hiç bir zaman Kont Chabert den mektup almadım; kendisinin Miralay Chabert olduğunu iddia eden kimse varsa bu bir entrikacıdan, serbest bırakılmış bir hayduttan başka biri olamaz. Bunu düşünmek bile beni titretiyor. Kolonel dirilebilir mi, mösyö? Bonaparte, bir emir zabiti vasıtasile onun ölümünden dolayı bana taziyet beyan etti. Ve bugün Meclisler tarafından dul zevcesine tahsis edilen üç bin frangı hâlâ alıyorum, gelen bütün Chabertleri kovmakta bin kere haklıyım, bundan sonra gelecekle re de öyle yapacağım.

Derville soğuk bir tavırla:

— İyi ki yalnızız, madam. İstediğimiz kadar yalan söyleyebiliriz, dedi.

(Bitmedi)

Edebiyat ve san'at bahsleri

Genç ve kıymetli muharrirlerimizden Nahit Sırrı, san'at bahislerine ait dört makalesini tadil ve tashih ederek Edebiyat ve San'at Bahisleri başlıklı bir kitapta topladı. Dört formalık küçük bir cilt olan bu eserde: Seyahat edebiyatı hakkında düşünceler, edebiyatta başka san'atlar, temsil san'atında heyecanların hududu, tenkit ve münekkide dair isimli musahabeler san'at bahislerine kuvvetli bir görüş ve olgun bir dimağla karışan genç muharririn imzasını her kese tanıtmış olan çok kuvvetli yazılardır. Doğrudan doğruya san'at yapmaktan ziyade san'atın mekanizmasını kavramak ve izah etmekte büyük bir muvaffakiyet göstermiş olana Nahit Sırrının memleketimizde büyük bir boşluğu dolduran bu tarzda tetkiklerine devam etmesini temenni ederiz. Esasen kitabın üzerindeki "I„ işareti de bu eserin bir serinin ilk kitabı olduğu hissini veriyor.

"Edebiyat ve san'at bahisleri„ bizde doğrudan doğruya terceme edilmemiş, terceme kokmayan, san'at bahislerinde kendi san'atimizden, kendi eserlerimizden misaller alan nadir tetkik eserlerinden olmak itibarile de ayrıca bir kıymeti haizdir.

Kitabın mütaleasını san'atla alâkadar olan ve umumî kültürünü yükseltmek istiyen qütün okuyucalarımıza çekinmeden tavsiye ederiz.

Zindan

Beş formalık şiir kitabı

Yazan: İSMAİL SAFA *Basan: Sühulet*

İsmail Safa Bey, bir kısmı muhtelif mecmualarda neşredilmiş ve mühim bir kısmı neşredilmemiş şiirlerini beş formalık bir kitapta toplamış ve bu kitaba (Zindan) adını vermiştir. Zindan kara ve düşündürücü hayallerle olduğu kadar, şen ve hoppa duyuşlarla da doludur.

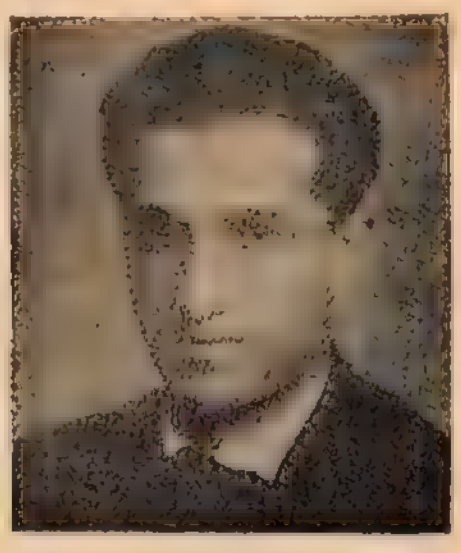

Genç şair bütün hayatının hislerini tevdi ettiği bu kitapta bütün şiirlerini bir araya getirmiş, ruhunda, elem ve neşenin yaptığı mütemadi mücadele safhalarını tesbit etmiştir.

Hacmimizin küçüklüğü bu kitap ve şairi hakkında düşündüklerimizi uzun uzadıya yazmağa manidir. (Hasbihal) adlı bir şiiri bu kitaptan naklediyoruz.

Tahassürün her lâhza gözlerimi minel r,
Sanihamı tereddüt sihirleri iğneler.,
Sen uykuna kanmazdın, ben sabahı beklerdim...

Cennetleri gezerdin rüya rüya içinde
Baş ucunda yanardım hulya hulya içinde
Tek başıma şüpheyle derdime dert beklerdim,

Senin için bağrıma ne vurmadık taş kaldı,
Ne çıkası gözümde akmak için yaş kaldı;
Benim hassas ruhumda bin meşakkat kahrı var!

Açma artık o eski günlerimin hüznünü,
Dünkü hata uğrunda zehir etme bu günü;
Barışmışım, sevmişim, ayrılmışım ne çıkar?..

Fakat şimdi yadımda ne bir hasret çağlıyor;
Ne peşimde hicranlı körpe bir kız ağlıyor;
Senden başka aşkıma en yakın yüz yabancı!

Benliğimden sevdanı asırlarca silemem,
Hayatıma Allahtan başka nimet dilemem;
Bana sensin âlemde son ihtiyaç, ilk acı!...

Mevsim

1) Çok güzel bir tuvalet... krep damurdan ve ince düşük kumaşlardan yapılır. Üstündeki ceketi krep saten veya ipek kadifedendir.Ceket için 160 santim, tuvalet için 5 metre kumaş ister.

2) Çok şık bir rob-manto.., yünlü kumaşlardan yapılır. (150) santim enli kumaşlardan iki buçuk metreden çıkar.

3) Şık bir çay ve sokak elbisesi. Krep satenden veya kalın ipekli kumaşlardan yapılır. 100 santim enli kumaşlardan dört buçuk metreden çıkar.

4) Ekose kumaşlardan sade bir elbise.. 150 satim enli kumaşlardan 2 metreden çıkar.

5) Kışlık kapalı bir elbise.. Kol kapakları ve yakası başka renkte kumlu ve kalınca ku-

Modelleri

. maşlardan yapılır. 2 metreden çıkar.

6) Japone kesilmiş ağır bir elbise. Yaka ve kol kapakları başka renktedir. 5 metreden çıkar.

7) Kışlık rob.. Kalın yünlülerden yapılır. Enli kumaşlardan 4 metreden çıkar.

8) Sade, zarif rob-manto.. Yakası kürk.. Enli kumaştan üç buçuk metreden çıkar.

Bebek Ayakları

Yavrunuz ilk yürüdüğü zaman duyduğunuz sevinç ve iftiharı hatırlarmısınız? Çıplak tombul ayakların şu küçük odanın içinde şuraya, buraya koşmasını k m bilir ne kadar merakla takip etm'şsinizdir? Artık bu ayaklara münasip bir mahfaza aramak zamanı gelmiştir. Çünkü bebek yürümediği kadar ayakkabı diye ortada bir mes'ele yoktur. Fakat, ondan sonra bu mesele pek canlı bir surette sizi alâkadar eder. Çocuk kunduralarının darlığı kadar bolluğu da muzırdır. Körpe vücut muvazenesini muhafaza için ölçüsü tam sağlam ve aynı zamanda hafif ve yumuşak ayakkabıya muhtaçtır. Çocukların bacakları doğru olsun diye küçük yaştan itibaren yüksek potin giydirmek yanlıştır. Bilakis böylelikle oradaki adelâtın işlemesine ve kuvvetlenmesine mani olmak tehlikesi mevcuttur. Yeni yürüyen bebeği mümkün mertebe oda içinde, yazın çimen ve kum üzerinde çıplak bırakmak müreccahtır. Dar veya kısa kundura çocuğa rahatsızlık verdikten maada ayakta ciddi sui-teşekküller vücuda getirebilir. Çorapların fazla geniş olup ayakkabı içinde toplanarak küçük ayağı rahatsız etmesi çok vaki olan bir halcir. Sokağa çıkarken seğuk ve yağmurdan muhafaza için giydirilecek şeylerin eve girer girmez çıkarılması ve çocuğun hattâ yalnız iki çift çorabı da olsa her gün değiştirilmesi noktası da mühimdir. Bazı sıhhati yerinde çocukların titiz ve durgun olmasında âmil rahatsız kunduracır.

S A T İ E

Tesisatı Elektrikiye Türk Anonim Şirketi

Muharrik Kuvvet ve Tenviratı Elektrikiye Tesisatı

Motörler – Tezgâhlar – Evlere Mahsus Elektrik Aletleri

Ütü – Reşo – Buyvar – Elektrik fırını – Buz dolabı – Saç Kurutma aleti – Vantilâtör – Elektrik sobası

V E R E S İ Y E

İslam Müzesi

[24 üncü sayfadan devam]

nushanın "202„ minyatürü vardır ve uzun bir Avrupa seyahati macerası geçirdikten sonra tekrar Türk malı olmuş ve bu gün [Türk - İslam müzesi] kolleksiyonunun en güzel ve kıymettar bir parçasıdır.

İmperator Babürün gençliği
(16 ncı asır Türk minyatürlerinden)

Müze kolleksiyonunun edebî kitapları saydığım bu bir kaç kitaptan ibaret değildir. Bunları birer birer burada tarif ve tavsif etmek makalemizin havsalasına sığmaz bir mevzudur. Burada yegâne maksadımız muhterem karilere Türk - İslâm müzesi hakkında basit bir malûmat vermektir.

Ethem İzzet

Gözyaşları

Edebî Roman

İkbal Kütüphanesi

125Kuruş

Kâtip Çelebi

[20 nci sayıfadan devam]

bid'atları ortadan kaldıracaklardı. İğrenç bir menfaat endişesinin körüklediği bu taassup ve irticaın icraat programında şaheser maddeler de vardı : Peygamber zamanında camiler tek minareli olduğundan, büyük İstanbul camilerinin minarelerini yıkıp tek minare bırakmak! Köprülü, kendine itimadı olan, her meseleyi kökünden halletmek istiyen, kangren olmuş uzuvları kesip atmaktan çekinmiyen bir devlet adamı idi. O gece bütün Kadızadeli vaizleri toplattı, bir gemiye bindirdi, Kıbrısa nefyetti ve mes'ele de bu suretle kapandı. İşte Kâtip Çelebi "Mizanülhak„ ı bu kör ve korkunç taassupla mücadele için yazmıştı.

1067 den sonra Kâtip Çelebinin hayatına dair hiç bir kayda tesadüf edemiyoruz, bu tarihten sonra yeni bir eseri de görülmüyor. Hacıhalife Mizanülhak'ın sonuna hazin bir veda mektubu gibi ilâve ettiği terceme haline şu satırlarla nihayet veriyordu : ... Ve bu zamana gelince, haftada bir, iki gün emri maaş hususu için kalemе varılup baki evkatı müzakere ve mütalea ve tahrire sarfeylemek nimeti müyesser oldu. Ümmidvar ki bakiyei ömür bu hal ile geçe...„ Bu satırları yazdıktan bir müddet sonra Kâtip Çelebi, feri ve emeği ile Türk irfan âlemine ölmez hediyeler vermiş olan kıymetli gözlerini fânî âleme yumuyordu. Hacı Halfe oldüğü zaman 50 — 51 yaşlarında idi. Vefadan Unkapanına giden caddenin solunda kendisi tarafından yaptırılmış olup 1331 senesine takaddüm eden senelerce yanmış olan mektebin kenarında görülen münferit bir kabre defnolundu. O mahallede oturanların rivayetlerine nazaran, vaktile halk, bir Yatır gibi, ırkının bu büyük âlimine, hacetleri için mum adar, kandil yakarmış. Bugün, baş ucundaki taş tamamen ve ayak ucundaki taş da kısmen kırılmış olan bu harap ve perişan mezarı imar etmek, türk harsının koruycusu olan müesseselere bir borçtur, zannederim.

Yeni Türk Mecmasının 2 ci Teşrin Nushası Çıktı.

En büyük kültür mecmuası olan " Yeni Türk" ün ikinci sayısı çıktı. Falih Rıfkı, Ruşen Eşref, Faruk Nafiz, Ahmet Cevat, Hasan Âli, Ragıp Hulusi, Şükûfe Nihal, Burhan Ümit, Aptullah Cevdet, Mustafa Şekip, Uşşaki zade Halit Ziya, Muhlis Etem, Salih Murat, Nusret Kemal Beylerin makaleleri vardır, ve Mehmet Emin Beyin Bergson'un meşhur eserinden yaptığı terceme ilâve halinde verilmektedir. Her münevver okumalıdır.

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: AHMET CEVAT

Adres: Dilsizzade Hanı, No. 1-2

Telefon: 24118

MUHİT Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşrolunur.

MUHİT'e abone olmak şartları

	Türkiye için	Ec. memleketler için
Seneliği	240 K.	3 Dolar
Altı aylığı	120 K.	1 ½ „

Edebiyat, San'at, Lisan:

Kelime ve mânası (Ahmet Cevat) 7
Alexander Pope (İbrahim Hoyi) 21
Türk - İslâm Müzesi (M. Ağaoğlu) 22
Kitabiyat 43

Tarih Sahifeleri:

Kâtip Çelebi (Reşat Ekrem) 17

Hikâye, Tiyatro, Seyahat:

Pasku (1) (Konrat Berkoviçi) 2
Küçük hamal (Halit Ziya Uşşaki Zade) 10
Darülbedayide (Yaşar Nabi) 12
Yeşil Kaplı Defter (Y. K.) 14
Züleyma (Max Dairaux) 24

Tefrika:

Hüsün ve Aşk (Şeyh Galip) 36
Alis'in sergüzeştleri (Lewis Carroll) 38
Miralay Chabert (H. Balzac) 40

Şiirler ve Nesirler:

Zaman bir rüyadır (Yaşar Nabi) 1
Rüyamız (Cahit Sıtkı) 9
Ne ileri ne geri (Necip Fazıl) 16
Sen en güzel şiirsin (Emin Halil) 35
Ayrılış (Fevziye Aptullah) 35
Sönen ışık (M. Necdet) 35
Söyle (Şevket Hıfzı) 35
Bir günün sonunda (Vahdet Gültekin) 35

Spor:

Beykoz klübü (Halîm Şefik) 28

Sinema:

Sönen yıldızlar (1) (L. Cellins) 30

Kadın Sahifeleri:

Mütevazı bütçelere göre ev (Emine Saffet) 32
Yeni Modeller 44
Bebek ayakları (2) 46

(1) Goodhouse Keeping (2) American Magazine.

Kapak Parents' Magazine den·

Beni Yakan Bir Ateş Var

RAGIP ŞEVKİ

Bu senenin güzel hikâyeleri

Çıktı

Naşiri

Şafak Kütüphanesi

50 Kuruş

İmtiyaz sahibi ve Neşriyat Müdürü: AHMET CEVAT İstanbul—Türkiye Matbaası, Ankara caddesi, Reşit Ef. H. No 115